

**T.C MİMAR SİNAN
GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SİNEMA – TV ANASANAT DALI
SİNEMA – TV PROGRAMI**

**YUNAN SİNEMASININ
İLK YILLARI VE GELİŞİMİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

Hazırlayan:

Stavrianna LITSA

20126229

Danışman:

Prof. Asiye KORKMAZ

İstanbul-2016

Stavrianna LİTSA tarafından hazırlanan **Yunan Sinemasının İlk Yılları ve Gelişimi** adlı bu çalışma aşağıda adları yazılı jüri üyelerince Oybirliğiyle / ~~Oyçokluğuyla~~ Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul Edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi : 17 / 06 / 2016

(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

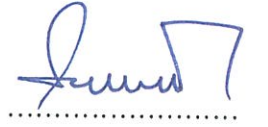
Jüri Üyesi : Prof. Asiye KORKMAZ (Danışman)

Jüri Üyesi : Prof. Z.Yüksel AKTAŞ

Jüri Üyesi : Prof. Selahattin YILDIZ (Maltepe Üniv.Öğr.Üy.)

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

RESİM LİSTESİ.....	III
TABLO LİSTESİ.....	VI
ÖNSÖZ	VII
ÖZET.....	VIII
ABSTRACT.....	IX
1. GİRİŞ	XI
1.1 Çalışmanın Amacı:.....	1
1.2 Çalışmanın Kapsamı:	1
1.3 Çalışmanın Yöntemi:	1
2. Yunan Sinemasının İlk Yılları	2
2.1. İlk Sinemacılar	3
2.2. İlk Yunan Filmleri	6
3. 1920’li Yıllar - Profesyonel Film Yapımcılığının Başlangıcı.....	9
4. Sesli Sinemaya Girişi (1930’lu yıllar)	16
5. İkinci Dünya Savaşı ve İşgal Dönemi (1940-1945).....	21
6. Savaş Sonrası Dönemdeki Sinema (1945 – 1950).....	22
6.1 Komedi ve melodramın yükselişi.....	24
7. 1950’li Yıllar Ve 1960’ların Altın Çağı.....	32
7.1 1950 ve 1960’ların Sinema Türleri.....	37
7.2. Yapım Şirketleri	40
7.3 Yunan Yeni Gerçekçiliğinin Temsilcileri	48
7.4 En Önemli Yunan Yönetmenler	51
7.5 Yunan Sinemasının Altın Çağının Bestecileri.....	64
8. Atina sinema salonları tarihi.....	71
9. Sinemada Türk – Yunan İlişkileri	75
10. Yabancı Festivallere Katılan ve Ödül Alan Yunan Filmler (1949 – 1969)	83
SONUÇ	91
KAYNAKLAR	95
ÖZGEÇMİŞ	97

RESİM LİSTESİ

	<u>Sayfa No.</u>
1. Olimpiyat Oyunları – Atina – 1906.....	2
2. Yanaki Manaki, Milton Manaki.....	3
3. İp Eğiren Kadınlar filminden bir sahne.....	4
4. Meşrutiyet kutlamaları filminden bir sahne.....	4
5. Spiridion.....	5
6. Golfo- 1914.....	7
7. Görüntü Yönetmeni Joseph Hepp.....	8
8. Villar, Faliro'nun Kadınlar Plajı'nda' filmi, 1922.....	10
9. Dimitris Gaziadis.....	12
10. Alikı Theodoridi "Astero" rolünde – 1929.....	14
11. Yoksuluk Uzak Dursun filminin afişi.....	15
12. Atina Büyücüsü, 1931.....	16
13. Lucy Matli ve Apollon Marsias 'Dafnis ve Kloe' filminde, 1930.....	19
14. Meravidis, Mirat, Alkeou, Kelesidis ve Panou Nilüferli Villa (1945) filminin setinde.....	21
15. Almanlar Yeniden Geliyor filminden bir sahne.....	24
16. Orestis Makris Ayyaş rolünde.....	25
17. Orestis Makris. Bily Konstantopoulou ve Dimitris Horn "Ayyaş" filminde.....	27
18. Ayyaş filminin galası. Film 27 hafta vizyonda kaldı.....	28
19. 'Amcaya gel' çekimleri, 1950.....	28
20. Dönemin en parlak sinema yıldızı Alikı Vuyuklaki.....	32
21. 'Şikagolu teyze', 1957. 142.459 biletli izleyiciye ulaştı.....	36
22. Finos Film.....	41
23. Yapımcı Filopimin Finos 1939–1977.....	43
24. Finos Film ekibi 'Ayyaş' çekimde.....	44
25. Kostas Karayannis ile oyuncu Ceni Karezi.....	45

26. Karayannis-Karatzopoulos ekibi.....	46
27. Yorgos Konstantinou ile Maro Kondou.....	47
28. 'Acı Ekmek', 1951.....	48
29. 'Yalınayak Tabur', 1953.....	50
30. "Arzuların Gölü" filmi.....	51
31. "Dört Basamak" filmi.....	51
32. Yorgos Tzavellas 'Antigone' çekimde.....	52
33. "Sahte Lira" filmi.....	52
34. 'Ölü Devlet' çekimlerinde.....	55
35. 'Kırmızı Işıklar', 1963.....	56
36. Mihalis Kakoyannis.....	57
37. Melina Merkuri 'Stella' rolünde.....	58
38. 'Zorba' filmin en meşhur sahnesi.....	60
39. 'Dragon', 1956. Yunan sinemasının en önemli filmlerinden biri.....	61
40. Genç Afroditler filmi, 1963.....	63
41. Manos Hacidakis ile Aliki Vuyuklaki.....	64
42. Mikis Theodorakis.....	65
43. Mimis Plessas.....	66
44. Manos Hacidakis.....	67
45. Stavros Ksarhacos.....	69
46. Olympia Sineması.....	71
47. Pallas Sineması, Atina.....	72
48. 'Attikon' sineması 'Soldaten Kino Victoria' olmuştur.....	73
49. Selanik'teki 'Pathe' sineması.....	74
50. Rum Madmazel Blanş ''Binnaz'' filminde, 1919.....	75
51. 'İstanbul Sokaklarında' reklamı 'To Parlan' dergisinde.....	76
52. Beyoğlu Güzeli' nin Yunan afişi.....	77
53. Yunan Şarlo İstanbul'da filminin afişi.....	78
54. Yön Dergisi - Aliki Vuyuklaki.....	79

55. Yoakim Filmeridis.....	79
56. ‘Uçurum’ filminden bir sahne.....	80
57. Fikret Hakan ile Gizela Dali.....	80

TABLO LİSTESİ Sayfa No.

1. Yunanistan'da Yıllara Göre Sinema Filmi Üretimi.....	90
---	----

ÖNSÖZ

Bu tez, Yunan sinemasının 19. yüzyıl sonlarında ilk ortaya çıkışından 1960'lı yıllarda doruğa ulaştığı dönemini anlatmayı amaçlanmaktadır.

Çekilen filmlerin, yapıma dahil olan insanların tarihsel ve sosyal arka planları 19. yüzyıl sonlarından 1940'lara kadar kronolojik sırayla takdim edilmiştir. Sinema filmi sayılarındaki çok büyük artış sebebiyle Yunan sinemasının altın yılları olarak adlandırılan 1950'li ve 1960'lı yıllar ele alınırken en önemli yönetmenleri, en popüler film türleri ve onların özellikleri, en güçlü film yapım şirketleri ve en önemlisi Yunanistan'daki politik ve sosyal şartların Yunan sinemasına etkilerinin sunulması tercih edilmiştir.

Bu tezi Türk okuyucular için Türkçe dilinde yazdığım için etkileşim içinde olan Yunan-Türk film sektöründen, iki ülkenin sinema alanındaki kültürel ilişkilerinden kısaca bahsetmek istedim.

Türkiye'de eğitim gördüğüm ve her türlü destekte bulunan Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sinema Televizyon Bölümü hocalarıma, özellikle bu tezin yazımı konusunda benden bilgilerini ve tecrübelerini esirgemeyen tez danışmanım Sayın Prof. Asiye Korkmaz'a çok teşekkür ederim.

Stavrianna Litsa - İstanbul 2016

ÖZET

Yunan sineması yolculuğuna, ilk olarak 1906'da Atina'da Olimpiyat Oyunları gibi önemli olaylar ve Yunanistan'daki günlük yaşam konuları hakkındaki kısa belgesel filmlerle başladı. Komedi, drama, macera ve melodrama gibi kurgu filmleri 1914'ten sonra yapıldı. 1928-1932 yılları arasında yabancı yapımlarla aynı seviyede hatta rekabet edebilen filmler yapılabilirdi. Fakat teknik imkanların yokluğu, yurtdışındaki sesli sinemanın artan popüleritesi, devletten herhangi bir finansal desteğin olmayışı ve Yunanistan'daki politik ve sosyal şartlardan dolayı Yunan sineması 1932-1939 yılları arasında kendini geliştiremedi. Bu düşüş 1940'lı yıllardaki İkinci Dünya Savaşı süresince de devam etti. 1940-1945 yılları arasında çok az film çekilebildi. İkinci Dünya Savaşından sonra, savaş sonrası Yunan sinemasının şekillenmesinde ortaya çıkan yeni film yapım şirketlerinin, yönetmenlerin ve film dağıtımçılarının katkısı çok büyüktü. 1945 ve 1950 yılları arasında onüç farklı film şirketi tarafından kırk film çekildi. Filmlerin çoğu drama ve melodram türlerindeydi. Komedi türünde film sayısı daha azdı. Sonraki yirmi yılda, Yunan sineması altın çağına erişti. Sinema, tüm sosyal sınıflardaki Yunan toplumunun temel eğlence seçeneği haline geldi. Ancak Yunan filmleri daha çok düşük sosyal statüdeki insanlar tarafından benimsendi. 1950 yılında 13 film ile başlayan yapım sayısı giderek artarak 1967 yılına gelindiğinde 52 filme çıktı. Ayrıca sinemaya yatırım yapan insanların sayısı arttı. 1950'li yıllardan 1970 yılına kadar Yunan sineması en verimli çağını yaşadı. O zamanlarda, çekilen film sayısı ülke nüfusuna göre Avrupa kıtasındaki en yüksek sayıydı. Bu dönemde bugün bile hala unutulmayan olağanüstü yönetmenler, oyuncular ve müzisyenler yetişti.

ANAHTAR KELİMELER: Sinema, Yunan Sinemasının tarihi, Film, İlk dönem

ABSTRACT

Greek cinema started its “journey” in the beginning of the 20th century, by producing short documentary films about the everyday life in Greece and of special events such as the Olympic Games in Athens in 1906.

It was after 1914 when Greek cinema has started to produce fiction movies, creating its basic genres, such as comedy, drama, action and melodrama.

During the period 1928-1932 Greek cinema was able to produce movies which were at the same level or even competitive to foreign productions. However, the lack of technical means, the popularity of the sound cinema abroad, the preference that the Greek audience showed in foreign movies, the lack of any financial support from the state and the political and social circumstances in Greece were the reasons why Greek cinema did not develop itself at all during the years 1932-1939.

The declination of Greek cinema continued in the 1940's, during the Second World War. Very few movies were produced between the years 1940-1945.

After the end of Second World War, new production companies, new directors and new distributors appeared and played an important role in forming the Post-War Greek cinema. In the years 1945-1950 forty movies were produced from thirteen different production companies. Most of these movies were drama, melodrama and less comedies.

During the next decades, Greek cinema reached its peak. Cinema became the main form of entertainment for the Greek people of all social classes. Greek movies though were popular especially to the lower social class.

In the 1950's more than 300 movies were produced, starting from 13 movies in 1950 and gradually raising the number of productions to 52 movies in 1967. Also the number of people investing in cinema increases. The period between approximately the end of the 1950s and 1970 is considered to be the most prolific of Greek cinema. The number of films produced, in relation to the country's population, was, during that

time, the highest in Europe. The exceptional directors, actors and musicians of that period are unforgettable and memorable even nowadays.

KEY WORDS: Cinema, Greek cinema history, Film, Early years.

1. GİRİŞ

Yunan sinemasının tarihi dört döneme ayrılır;

- Savaş öncesi Yunan sineması (Propolemikos Ellinikos Kinimatografos): 19. yüzyılın sonlarından İkinci Dünya Savaşı'nın sonu olan 1945 yılına kadarki sessiz filmlerin ve ilk sesli film girişimlerinin olduğu dönemdir.
- Eski Yunan sineması (Paleos Ellinikos Kinimatografos): 1945 ve 1960'ların son dönemlerini ve bu dönemdeki özel yapım şirketleri tarafından yapılmış sinema işlerini kapsar.
- Yeni Yunan sineması (Neos Ellinikos Kinimatografos): 1970'li ve 1980'li yılların hem devlet hem de özel sektör tarafından finanse edilmiş politik ve sanat sineması yapımlarının olduğu dönemdir.
- Modern Yunan sineması (Syghronos Ellinikos Kinimatografos): 1990'lı yıllardan 2000'lere kadar olan sinemanın tekrar popülerliğini kazanmak istediği çok yönlü sinema yapımlarının olduğu dönemdir.

Yunan sineması araştırmalarında sessiz ve erken sesli sinema dönemi en az araştırılmış konudur. Bunun temel nedeni, Savaş öncesi Yunan sineması ile ilgili kaynakların son derecede kısıtlı ve ulaşılması zor olmasıdır.

Bunun yanısıra, tarihsel olayların araştırılmasına kaynak sağladığı için eski Yunan sinemasına akademik ilgi son yirmi yılda giderek artmıştır. Akademik ilgiyle birlikte bu dönem filmlerinin özel ya da devlet televizyon kanallarında gösterilmesi ve filmlere ulaşma imkanını daha da artıran DVD ve internet gibi araçların yardımıyla seyircinin ilgisi artarak devam etmiştir.

Yunanistan'da sinema 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkmasına rağmen, 1914'ten sonra sektör daha profesyonel bir hale gelmeye başlamıştır. Yunanistan sinema ile Avrupa'nın diğer ülkeleri ile aynı anda tanışmıştır fakat 1940'lara kadar Yunan sineması ile diğer Avrupa ülkelerini karşılaştırdığımızda Yunan sinemasının daha az geliştiğini söyleyebiliriz. Bunu temel nedeni Yunanistan'daki politik, ekonomik ve

sosyal şartların her dönemde sinemayı çok etkilemiş olmasıdır. Diğer bir sebep ise Yunan devletinin sinema sanatının değerini küçümsemesi ve sansür dayatmaları ile birlikte destekten yoksun bırakmasıdır.

Yunan sineması İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra rağbet görmeye başlamış ve güçlenmiştir. 1950'li ve 1960'lı yıllarda ise doruğa ulaşmıştır. Sinemanın doruk noktasına ulaştığı yıllarda bile Yunan devletinin sinema sanatına desteği söz konusu olmamış, sadece özel sektör sayesinde sinema gelişmiştir. 1950'li yıllardan 1970 yılına kadar Yunan sineması en verimli çağını yaşamıştır. O zamanlarda, çekilen film sayısı ülke nüfusuna göre Avrupa kıtasındaki en yüksek sayıya ulaşmıştır. Örneğin 1967'de Yunanistan'da nüfus 9 milyon iken 154 film çekilmiştir.

Tüm bu kaydedilen gelişmelere rağmen seri film yapımları iki nedene bağlı olarak durmuştur: İlk neden, 21 Nisan 1967'de seçim tarihinden bir kaç hafta önce bir grup sağcı ordu subayının gerçekleştirdiği darbe sonucu yedi yıl süren diktatörlük rejiminin yaşanmasıdır. İkinci neden ise 1966'da Yunanistan'da ilk televizyonun orataya çıkmasıyla birlikte film yapım şirketlerinin gitgide çökmesi olmuştur.

1.1 Çalışmanın Amacı:

Tez çalışmamın amacı, Yunan sinemasının19. yüzyıl sonlarında ilk ortaya çıkışından 1960'lı yıllarda doruğa ulaştığı dönemini anlatmak, erken dönem Yunan sinemasının genel görünüşü, gelişiminin yanısıra sadece filmlerin kendisine odaklanmayıp ayrıca filmlerin finansal, teknik, ve politik arka planını araştırmaaktır.

1.2 Çalışmanın Kapsamı:

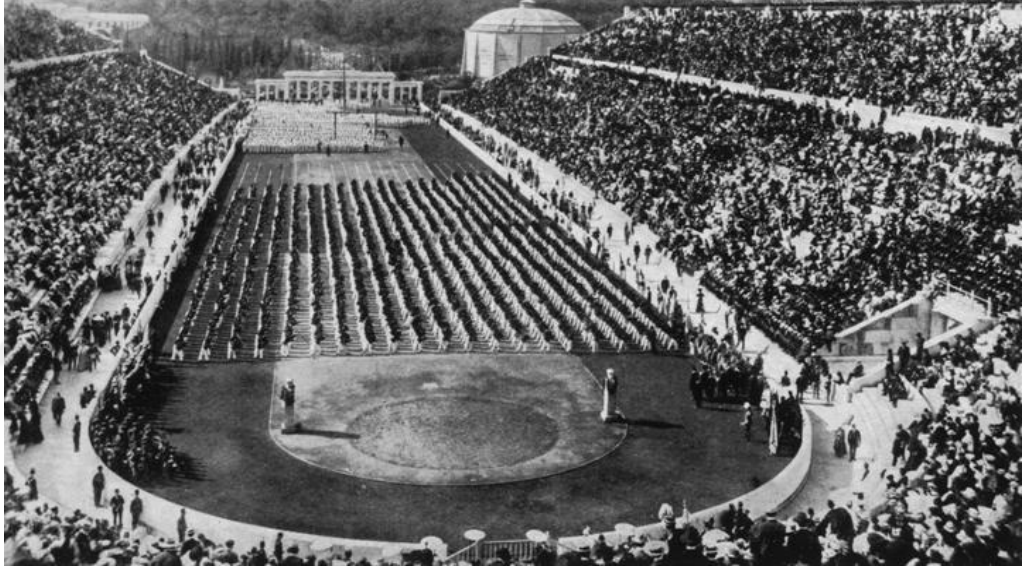
Yunan sinemasının erken dönemini incelerken aynı zamanda o dönemde yaşanan politik, ekonomik, sosyal ve kültürel değişimler de ele alınmıştır. Bu dönemde yaşanan tüm olaylar bir şekilde sanatsal ve toplumsal tüm çalışmalara etki etmiştir. Yunan sineması da bu olaylardan farklı yönleriyle etkilenmiş seyircinin yaşamış olduğu bu değişimlere paralel olarak ilerlemiştir. Bu nedenle sadece sinema tarihinin yanısıra genel hatlarıyla o dönemin tarihsel sosyolojik, politik dokusu hakkında da bilgi vermiştir.

1.3 Çalışmanın Yöntemi:

Yazılı kaynaklardan yapılan okumalar, özellikle 1950-1970 döneminde yaşamış, ürün vermiş sinemacılarla yapılan görüşmeler, filmlerin izlenmesi ve elde edilen bilgi ve bulguların kendi özgün fikrimi ortaya koyacak şekilde birleştirilmesi bir yolla çalışmada kullanılmıştır.

2. Yunan Sinemasının İlk Yılları

1898'in İlkbaharında, Atina'da, kesin bilgilere dayanmamakla beraber, şans oyunlarının oynandığı salonlarda, kamuya açık olarak ilk kez Lumière Kardeşlerin "Bir Trenin Gara Girişi" ve "Lumière Fabrikalarının Çıkışı" filmleri gösterildi. İzleyicilerin tepkileri çeşitliydi: Kimisi bu yeniliğe hayranlık duyarken, kimisi bunu dinden aforoz edecek şeytani bir iş olarak gördü. Bu "şeytani buluş" büyülü dünyalara yolculukların başlamasına neden oldu.

Res. 1 Olimpiyat Oyunları – Atina – 1906

Atina'nın sinema salonlarında dönemin bütün yabancı başarılı filmleri gösteriliyordu. Örnek olarak Atinalılar, Méliés'in "Aya Seyahat" iyle Fransız izleyicilerle neredeyse aynı zamanda tanışmışlardı.

Yunan topraklarındaki ilk sinema çekimlerinin, Britanyalı gazeteci Frederic Villiers tarafından 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı zamanında yapıldığı kabul edilmektedir. 1906'da, o zaman yapılan Mezolimpiyat (Yazlık Olimpiyat Oyunları)'nın kısa bir filmi çekildi.¹ Bu film, basit teknik araçlarla çekilmiş bir film olmasına karşın bazı temel sanatsal özellikler bakımından da eksik sayılmazdı. Filmin

¹ James Edward Sullivan, *The Olympic games at Athens 1906*, sayfa 11

kameramanı, Pathé film şirketi için çalışan Leon adlı birisi idi. Fakat bazı kaynaklara göre de aslında kameramanın Félix Mesguich adlı kişi olduğu düşünülmektedir. Leon, büyük ihtimalle 1906'dan itibaren Fransız sinema şirketi Cinémas Gaumont Pathé'nin Yunanistan'daki temsilcisiydi.² Bu filmden bir yıl sonra, 1907'de Yunan ulusal bağımsızlık kutlamalarını gösteren aynı türden bir film daha çekildi.

2.1. İlk Sinemacılar

Res. 2 Yanaki Manaki, Milton Manaki

Yedinci sanat'ın bugün Balkanlardaki öncüleri olarak tanınan **Yannis ve Miltiades Manakis** (Yanaki ve Milton Manaki) kardeşler, Yunan Sineması için özel bir durum idi. O zamanlar Türk toprağı olan Grevena'nın Avdela köyünde doğmuşlardı ve 1905'te ilk filmlerinden biri olan "*İp Eğiren Kadınlar (Ifandres)*"da köyde dokuma yapan kadınları filme çekmişler idi. Fotoğrafçı ve sinemacı olarak bütün Makedonya'yı ve Epir'i³ dolaşp, bu seyahati Masatar köyünde sonlandırdılar. Kuzey Yunanistan coğrafyasındaki seyahatlerinde, o zamanın günlük yaşantısını, aile kutlamalarını ve ulusal bayramlarını filme çekerek bölgenin ilk etnografik

² Manolis Arkolakis, *Yunan Sineması (1896-1939): Film yapım teknikleri ve dağıtım*. Doktora tezi, Yunan Açık Öğretim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Bölümü, 2009, sayfa 160.

³ Epir: Yunanistan'ın kuzeybatısında yer alan bir bölgedir.

görüntülerini kayıt altına aldılar. Filmlerinden bazılarının adları şunlardır: *Makedonya'nın Oyunları ve Görenekleri (Pehnidia ke Ethima tis Makedonias)* (1906), *Köy Düğünü (Vlahikos Gamos)* (1906), *Darağacındaki Makedonlar (Makedones stin Kremala)* (1907), *Sultan V. Mehmet Reşat'ın Manastır Ziyareti, Grevena Şehrinin Manzarası (Panorama ton Grevenon)*, *Grevena'da Cenaze (Kideia sta Grevena)*, *Verya'da Panayır (Panigiri sti Veroia)*, *Askeri Bando Geçidi, Şef Ve Süvarileri (Parelasi Koritsion sti Thessaloniki)*.

Res. 3 İp Eğiren Kadınlar filminden bir sahne

Res. 4 Meşrutiyet kutlamaları filminden bir sahne

Res. 5 Spiridion

Yunanistan'da, günlük yaşantı konularını işleyen kısa yapımlar dışında, ilk Yunan filmi yapımı için girişimler, Yunanistan Genç Subaylar Birliği⁴ ile dönemin Yunanistan Başbakanı olan Elefterios Venizelos⁵ tarafından başlatılan ülke çapında dönüşüm çalışmaları ile aynı zamana rastlar. Bu dönemde organize ve ticari olmasa da, yeni bir ticari alan olan sinemanın gelecekte popülerleşeceğini öngören girişimci bir ruh fark edilmektedir. Böylece 1910'da ilk Yunan "Sinema Filmleri Yapım Şirketi" *Athini* ismiyle kurulmuştu. Kurucusu, filmlerin yönetmeni ve başrol oyuncusu Spiros Dimitrakopoulos, kendini isimlendirdiği şekliyle **Spiridion**'du. İlk yapımlarından sadece 4 filmi kurtarılabildi. Bunlar; "*Spiridion, Nereye Gidiyorsun? (Spiridion, pou porevese)*" , "*Spiridion Bukalemun (O Spyridion Chameleon)*", "*Spiridion Bebek (O Spiridion bebis)*" ve "*İki Şanslı (Oi dyo titheroi)*" dır. Bunların arasından *Spiridion Bebek*, Lumière Kardeşlerin "*Bebeğin Beslenmesi (Repas de bébé)*" filmiyle başlık olarak benzerlik gösterir.

Gelecekteki komedyenlerin atası olan Spiridion, karakterin coşkulu yapısını vurgulamış, Anadolu'daki Karagöz karakterinden ve Atina'da zaten bilinen Amerikan sinemasının şişman komedi karakteri Roscoe Conkling Arbuckle yani "Fatty"den

⁴ Yunanistan Genç Subaylar Birliği, (Yunanca: Stratiotikos Syndesmos), Yunanistan'da, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nden esinlenerek devlet yapısında reformlar yapmayı ve orduyu yeniden örgütlemeyi amaçlayan bir grup genç subayın oluşturduğu birlik.

⁵ Elefterios Venizelos (d. 23 Ağustos 1864 - ö. 18 Mart 1936), Yunanistan'ın eski başbakanı, Megali İdea (Türkçe: Büyük Fikir)'nin mimarı ve modern Yunanistan'ın en önemli siyasetçilerinden biriydi. 1864 yılında o zamanlar bir Osmanlı toprağı olan Girit adasındaki Hanya şehrinde doğdu. Hukuk öğrenimi gördü. Girit'in Yunanistan'a katılmasını amaçlayan ayaklanmaları düzenledi. 1898 yılında Girit komiserliğine atanan Prens Georgios'u düşürdükten sonra, yüksek komiser yardımcılığını elde etti. 1910 yılında Yunanistan'daki askeri yönetimin başkanlığına getirildi. Sırbistan, Bulgaristan ve Karadağ ile kurduğu Balkan Birliği'nin desteğiyle, Osmanlı İmparatorluğu'na açtığı savaşta, Girit'in 1913 yılında Yunanistan'a bağlanmasını sağladı. Osmanlılardan aldığı toprakları kaybetme korkusuyla, I. Dünya Savaşı'nda tarafsız kalmayı tercih etti. Ancak, İtilaf Devletleri'nin verdiği teminatla Çanakkale'ye kuvvet göndermeye kalkışınca, 1915 yılında Kral Konstantin tarafından istifaya zorlandı. Aynı yıl yapılan seçimlerle tekrar iktidara geldi. Fakat Sırbistan'ın yanında savaşa girme kararı, ikinci kez görevinden uzaklaştırılmasına sebep oldu. 1916 yılında Selanik'te muhalif bir hükümet kurdu ve ancak 1917 yılında Konstantinos'un tahtı bırakmasından sonra Yunanistan'a dönebildi. I. Dünya Savaşı'ndan sonra yapılan Nöyyi ve Sevr Antlaşmaları'yla sağladığı topraklarla, 1918 muhturasında belirttiği Megali İdea gerçekleştiremeyince, İngilizlerin desteğiyle 1920 yılında Türkiye ile savaşa girdi. 1928 yılında milli birlik hükümetiyle iktidara geldi. Bu yıllarda Türkiye'ye karşı barışçı bir siyaset uygulamaya çalıştıysa da ülke içindeki ekonomik dengesizlik nedeniyle 1933 yılında iki kez hükümetten çekildi. 1935 yılında Girit'in bağımsızlığını ilan etmesi durumunu güçleştirdi. Seçimleri kaybedince Paris'e gitti ve orada gıyaben ölüme mahkûm edildi. 1936 yılında Paris'te öldü.

doğrudan etkilenecek komik bir karakter yaratmıştır. Mizah oyunları ve Karagöz'ün temaları, Dimitrakopoulos'un filmlerinin şeklini ve konularını belirlemiştir.

Hareketli filmin ilk yapım denemelerinde, yurtdışında olduğu gibi Yunanistan'da da yapımın tüm temel işlevlerini bir kişi yerine getiriyordu. Dimitrakopoulos yapımcı, yönetmen, senaryo yazarı, başrol oyuncusu ve bütün işlerden sorumlu kendisiydi.

Spiridion'un çalıştığı dönemden sonra Yunanistan'da Balkan Savaşlarıyla başlayan, Dihasmos⁶ ve 1. Dünya Savaşı'yla devam eden ve Küçük Asya Felaketiyle⁷ sonuçlanan 10 yıllık bir macera başladı. Amerika, bu dönemde, hikâyelerin ve büyük fırsatların ikliminde, hızlı bir ritimle Hollywood imparatorluğuna doğru ilerliyordu.

2.2. İlk Yunan Filmleri

1914-1915'te, uluslararası alanda Charlie Chaplin'in yıldızının doğduğu ve Griffith'in "*Bir Ulusun Doğuşu (The Birth of a Nation)*" nu hazırladığı dönemde, Yunanistan'da Ulusal Bölünme hüküm sürüyor ve 1. Dünya Savaşı başlıyordu. Bütün bunlara rağmen, İzmirli işadamı Konstantinos Bahatoris, Spiros Peresiadis'in pastoral aşk hikâyesi Golfo'yu sinemaya getirdi. *Golfo (Γκόλφο / Golfo)*, ilk uzun metrajlı Yunan filmi olarak kayıtlara geçmiştir.

⁶ 1914'te Yunanistan'da Kralcılar ve Venizelosçular arasında, *Dihasmos* olarak adlandırılan bölünme ve ayrılık hareketleri başlamıştır.

⁷ Küçük Asya Felaketi (Mikrasiatiki Katastrofi), Yunanistan'da "Küçük Asya Macerası" 'nın son sahnesi olan Eylül 1922 tarihinde Küçük Asya Ordusu'nun Mustafa Kemal komutasındaki Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin Ordusuna uğradığı yenilgiye verilen isimdir.

İtalyan sinemasının hayranı olan Bahatoris, kameramanlığını ve aynı zamanda filmin yönetmenliğini de yapan İtalyan Filippo Martelli ile *Golfo* filmi için beraber çalıştı. Filmin aktörleri, özellikle tiyatro kökenli idi ve başrollerde Virginia Diamanti (*Golfo* rolünde), Olympia Damaskou ve Dionisis Venieris oynuyordu.

Res. 6 *Golfo*- 1914

Film, aynı adı taşıyan tiyatro eserinin, doğal mekânlarda çekilip, ekrana taşınmış hali olsa da Yunan sineması *Golfo* ile birlikte ilk uzun metrajlı filmi başarmış oldu.

Golfo ile aynı şekilde, Joseph Hepp ve Dimos Vratsanos'un kısa metrajlı filmi "*Maroula'nın Şansı (H Tihi tis Maroulas)*" Koromilas'ın aynı isimli komedyası temel alınarak çekildi. Yunan sinemasının ilk reklam filmi olan bu film, Maroula'nın piyangolardan birini kazanıp şansını bulmasıyla piyango satışlarının propagandasını yapıyordu.

Yunan toplumunun, genellikle Yunan günlük yaşantı filmlerini tercih ettikleri görülüyordu ve yapımcılar da doğal olarak bu gerçeği gözardı etmediler. Bir kamera ve kameraman, çevrede meydana gelen çok şaşırtıcı ya da çok önemsiz bir şeyi kaydetmek için yeterliydi. Fakat kullanılan bütün makineler ve filmler kısıtlı imkânlarla temin ediliyordu. Dönemi yakalayan az sayıdaki çekimlerden, sadece bir kaçı "Tarak Olaylarından"⁸ kurtulabilmişti.

⁸ Tarak Olayları: Eski Yunan filmleri için 1950 yıllarına kadar sürmüş yok edici bir öfke olayıdır. Çok sayıda film, saç tarağı ve diğer plastik maddelerin üretim hammaddesi olan jelatin olarak kullanılmak üzere satıldı.

Macar asıllı **Joseph Hepp**, Macaristan ve Fransa'da yaşadıkdan sonra Yunanistan'a yerleşti ve Yunan sinemasının ortaya çıkmasında önemli bir rol oynadı. Yıllarca bu sektöre emek verdi ve İkinci Dünya Savaşı'nda asker olarak hizmet edip geri döndükten sonra dahi çalışmalarına devam etti. Başlarda iyi bir teknisyen olarak aktüel filmlerde uzmanlaştı. 1912'de Yunan kraliyet ailesi hakkında orta metrajlı bir aile filmi olan “*Sarayın Bahçesindeki Küçük Prensler*”i çekti.

Res. 7 Görüntü Yönetmeni Joseph Hepp

Joseph Hepp, aralarında **Dimos Vratsanos**'un da olduğu bir arkadaş grubuyla, kurgu filmlerin yapımı amacıyla “*Asti Film Şirketi*”ni kurdu. Şirketi kurduktan sonra yurtdışında büyük ticari başarı getirecek bir konu seçtiler: *Calvary Yokuşu*⁹ (1917). Film tamamlanamadı ve bir fiyaskoyla sonuçlandı. Romalı ve Yahudiler gibi giyinmiş aktörlerin polislerce yakalanışını gören *Calvary Filopappou*¹⁰ Dağı sakinlerini eğlendirmekten başka bir başarısı olmadı. Filmin elde kalan kamera çekimleri daha sonradan toplanarak İsa'nın tutkuları konusuyla yeni bir eser olarak ortaya çıkarıldı. Yapımı denenmiş “*Calvary Yokuşu*” filminin oyuncularını arasında *Astir* dergisindeki makalesinde filmin başarısız olmasının nedeni olarak devletin filmi desteklememesini gösteren ve başarısızlığın sorumluluğunu devlete atmış olan *Dimos Vratsanos* da bulunmaktaydı. Fakat bazı film araştırmacıları, her ne kadar yarım kaldıysa da, filmin *Splendid* sinema salonunda başarıyla gösterildiğini kabul etmektedirler.¹¹

Dimos Vratsanos, *Joseph Hepp*'in iş ortağı ve çalışma arkadaşı, zeki, öğrenmeye meraklı ve daha çok *İkonografimeni (İllüstrasyon)* dergisinden tanınan

⁹ Calvus latince kel anlamına gelmektedir. İsa'nın çarmıha gerildiği tepeye ağaçsız olduğu için bu isim verilmiş. Bugün İngilizce calvary, Fransızca calvaire, çoğu zaman direkt olarak İsa'nın çarmıh sahnesini işaret eder.

¹⁰ *Filopappou Tepesi*: Atina'da meshur bir tepe. Çekimler o tepede gerçekleşti.

¹¹ *Aglaiia Mitropoulou, Ellinikos Kinimatografos, 2006, sayfa 48*

biriydi. Sinemaya sadece sanatsal içeriği olmayan filmler sunmuş olmasına rağmen, durmak bilmeyen çabalarıyla “Yunan sineması” meselesini toplumun gözünde ön plana taşımıştır. Gazeteci, milletvekili, fotoğrafçı, tiyatro yazarı ve tarihçi olarak başarılı bir sinema şirketi kurmak için bütün kişisel özelliklerini kullanmıştır. Ortağı ile birlikte Bahatoris’ten satın aldığı *Asti Film*, bir fark yaratamamış ve başarısız olmuştur.

3. 1920’li Yıllar - Profesyonel Film Yapımcılığının Başlangıcı

1920’li yıllar sinema için olayların kayıt altına alınması ve toplumun “hareketli resme” daha aşina olup daha büyük bir ilgi göstermesiyle başladı. Bunlar, özellikle Türk-Yunan savaşı üzerine yapılan aktüel filmlerdi. Yunanistan sineması, sadece kendisinin en etkin şekilde kamuoyuna sunabileceği bir konuyu seçip ele aldı. Bu başarının ana kahramanları, o dönemin kısıtlı imkânlarıyla savaşı sahnelerini aktarmaya çalışan Yunan sinemacılar olan Gaziadis Kardeşler, Joseph Hepp ve Georgios Prokopiou idi. Prokopiou’u daha sonraki çağdaş Yunanistan tarihiyle ilgili filmlerde belge niteliğinde kullanılmış olan ve bugüne kadar ulaşabilen 14000 metre film çekti.

Yunan İçişleri Bakanlığı, bir yandan Yunan ordusunun başarılarından diğer taraftan sinemanın muhteşem imkânlarından yararlanarak, zamanın tek epik savaş filmi yapımını, Rus oyuncularla “*Yunanların Mucizesi (Ellinon Thavma)*” isimli bir filmle denedi. Yaklaşık 2000 metre film çekildi. Fakat bu “mucize” Küçük Asya Felaketi sonucuyla kötü bir sona uğradı. Zamanın tanıklıklarına bakılırsa “*Yunanların Mucizesi*”, Ankara’nın alınmasıyla zirvesine ulaşmış olacaktı (Megali Idea).

1920’li yıllarda Yunan sineması kendi yolculuğuna esasen başlamıştı. Gelecek yirmi yıl için savaşlar durmuş, temel bir güvenlik çerçevesi oluşmuştu. Ayrıca, Küçük Asya’nın zengin bölgelerinden gelerek Atina’nın fakir mahallelerine sıkışan göçmen toplulukları ucuz bir eğlence arıyorlardı. Büyük olaylar onları fazlasıyla yormuştu ve

günlük hayatlarında eğlence temalı eserlere daha fazla ilgi duyuyorlardı. Böylece bu dönem, melodramlar ve Rum komedileri (Fabula palliata)¹² için çok uygundu.

1920’li yıllarda, sinemada, küçük çapta eserler bırakmış olsalar da iki önemli komedyen ortaya çıktı: Villar takma adıyla Nikos Sfakianos ve Mihail oğlu Mihail Mihail.

Villar, sinemayla uğraşmaya başlamadan önce Yunanistan’da olduğu kadar dünyadaki turneleriyle de başarılı bir kariyere sahipti ve tanınan bir müzikal oyuncusuydu. Chaplin’in “Sunnyside” ve “A Day’s Pleasure” ı çevirdiği dönemde, Vratsanos’un isteği üzerine “Villar, Faliro’nun Kadınlar Plajı’nda”yı (1922) yönetmeyi üstlendi. Bugüne kadar kalabilmiş birkaç sahneden, Yunan sinemasını daha ileriye taşıyabilecek bir yeteneğin varlığını görüyoruz.

Res. 8 Villar, Faliro’nun Kadınlar Plajı’nda’ filmi, 1922

1920’li yıllarda komedinin diğer bir önemli kişiliği, Mihail oğlu Mihail Mihail idi. Mihail 1885’te Atina’da doğdu ve oyuncu olarak çok da başarılı olamadığı

¹² Fabulata Palliata büyük oranda Yunan tiyatro oyunlarının Romalılaştırılmış versiyonlarını içeren bir Roma tiyatrosu türüdür.

tiyatroyla ilgilendi. Ülkenin savaş maceraları onu ordunun ilk hattına sürükledi ve böylece sanat kariyeri 1917 – 1924 arasında beklenen şekilde ilerlemedi.

Mihail, yönetmenliğini aslında bir tenor olan Likourgos Kalapothakis'in, kamera operatörlüğünü Joseph Hepp'in yaptığı şu filmlerde oynadı: “*Mihail'in Meteliği Yok (O Mihail den ehei psila)*”, “*Şanslı (O tyheros)*”, “*Mihail'in Rüyası (To oniro tou Mihail)*”, “*Konçeta Ve Mihail'in Aşkı (O eros tou Mihail ke tis Kontsetas)*”, “*Konçeta Ve Mihail'in Düğünü (O gamos tis Kontsetas ke tou Mihail)*”. Bu başlıklara çeşitli varyasyonlarla dönemin broşür ve reklamlarında rastlıyoruz.¹³ Sonradan, komedyen sinema kariyerini terk etti ve İkinci Dünya Savaşı'nda Alman işgali sırasında fakirlik içinde öldü.

Yunan filmleri başarılar elde etmelerine rağmen bu başarı son derece göreceliydi çünkü dönemin sinemasever toplumu Atina'yla birlikte iki-üç kentin şehirli elit nüfusuyla sınırlıydı. Yabancı filmlere oldukça aşina bir toplumdu ve yabancı yapımlarla Yunan yapımları arasında yabancı filmleri tercih ediyordu. Bu elit nüfus, sadece meraktan ya da yabancı sinema filmlerinden çok düşük kalitede olması ve kötü oyunculukları nedeniyle alay etmek için Yunan filmlerini görmeye gidiyordu.

Yunanistan, savaştan çıkarken bir sosyal kaosla mücadele ediyordu. Sonradan görmeler ve eğitimsiz kesim, eğlence ihtiyaçlarını müzikli komediler ve hafif tiyatroyla karşılıyorlardı. Yeni toplum yapısı, güzel kızlar ve müzikle birlikte politik eleştirinin ilk sırayı aldığı yeni bir tiyatro türünün ortaya çıkmasına yardım etti: Skeç. Bu tiyatro türü maalesef onu ekrana yaratıcı bir biçimde taşıyabilecek sinemacıyı bulamadı. Bu yüzden Yunan sinema şirketleri giderlerini karşılamayı başardıkları gibi kuruluyorlar ve daha yeni bir stüdyo açmayı ve yapımlarını güçlü ticari temellere oturtmayı başaramadan da kapanıyorlardı.

Aynı şekilde Asti Film de sessizce kapandı ve Dimos Vratsanos, melodram türünde kendi senaryosu olan 2000 metrelik filmi “*Kaderin Üvey Çocuğu (Tis Miras*

---

¹³ *Kinimatografos* dergisi, 1924

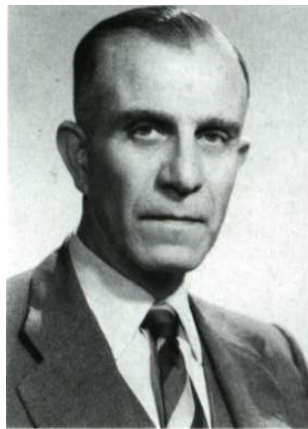

t' Apopedi)'nu (1924 - 25) tek başına çekti. Filmin görüntü yönetmeni Joseph Hepp idi ve oyuncuların hepsi amatördü. Film, Yunanistan'da ve yurtdışında, özellikle Mısır ve Birleşik Devletler'de büyük bir ticari başarı kaydetti. Her ne kadar 1950 - 55 e kadar yurtdışındaki Yunan toplulukları için gösterilmiş olsa da, Dimos Vratsanos hiçbir kazanç elde edemedi çünkü filmin bu ülkelerdeki dağıtımçıları kendi kopyalarını basıyorlar, filmin tanıtımını kendileri yapıp, büyük kazanç elde ediyorlardı.

Yunan sinemacıları bu yıllarda, daha sonraları Oreskis Laskos istisnası dışında, filmlerinde tiyatro oyuncularını onlara sinema oyunculuğunu öğretmeden ve böyle bir ihtiyaç bile hissetmeden kullandılar.

Yunanistan'da sinema çok büyük sayıda seyirci kitlesini çekebilmişti. Bu durum, sanatı ve gösteriyi seven anlamındaki "filotheamon" ile açıklanmaktadır. Bu durum bir taraftan Yunanların hisleriyle, diğer taraftan da Yunan seyircisinin Karagöz gölge tiyatrosuna aşinalığı ve canlı oyuncuların yerine perde üzerindeki siyah gölgeleri memnuniyetle izleyebilmesiyle ilgilidir.

Orta halli veya önemsiz yapımlarla Yunan sinemasının durgunlaştığı bir dönemde o zamana kadar sadece belgesel ve aktüalite filmleri çevirmiş olan **Dimitris ve Kostas Gaziadis kardeşler**, 1923'te kurulmuş olan *Dag Films*'i bir uzun metraj

Res. 9 Dimitris Gaziadis

bir film şirketine dönüştürmeye karar verdiler. Atina'nın en büyük fotoğrafçısının oğulları kendilerini sinemaya adanmışlardı ve biri Amerika ve İngiltere'de, diğeri

Fransa ve Almanya’da yaşıyordu. Fox Film’de ve diğer ünlü şirketlerde ortak yapımcı olarak çalışıyorlardı ve oldukça çok para kazanıyorlardı. Fakat Yunanistan’a olan sevgileri ve ülkenin durumu üzerine yaptıkları bir çalışma, onlara Yunan sinemasının organize edilmesi için deneyimli, teknik bilgiye sahip insanlara ihtiyaç olduğunu düşündürdü. Böylece gerekli makineleri aldılar, stüdyolarını donattılar ve 1927’de Atina’nın turistik açıdan görülmeye değer yerlerini de gösteren duygusal komedi “*Aşk ve Dalgalar (Eros ke Kymata)*” ı çektiler. Film, 1928 yılının Ocak ayında gösterime girdi ve Yunan toplumunun müthiş bir şekilde ilgisini çekerek çok sevildi. Filmin başarısı Dag Films’in yöneticilerine olduğu kadar dönemin bütün sinemacılarına cesaret verdi. Bu, ciddi Yunan yapımıcılığının başlangıcı oldu ve sinemacılar devlete vergilerin azaltılması ve film yapımıcılığının korunması için taleplerde bulunmaya başladılar.

Bu dönem, bütün dünyada sessiz sinemanın zirveye ulaştığı bir dönemdi. Bu dönemde Yunan sinemasının küresel sinema örneklerini yakalaması ancak bir mucize ile gerçekleşebilirdi. Dag Films, eserlerinin ayakta kalabilmesi ve bir Yunan sinema geleneğinin oluşabilmesi için çaba göstermekteydi. Şirketi canlandıran Dimitris Gaziadis, bunu herkesten daha iyi bilmekteydi ve olabildiğince yapımıcılığını geliştirmek için çaba gösteriyordu. Yapım müdürü kardeşi Kostas, diğer iki kardeşi kameraman ve teknik yönetici Mihalis ve atölyenin yöneticisi ve elektrikçi Aleksandros’la beraber atölyeyi gerekli araçlarla donattı. Sinemaya tutkulu genç yazarları, dekoratörleri, ressamı ve oyuncuları çevresine topladı. Alman tekniğinden etkilenmiş olarak, stüdyoda ekspresyonist oyun dekorlarını heybetli bir şekilde inşa eden Gaziadis, aynı zamanda bu tekniği Yunanistan folklorü ve güzelliklerine değer kazandırarak Yunan topraklarının koşullarına adapte etmeye çalıştı. Antik tragediyaların yapım tekniğinin ne kadar önemli olduğunu farkındaydı ve 1927’de küresel sinemaya ilk defa antik tragedyanın taşınmasını “*Zincire Vurulmuş Prometheus (Promitheas Desmotis)*”¹⁴ ile sağladı ve gösterimini gerçekleştirdi. 1928’de, senaryosu Dimitris Gaziadis ve Orestis Laskos’a ait olan “*Gözyaşlarının*

¹⁴ Yunanlı trajedi şairi Aishilos, Zincire Vurulmuş Prometheus (Desmotes Prometheus) adlı oyunu 465 yılında yazdığı tahmin edilmektedir ve bir üçlemenin (Kurtulmuş Prometheus ve Ateşi Taşıyan Prometheus’ dan önceki) ilk oyunudur.

Limani (Limani ton dakryon)” adlı filminde gurbetçilik konusunu işledi. 1929’da Dag Films tarafından Alikı Theodorıdı ve Kostas Mousourıs ile “Astero (Αστέρω / Astero)” filmi çevrıldı.

Astero filmin sanatsal ve ticari başarısı çok büyük oldu. Sesli sinema bu kadar büyük bir başarı kaydettiği için, filme gramafon plaklarından çalan halk şarkıları eşlik ediyordu. Film 2002’de Cinémathèque Française’de bulundu ve Yunan Film Arşivi’yle işbirliği içinde restore edildi. 2003’te Atina’da, 2005’te Bolonya’da gösterıldı.

Res. 10 Alikı Theodorıdı "Astero" rolünde - 1929

Pavlos Nirvanas’ın senaryosunu yazdığı *Bora (Mpora)* (1930) adlı filmi Leonard Frank’ın ünlü hikâyesi Karl und Anna adlı romanın konusuna benzerliğiyle dikkat çekmekteydi ve daha önce Küçük Asya Felaketi (Kurtuluş Savaşı) ile ilgili olarak çevirdiği belgeselden pek çok sahneyi filme yerleştirmesi için Gaziadis’e bir fırsat verdi. Bu durum Yunan filminde ilk kez gerçekleşiyordu.

Gaziadis’in filmleri, iç pazarda giderek daha fazla yer kaplayan Yunan yapımcılığının seviyesinin yükselmesine ve önemli hasılatların elde edilmesine yardım etti. “*Eros Ve Dalgalar*” ilk haftasında 25.000, toplamda ilk gösteriminde 40.000, “*Astero*” ise toplamda 80.000 izleyiciye ulaştı.¹⁵ Bu filmler yurtdışında özellikle Mısır ve Fransa’da başarıyla gösterıldı. 1930’da Dag Films, “*Atina*

¹⁵ Aglaia Mitropoulou, *Ellinikos Kinimatografos*, 2006, sayfa 78

Haydutları (Oi Apachides ton Athinon)” isimli ünlü müzikal tiyatroyu sinemaya uyarladı ve bu film ile büyük bir başarı yakaladı.

Res. 9 Yoksuluk Uzak Dursun filminin afişi

Aynı yıl Gaziadis, “*Öp Beni Maritsa (Filise me Maritsa)*” operetini sinemaya uyarladı ve Maritsa rolünü dönemin yeni tiyatro aktrislerinden Meri Sayiannou’ya verdi. Sayiannou’nun başarısı bu filmde o kadar büyüktü ki, onu Yunanistan’ın ilk kadın sinema yıldızı haline getirdi. Sayiannou, dönemin oyuncularını arasında çok önemli bir yer edindi ve Laskos’un “*Dünyadan Uzak (Makria apo ton Kosmo)*” isimli filmde başrol oynadıktan sonra aniden hastalanarak öldü. 1932’de Gaziadis, Atina toplumunun eleştirisini yaptığı bir komedi olan “*Yoksuluk Uzak Dursun (Ekso Ftochia)*”’i çekti ve bu film oyuncuların yüksek performansları ile büyük bir popülerite kazandı.

4. Sesli Sinemaya Giriş (1930'lu yıllar)

“*Öp Beni Maritsa*” ve “*Atina Haydutları*” filmleri sinemaya ses ve konuşma teknolojilerinin adapte edilmesi sürecindeki ilk çalışmalardan ve o dönemde Yunan sinemasını da dünyanın geri kalanını da fazlasıyla etkiledi. Bu filmler gramofon disklerinin eşliğinde gösteriliyordu ve sinema makinistleri şarkıları oyuncuların ağız hareketleriyle eşzamanlı olarak çalmaya çalışıyordu.

Aynı dönemde (1929 - 1930) Joseph Hepp bir ses kayıt mekanizması icat etmeye çalıştı. “*Hükümlü (Katadikos)*” ve bir komedi olan “*Manav Ve Hizmetçi (O manavis ke i kamariera)*”’yi bu ses mekanizması ile sesli olarak filme çekti. Sonuçları oldukça kötü olan bu iki büyük çaba, Yunan sinemasının küresel yapımcılığı altüst eden sesli film teknolojisi karşısında yeterli imkânlar olmadan kendi ayakları üzerinde tutunma ve yok olmama çabasını gösterir.

Res. 10 Atina Büyücüsü, 1931

Tam bu zamanlarda Ahilleas Mardas Amerika'dan Yunanistan'a döndü. 1928'de Mardas, sinemada oynamak isteyen gençleri çevresinde toplayarak, orduyla işbirliği içinde “*Maria Pentayiotissa (Maria Pentayiotissa)*” isimli bir film çevirdi. Bu filmde, ilk kez bir halk efsanesi Yunan sinemasına taşındı. Sonradan Mardas ilk renkli Yunan filmi kabul edilen “*Atina Büyücüsü (O Magos tis Athinas)*” (1931) isimli

filmi çevirdi. Filmin renklendirmesi için Pathé'nin metodunu kullandı¹⁶ fakat sonuç çok kötü oldu.

1933'te Mardas 2000 metrelik bir film olan “*Çingene (Tsigana)*”’yi çevirdi. Bu film Kuzey Amerika’daki Yunan topluluklarına gösterildi ve oldukça iyi miktarda kazanç elde etti. Sonraları, Yunan sinemasının Küçük Asya felaketini çeken kameramanlarının (Hepp, Gaziadis, Prokopiou) çeşitli kısa güncel çekimlerini kullanarak “*Göçmenler (Prosfyges)*” isimli bir filmin kurgusunu yaptı ve bu film Kuzey Amerika’da yaşayan Yunan topluluğu tarafından büyük bir ilgiyle karşılandı. Paris’te konservatuarda oyunculuk eğitimi almış olan aktör Mardas, Hollywood’ta çeşitli küçük rollerde oynadı ve sonradan sanat dünyasında Frida Poupelina sahne ismiyle yer edinen eşiyle birlikte Atina’ya geldi.

Diğer sesli film yaratma çabası Giannis Loumos’un “*Layiarni (To Layiarni)*” ve “*Stella Violanti (Stella Violanti / Στέλλα Βιολάντη)*” (1930) isimli filmleriydi.

1931 yılının ilk filmi Demetris Koromilas’ın dramatik pastoral şiirinin bir uyarlaması olan “*Çoban Kızın Sevgilisi (O Agapitikos tis Voskopoulas)*” idi. Film çok başarılı oldu. Dandiras’ın Olympia film şirketi, aynı zamanda tiyatro ve sinema oyuncusu olan Demetris Tsakiris’in yönetmenliğinde filmin yapımcılığını üstlendi. Emmanuel Tzanetis dışında, başka bir kameraman daha, Korner Herbert, Almanya’dan getirildi. Bu film Yunanistan’da sessiz olarak tamamlandıktan sonra Paris’e götürüldü. Burada orijinal filme ses eklendi ve konuşma-müzik senkronizasyonu Berlin’de tamamlandı.

1933'te Grigorios Ksenopoulos’un benzer isimli romanından uyarlanmış olan ve Türkiye’de ve seçkin bir oyun yönetmeni olan Muhsin Ertuğrul’un yönetmenliğinde “*Fena Yol (O Kakos Dromos)*” filmi çekildi. Film, İstanbul İpek Film stüdyolarında çekildi ve başrolleri Yunan tiyatrosunun iki büyük aktristi Kiveli ve Marika Kotopouli’ye verildi. Pallas Film tarafından yapılan “*Hanumefendi Sizi Telefona Çağırıyorlar (Despinis sas Zitoun sto Tilefono)*” (1939) ilk yüzde yüz sesli

¹⁶ Pathé metodu ilk reklendirme metodudur. Filmler üzerine elle kare-kare yapılan boyama işlemidir.

Yunan filmidir. Bunlar iyi çabalar sonucu ortaya çıkmış filmlerden bazıları olsa da, o dönemde Yunan sinemalarını işgal eden yabancı filmlere karşı rekabette kayda değer bir yaratıcılık gösteremediler.

Dag Films'in kurucuları stüdyolarını modernleştirmeye ve yeni ses donanımlarıyla donatmaya ne kadar büyük bir ihtiyaç olduğunu anladılar. Boşuna çabalarla diğer insanlardan sermaye toplamaya çalıştılar ama işe yaramayınca devlete sığındılar. İstedikleri miktar büyüktü ama sesli sinemanın ilk yıllarında sadece bir şirket, Warner Bros, donanımların tekel satışını yapıyordu. Dönemin Yunanistan Ulusal Bankası yöneticisi Drosopoulos, ülkenin ekonomisi için bir film endüstrisi yaratmanın önemini fark etmişti ve bunun için kredi vermeye hazırды. Fakat Venizelos hükümetinin seçimleri kaybedip düşmesinin ardından gelen yeni hükümet kredi vermeyi reddetti. Bunu takip eden ve Yunanistan'da sonuç olarak ülkenin ekonomik olarak kötüleşmesine yol açan hoş olmayan politik gelişmeler, neden hiçbir ekonomi bakanı ya da banka müdürünün genç Yunan Sineması ile uğraşacak vakti bulamadığını ve ona önemli bir endüstri haline gelmesi için gerekli imkânları sağlayamadığını açıklamaktadır.

Dag Films yapımlarını durdurmak zorunda kaldı. Fakat ona can veren Dimitris Gaziadis, belgesel, güncel çekimler ve kısa metrajlı filmler çevirmeye devam etti, sonradan siyasal saldırıların hedefi haline geldi; hayata küsmüş ve hayal kırıklığına uğramış bir şekilde 1965'te öldü. Ölümünden sonra dul eşi, Yunanistan Film Arşivleri'nin yoğun ricalarına ve ünlü yönetmen Yorgos Tzavellas'ın karşılığını ödeme teklifine rağmen, Gaziadis'in filmlerinin pozitif ve negatiflerini tarak imalatında kullanılmak üzere sattı.

Orestis Laskos'un "*Dafnis ve Kloe (Dafnis ke Chloe)*" filmi (1930) Yunan Sinemasında dönemin en kayda değer filmi oldu.

Res. 11 Lucy Matli ve Apollon Marsias '*Dafnis ve Kloe*' filminde, 1930

Elefsina kökenli Orestis Laskos, 1920'li yıllarda Atina'ya geldi, iki yıl tıp okudu, sonra Evelpidon Askeri Okulu'na gitti fakat daha sonra buradan kaçarak Rontiri Tiyatro Okulu'na yazıldı. Fanatik bir sinema seyircisi olan Laskos, ilerleyen dönemde ona sinema sanatının bütün sırlarını öğretecek olan Gaziadis'le tanıştı. Gaziadis, genç Laskos'un yeteneğini takdir etti ve ona da bir rol verdiği ikinci filmi "*Gözyaşı Limanı (Limani ton dakryon)*"nın senaryosunu birlikte yazdılar. Filmin çekimleri sırasında, Laskos, 1903 yılında İstanbul'da doğmuş ve 1920 – 1928 döneminde Paris stüdyolarında çalışmış olan Kimonas Spathopoulos'la tanıştı. Spathopoulos ya da diğer adıyla "Yunan Şarlo" mükemmel bir oyuncu ve Charlie Chaplin taklitçisi olduğunu kanıtlamış bir şahsiyetti. Laskos, onun için daha sonra A. Kefalas ve N. Metaksas'ın yönetmenliğinde filmi de çekilmiş olan "*Hayatın Palyaçosu (O Paliatsos tis zois)*" isimli bir senaryo yazdı.

Laskos'un ünü bir senaryo yazarı olarak yayıldı. 1929'da ünlü oyuncu ve arkadaşı Dimitris Tsakiris'in yönettiği "*Dünya'dan Uzakta (Makria ap'ton kosmo)*" filminin senaryosunu yazdı. İyi bir görüntü yönetmeni olan Erich Bubach'ın da

katkılarıyla filmin başarısı büyük oldu. 1930'a gelindiğinde Laskos şair, senaryo yazarı ve Yunan sinemasının oyuncusu olarak kendini ispatlamıştı.

Gaziadis'in "*Astero*" filminin başarısından sonra, Laskos iki arkadaşı, Giannis Karatzopoulos ve D. Rafiadis birlikte Astra Films'i kurdu. Aynı dönemde Laskos "*Dafnis ve Kloe*"nin senaryosunu da yazdı. Filmin anlatımı çok coşkulu ve güçlüydü. Laskos, gençlik aşkının iklimini nefes kesici bir şekilde yaratmayı başardı. Filmin büyük bir bölümünü Midilli Adası'nda çekti ve adanın doğal güzellikleri ile ilgili planları kameraya ustaca aktardı. Başrol oyuncularını, sinemada ilk kez görülen Lucy Matli ve Apollon Marsias'tı. Laskos'un ritm, fotoğraf ve sinema teknikleri dönemin sinema yapımında ve bütün dünya sinema arşivlerinde filme daha özel bir yer verir. Bir haftada 25.000 seyirciye ulaşan film, Attikon sinemasında 1930'un Şubat ayında gösterime girdi. İnanılmaz bir başarıyla bütün Yunanistan'da oynatıldı ve Polonya, Romanya, Almanya ve Amerika'da da gösterildi. Laskos bu filmi ile sinema para, organizasyon ve eğitimli sektör çalışanlarına ihtiyacı olan öncelikli sanayilerden biri olsa da, bir sanat eserinin yaratılabilmesi için bir şairin inancının bazı durumlarda olabileceğini kanıtladı.

Sesli sinema sonunda neredeyse Yunanistan'a da kendi kurallarını dayatmıştır. yirmi yıllık süreçte temel film makinelerini almayı ve sessiz film prodüksiyonunda görece tecrübeyi elde etmeyi başarmış olan Yunanlar, kendilerini filmlerine kendi çabaları ile katamayacakları beklenmedik bir gelişme olan ses kaydı sorununun içinde buldular. Ses kaydı yurtdışında çok pahalıydı ve ülke içindeki çabalar da sonuç vermedi. Ekonomik kriz, Yunan ekonomisinin iflası, sosyokültürel kaos uluslararası koşullarla birlikte, ülkeyi felakete ve daha sonra da Alman işgaline sürükledi.

1935 – 1945 yılları arasında Yunan sineması tam olarak ölü sayılırdı. Zaman zaman Türklerle ve Mısırlılarla yapılan ortak yapımlar sayesinde hayatta kalabildi fakat bu yapımlar da sınırlıydı. Mısır ile olan ortak yapımlar, Mısır'a turneye çıkan gezici Yunan tiyatro topluluklarının katkıları ile gelişti ve orada özellikle stüdyolarda daha gelişmiş bir teknik altyapı bulmalarını sağladı. "*Doktor Epaminondas (O Doctor Epaminondas)*", "*Engelli Nişan (Aravon met' empodion)*", "*Göçmen Kuşu*

(*Prosfygopoula*)” (1938), “*Annula (Annoula)*” (1939), Yunan-Mısır ortak yapımlarındandır.

5. İkinci Dünya Savaşı ve İşgal Dönemi (1940-1945)

Yunan sineması, Alman işgali döneminde tamamen sustu ve o yıllardan elde hiçbir şey kalmadı. Elde ihtiyaç olan hiçbir teknik altyapı yoktu. 1943 yılının başlarında, işgalin sonlarına doğru, ilk Yunan işgal filmi ortaya çıktı. Bu, Emilius Beakis’in başrolünü oynadığı Dimitris İoannopoulos’un “*Kalbin Sesi (I foni tis kardias)*” isimli filmiydi. Yapımcı şirket, Filopoimin Finos tarafından kurulan ve aşağıda daha ayrıntılı olarak da bahsedeceğimiz Finos Film’di. “*Kalbin Sesi*” ile birlikte üç film daha çekildi. Takis Bakopoulos’un melodramı “*Fırtına Geçti (H thyella perase)*”, Pieralizi’sin draması “*Cennetin Yolu (To dromaki tou Paradeisou)*”, Giannis Hristodoulou’un komedisi “*Maya Çingene (I Maya i Tsigana)*”. Finos’un ilerleyişi 1944 başlarında babasıyla birlikte Almanlar tarafından tutuklanmasıyla

Res. 12 Meravidis, Mirat, Alkeou, Kelesidis ve Panou Nilüferli Villa (1945) filminin setinde

aniden sekteye uğradı. Bu durum dört aydan fazla sürmedi fakat ne yazık ki babası idam edildi. Finos'un sıradaki sinema girişimi tutuklandığı için yarım kalmış olan “*Nilüferli Villa (H Villa me ta Noufara)*” nın tamamlanmasıydı. Senaryo ve yönetmenlik yine Dimitris İoannopoulou’ya aitti.

İşgalin sonuna doğru, 1944 Mayıs'ında, savaş sonrası Yunanistan sinemasının en önemli isimlerinden biri, **Yorgos Tzavellas**, Novak ve Orion şirketinin yapımcılığında, kendi senaryosunu yazıp yönetmenliğini yaptığı "*Alkışlar (Heirotimata)*" filmiyle sinema dünyasında kendini gösterdi.

6. Savaş Sonrası Dönemdeki Sinema (1945 – 1950)

Alman işgali, 1944'ün Ekim ayında sonlandı fakat Yunan ekonomisi tamamen yıkılmış bir resim çiziyordu. Ortada mevcut olan ekonomik ve politik durumla sinemanın gelişmesinde ciddi rol oynamış faktörler şöyle sıralanabilir:

- 1) Mevcut kanunlar, özgür sanatsal ifade için her girişimi engelliyordu (sansür, vergiler).
- 2) Bozgunculuk ve zorunlu af iklimi yani siyasetin ve savaş anılarının her surette canlandırılmasını yasaklayan yasalar) toplumu belirli eğlence seçeneklerine sürüklüyordu. Ciddi toplumsal problemleri hatırlatan her sanat dalından toplum kaçınıyordu.
- 3) İtalya'da kendi ekolünü yaratan İtalyan Neorealizmi, Avrupa sinemasını derin olarak etkilemesine rağmen Yunan sinemasını fazla etkilemedi.. Sokaklara, mahallelere karışarak fantastik olmayan, "gerçek" bir gerçekliğin peşine düşen İtalyan sinemacılar küresel tanınırlık elde ettiler. Yunanistan'da neorealistik filmler için uygun bir zemin olmasına rağmen önemli sonuçlar doğmadı. Hollywood tarzı çok güçlüydü ve yerli sinemacıları onun zayıf kopyalarının yapımına sürüklüyordu. Amerikan yaşam tarzı, Kuzey'in Güney'le Savaşı, Pasifik Deniz Savaşları, Arizona'nın kovboyları Yunanlara oldukça tanıdık gelen konulardı.

1945 yılında Laskos, Yunanların Arnavutluk Savaşı'ndaki kahramanlıklarını anlatan "*Kırık Kalpler (Ragismenes Kardies)*"i çekti. Ayrıca Finos da işgalden sonra hemen Dimitris İaonnopoulou'un "*Nilüferli Villa*"sını tamamladı. 1945 yılı yapımları üç filmle daha tamamlandı: Giannis Hristodoulos'un "*Çifte Adak (Dipli Thysia)*" ve

“*Küçük Tur (I eksormisis)*”u ile Tonis Papantonakis’in “*Atina’nın Çiçekleri (Anthopolis ton Athinon)*”.

1946’da Finos’un yönetmen Yorgos Tzavellas ile işbirliği başladı. İlk filmleri, sonraki eserleriyle karşılaştırıldığında görece önemsiz olan “*Unutulmuş Yüzler (Prosopa Lismonimena)*”di. Filmde o zaman dramatik rollerde kariyer yapmış olan komedyen Lambros Konstantaras oyunculuğuyla göze çarptı.

1946 – 1947 dolaylarında bazı önemli isimlerle karşılaşılmaktadır: Sinema eleştirmeni Vion Papamihalis, müziklerini Manos Hacidakis’in yazdığı “*Köleleştirilmemiş Köleler (Adoulotoi Sklavoi)*” isimli tek filmi yönetti. Bu aynı zamanda Manos Hacidakis’in müzik bestecisi olarak sinemada ilk ortaya çıkışı oldu.

Gerçek ismi Dimitris Rodopulos olan yazar M. Karagatsis, “*Ege’de Baskın (Katadromi sto Aegeo)*” ile yönetmen ve senaryo yazarı olarak ilk filmi çekti. Aynı dönemde Finos’un yapımcılığını üstlendiği ve Alekos Sakellarios’ nun yönetmenliğini yaptığı “*Senin Yerinden Ayakkabı (Papoutsis ap’ton topo sou)*” ve “*Marina*” filmleri çekildi. Takis Bakopoulos’un yönetmenliğinde, başrolünü ise Elli Lampeti’nin oynadığı “*Atina’nın Çocukları (Ta pedia tis Athinas)*” ile İlias Pergantis ilk defa film yapımcısı oldu.

6.1 Komedi ve melodramın yükselişi

Res. 13 Almanlar Yeniden Geliyor filminden bir sahne

1948’de, yapımcı olarak konumunu güçlendiren Finos, bir önceki yılda tiyatro eseri olarak büyük gişe başarısı kaydetmiş olan “*Almanlar Yeniden Geliyor (Oi Germanoi ksanarhode)*” ile Alekos Sakellarios ile olan işbirliğini yeniledi. Takip eden yıllarda ise ticari olarak başarı kazanmış olan tiyatro gösterilerinin sinemaya uyarlanması neredeyse kural haline geldi. Bu film de bu kuralı takip ediyordu fakat sanatsal açıdan ve teknik olarak dönemi için değerli bir film. Toplum, ona tiyatro gösterisinden farklı bir ortam sunan doğal ortamlarda çekilmiş filmlerden memnundu. Film, döneminde modern standartlarda ses ve görüntüyü yakalayan ilk Yunan yapımı oldu. İç Savaş döneminde¹⁷ çekilen film, yoksul bir aile babası olan Thodoros’un (Vasilis Logothetidis) rüyasında Almanların savaş sonrası yıllarda hâkim olan politik gerilimi durdurmak üzere ülkeye geri geldiğini görmesini ele alır.

Ticari başarılar ve filme toplum tarafından tanınan kabul, ilk olarak bir siyasi sonuca önderlik etti. İnsanlar, kayıp hayalleri için aralıksız devam eden beyhude bir savaştan yorulmuşlardı. Kendi çıkmazları içinde sıkışıp kalan iç savaş, 1949’da askeri olarak çözüldü ve Yunanistan’ın siyasi tarihinde yepyeni bir dönem başladı.

¹⁷ Yunanistan İç Savaşı, 1944-1948 yılları arasında Yunanistan’ı siyasi istikrarsızlık içine iten, etkileri 1955 yılına kadar hissedilen ve temelde sağ-sol mücadelesi olan savaştır.

Epik film için en iddialı çaba aynı yıl Yorgos Tzavellas tarafından çekilen, Argiris Eftaliotis'in aynı isimli romanını temel alan ve başrolünde Manos Katrakis'in oynadığı "*Marinos Kontaras*"'tır. Tzavellas'ın aklında Ege'deki korsanlarla ilgili olan dev prodüksiyonlu tarihi bir film vardı ama Finos böyle dev bir prodüksiyonu desteklemek için yeterli değildi. Böylece film, yönetmenin tahmin ve çabalarının oldukça altında, aşk hikâyesi örgüsünde kaldı ve kahramanın tehlikeli hayatının maceraları, filmin çekiciliğini zayıflatarak sadece hikâye anlatısı olarak geçti. Film, Yunanistan'ı 1949 Brüksel Festivali'nde temsil etti, ticari başarı da kaydetti.

Tzavellas'ın kahramanlık hayalleri "*Marinos Kontaras*"la son buldu. Daha sonraki eserlerinde yön değiştirerek düzgün ticari drama ve komedilere geri döndü. Ertesi yıl Finos'un yapımcılığında yönettiği "*Ayyaş (O Methystakas)*" da ticari yöntemleri harfi harfine uygularken, film sinema tarihinde Orestis Makris'in yorumlaması ve yıllarca geçilemeyen bilet satışı rekoruyla (305.000) yerini aldı. "*Ayyaş*" akıllıca düzenlenmiş bir melodram örneği olup izleyen yıllarda aynı formülün tekrarlanması için çok fazla girişimde bulunuldu.

Res. 14 Orestis Makris Ayyaş rolünde

Melodramdaki bu modelin temel karakteristikleri ve filmdeki gelişimi şu şekildedir:

1. Kaderin vuruşu: Bu, filmin hikâyesinin dışında işgalin karanlık yıllarında meydana

gelmiş durumlardır. Kahramanın oğlu, Arnavutluk'ta vatanı için savaşırken ölmüştür. Karısı oğlunun kaybının acısına dayanamamış, ağır bir şekilde hastalanmış ve ölmüştür.

2. Kaderine terk ediş: Kahraman şaraba sığınır ve ayyaş olur.

3. Kader, bu kalıcı kötü alışkanlığın bahanesi olur. Kahraman sekiz yıldır, işini ve evini aksatarak alkol bağımlısı haline gelmiştir.

4. Sosyal damgalanma: Kahraman, çocuklar tarafından yuhalanır, tavernalardan atılır, kendini sosyal olarak kısıtlar ve çalışkanlıkla yükselmiş sonradan görme toplumsal tabakalar tarafından kabul edilmez.

5. Toplumsal adaletsizlik: Kimse, kahramanın hangi nedenle ayyaş olduğunu düşünmemektedir. Filmin bir bölümünde zengin işadamının küçük oğlu ailesine şöyle der: “Ben de Arnavutluk'ta öldürülmüş olsaydım düşünün ne yapacaktınız, benim yerime size elinizde sadece size gülümseyen bir fotoğrafım kalsaydı?”

6. Fakir ama gururlu kız: Kahramanın kızı çalışmak zorunda kalır ama asla ahlaksız gençlerle uygunsuz durumlara bulaşmaz.

7. Rüya: Masalın beyaz atlı prensi. Kahramanın kızına anlattığı hikâyeye ve kızının bu hikâyenin gerçek olacağı beklentisiyle yaşaması.

8. Rüyanın yıkılması: Beyaz atlı prenslerin olmadığı, sadece çürümüşlüğün ve zengin sahtekârların olduğu ortaya çıkar.

9. Rüyanın yeniden inşası: Fakir kızla evlenecek büyük kalpleri olan iyi zenginler vardır.

10. Kurban: Ayyaş kahraman kızının geleceğini mahvetmemek için kendini kurban eder.

11. İkincil melodram hikâyeleri: Fakir yaşlı memurun kızı bir bebek dünyaya getirir fakat kocası onu terk eder.

12. Nostaljik ve acı verici şarkılar: Müzisyen Kostas Giannidis, ayyaşın ve terk edilmiş kızının acısının şarkısını söyler.

13. Halk çevresi: Tavernalar ve Atina'nın en eski semtlerinden biri olan Plaka'nın mahalleleri.

14. Mutlu Son: Çiftin macerası düğünle sonlanır.

Res. 15 Orestis Makris, Bily Konstantopoulou ve Dimitris Horn "Ayyaş" filminde

Bu ondört parametre, filmin akışını sağlayan başlıca durumlar olup, melodramın ana yapısını oluşturur. Ardından gelen yirmi yılda Yunan sineması bu yapıyı doldurmuş, özellikle filmlerdeki anne karakterlerini gayrimeşru çocuklarla zenginleştirmiş ve standardize etmiştir. Bazen melodramlardaki abartının derinliği çok büyüktür. Fakat "Ayyaş"ta ölçü korunmuş ve film doğru yönetilmiştir. Tipik melodramdan filmi ayıran bu genel sonuç, temel olarak iki neden sayesinde: İlki tiyatro skeçlerinin ünlü ve karakteristik tipi "ayyaş" ve ikincisi bu rolü yorumlayan aktör, Orestis Makris, filmi üzerine almış ve görüldüğü sahnelerde adeta yükseltmiştir. "Ayyaş"ta sahnelerin yarısı iyi yönetilmiş bir melodramken, diğer yarısı Orestis Makris'in ayyaşı yorumladığı bir resitaldir. Yakışıklı, fotojenik, rahat ve doğal Dimitris Horn, kibar ve iyi zengin genç rolünde, bize mutlu sonu garanti eden hikâyenin iyi prensiyle benzerlik göstermektedir. Diğer benzer rollerdeki bilinen abartılı oyunculuktan kaçınarak, mizahı, doğallığı, duyarlılığı, vecizeleri hikâyenin başarılı sonuçlanacağını önceden hissettirerek seyirciye güven vermiştir. İyi ve saf kız rolüyle Bily Konstantopoulou da tatmin edici bir oyunculuk sergilemiştir.

Res. 16 Ayyaş filminin galası. Film 27 hafta vizyonda kaldı

Nikos Tsiforos, kendi senaryolarından hareketle Finos'un yapımcılığında üç film yönetti. Filmlerin görüntü yönetmenliğini Yunan sinemasına iyi hizmetlerini sunmaya devam eden emektar sinemacı Joseph Hepp yapmıştır. İlk filmi, Amerikan yeraltı dünyasının Atinalı versiyonu olarak ekrana taşınmış olan "*Kayıp Melekler*

Res. 17 'Amcaya gel' çekimleri, 1950

(*Hameni Aggeloi*)" (1948) dir. "Son Misyon (*Teleftea Apostoli*)" (1949) adını taşıyan ikinci filminde Tsiforos, bilinçli bir şekilde melodramla birlikte konuyu İşgal'e yerleştirmiştir. Üçüncü filmi "*Amcaya Gel (Ela sto theio)*" (1950) ise erotik karışıklıklar içeren hafif bir komedidir.

Grigoris Grigoriou'nun yönetmen olarak ilk ortaya çıkışı 1949 yapımı "*Kızıl Kaya (Kokkinos Vrahos)*" filmiyle oldu. "*Kızıl Kaya*"dan önce Grigoriou, pek çok sefer çeşitli fikirlerini ekrana taşımak için çaba göstermişti. Yapımcı Hristos Spentzos'tan ilk filmi için bir sözleşmeyi garanti ettiği 1948 yılına kadar bütün girişimleri başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Aynı yılın sonbaharında, film Zakynthos adasında çevrilmeye başlandı ve 1953 depremlerinde yerle bir olmadan önce ada, Venediklileri bütün canlı gelenekleriyle yansıtan orijinal bir sahne oldu. Yaşanan pek çok zorluktan sonra film bitirilerek salonlara geldi ve yapımcısını tatmin edecek kadar olamasa da göreceli bir başarı elde etti. Spentzos, Grigoriou'dan klasik melodram yönetmesini istemiş fakat Grigoriou bunu reddetmişti. Hayalkırıklığına uğramış yönetmen kendisini destekleyecek yapımcı bulmak için sonuçsuz çabalardan sonra arkadaşlarıyla birlikte 1950'de tek yapımı "*Deniz Fenerindeki Fırtına (I Thiella sto Faro)*" olan Yunan Sinema Organizasyonu'nu kurdu. Grigoris Grigoriou'ya aşağıdaki bölümlerde gelecek on yıl için tekrar değinilecektir.

"*Anna Roditi (Anna Roditi)*" (1948) Mihalis Gaziadis'in yönetmenliğinde İtalyan işgalcilere karşı vatanseverlik konusunu işleyen faşizm karşıtı bir filmidir. Başrol oyuncular Lambros Konstantaras ve Keti Panou'dur.

"*Madam Sousou*"(1948), ünlü tiyatro yönetmeni Takis Mouzenidis'in yönettiği tek sinema filmidir. Tsiforos tarafından yazılmış senaryosu, Dimitris Psathas'ın aynı isimli tiyatro komedisine dayanır. Marika Nezer'in nefis bir oyunculukla yorumladığı iddialı Madam Sousou, fakir olsa da bir aristokrat gibi yaşamaya çabalayan bir kadını anlatmaktadır. "*Nişanlanma (Arravoniasmata)*" filminde ilk Yunan kadın yönetmen Maria Hatzinakou (sonradan Maria Plita) görünür. 1940'lı yıllar orta halliden tatminkâra değişen ticari başarı göstermiş daha birkaç filmle kapanmış; bu arada yapımcıların temel tercihleri tiyatro eserlerinin perdeye uyarlaması olmuştur.

Yunan filmlerinde önemli bir yönelim de yeraltı dünyasının filmlerde gösterimi oldu. Pek çok suçun ve silah oyunlarının olduğu, film noir'dan¹⁸ etkilenmiş ya da kopyalanmış fakat Yunan gerçekliğinden oldukça uzak bir yeraltı dünyası. Yunan aktörler, hiçbir sinema eğitimleri olmadan ve sadece tiyatro eğitimleri ile, silah çekmek ve silahları kullanmak konusunda yabancı meslektaşlarıyla yarışıp karşılaştırılabilecek durumda değildi. Bu yüzden bugün buna benzer sahneler bize komik görünmektedir. Yunan sinemasında takip eden yirmi yıl boyunca sinema salonlarına sızan noir merakıyla bu konuyu pek çok kez tekrarlayan film girişimlerinde bulunulmuştur.

Son olarak, Yunanistan'da sansür 'milleti koruma' eylemine 1949'da Tsiforos'un "*Son Misyon (Teleftea Apostoli)*" filmiyle başladı. Senaryoya göre, İşgal'de bir Yunan subayın Kahire'de bulunan eşi bir Alman ile cinsel ilişkiye girer. Filmdeki bu olay, Yunan subaylarına karşı bir hakaret olarak kabul edildi ve film yasaklandı. Fakat Finos Film'in yapımcıları vazgeçmediler, gerekli değişiklikleri yaptılar ve aldatan kadının hikâyede Macar olarak gösterildiğini bildirmeleriyle problem çözüldü.

Sansüre ek olarak benzer kitaplar ve makaleler de toplumu etkileyen ahlakçı kesim tarafından eleştiriliyordu ve bu sinemanın baskılanmasına yol açtı.

Yazar ve gazeteci Pavlos Paleologos 1948'de *Ta Nea* gazetesinde şöyle yazdı:

"Neredeyse bütün görüntüler çocuklar için uygun değil. Yüz taneden bir tanesi bile uygun değil. Ne klasikler, ne de sanata damgasını vurmuş olanlar... Neden hiçbir eser pedagojinin kurallarına uygun olarak yazılmamış?"

Yazar Angelos Terzakis ise 1950'de *To Vima* gazetesinde şöyle yazdı:

"Sinema güçsüzlüğü besliyor, cahilliği, basitliği ve daha da sıklıkla aptallığı göklere çıkarıyor. Bu adı halk olan şaşırtıcı ve tehlikeli bir çocuğa verilmiş, şaşırtıcı ve tehlikeli bir oyun."

---

¹⁸ Film noir (Kara film), öncelikle, kahramanlarını çürümüş ve itici algılanabilecek bir dünyanın içine yerleştiren Hollywood suç filmlerini tanımlamak için kullanılan bir sinema terimidir. Hollywood'un klasik kara film dönemi, 1940'ların başından 1950'lerin sonuna kadar uzanır. Bu dönemin az ışıklı, siyah beyaz çekilmiş kara filmleri, Alman Dışavurumcu sinemasından etkilenmiştir. Diğer taraftan ilk örnek teşkil eden hikâyeler ve klasik kara filmlere yönelik tutum, Büyük Bunalım döneminde Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan suç filmlerinden doğmuştur.

1940'lı yılların sonlarına kadar Yunanistan'da toplamda onüç sinema yapım şirketiyle karşılaşmaktadır. Bunlardan Finos Film, Novak Film, Olympia Film ve Anzervos önemleriyle diğerlerinden ayrılmaktadır.

7. 1950'li Yıllar Ve 1960'ların Altın Çağı

Res. 18 Dönemin en parlak sinema yıldızı Aliki Vuyuklaki

Yunanistan İkinci Dünya Savaşı ve bunu izleyen İç Savaştan, ekonomide ama özellikle de ahlaki seviyede büyük kayıplarla yaralı olarak çıktı. Ekonomik düzeyde açlıktan ve askeri operasyonlardan kaybedilen insan kaybının yanısıra, Yunanistan nüfusunun büyük bir bölümü kırılmış, tarımsal üretim %70'in üzerinde azalmış, deniz taşımacılığı %73'ün üzerinde kayba uğramış, para kalmamış ve bu durum ülkeyi, ekonomik ve politik karakterini etkileyen bazı taahhütlere zorlamıştı. Genel olarak, o günkü olaylar ve ülkeyi ikiye bölen baskın siyasi ayırım zor bir dönemi beraberinde getirdi. Ekonomik değişiklikler ülkenin toplumsal çatısını etkiledi. İşsizlik, istihdam azlığı, göç, modernleşme ve sosyal ölçülerdeki başarısızlıklar tepkilere neden oldu.

Avrupa, acılarla dolu bir İkinci Dünya Savaşı macerasından çıkmıştı. Bu acılar, içlerinde Neorealizmin de olduğu değişik sanatsal stillerle sinemada gösterilmiştir. Komşu ülke olan İtalya’da sinema alanında Luchino Visconti, Vittorio De Sica ve Roberto Rossellini önde gelen isimler olarak yer almaya başladı. Yunan sineması 1950’li yıllarda daha çok Hollywood örneklerini takip etti. Baskın olan akımlar iki taneydi. Birisi ve daha büyük olanı ’’pazarlanabilirliği’’ amaçlarken diğeri sinemayı sosyal eleştiri yapılmasını sağlamak için kullanan bir akımdı. Bu akımın sineması ’’krikos’’(eleştiri) olarak adlandırıldı. Fakat ticari sinema yine de, dönemin işsizlik, fakirlik, şehirleşme, yabancı hayranlığı gibi toplumsal sorunlarıyla, erotik konuları da dışarıda bırakmadan ilgilendi. Film konuları gerçek hayatın içinden alınmış olsa da, özellikle komedi ve kaba komedi tercih ediliyordu. (1947-1972). Kaba komedi terimi başlarda tiyatro komedisinin değerini düşürmek için kullanılmış olsa da kısa süre içinde sinemada da kullanılmaya başlamıştır.

1950-1960 dönemi, özellikle F. Finos’ un Yorgos Tzavellas ve Alekos Sakellarios’la olan işbirliği nedeniyle, başka bir dinamizmle diğer yıllardan ayrılır. Dönemin karakteristiği ekonomik ve toplumsal iyileşmeydi. Yunan toplumu bu yıllarda ilgisini bireysel başarıya ve toplumsal ilerlemeye odakladı ve bu durum sinemada küçük burjuva ideallerini görmeye başlamamızla sonuçlandı. Ticari sinemanın bir diğer ayağı ve melodramın bir alt türü olan popüler halk melodramı, kadercilik anlayışının belirgin olduğu bir tür olarak kahramanın başına gelen bütün adaletsizliklerin metafizik kökenli olduğunu gösteriyordu. Fakat bütün bu dezavantajlara rağmen, ticari sinema pozitif yanlara da sahipti. Örneğin diyalogların canlılığı, aktörlerin kişilikleri ve çekiciliği, Yunan toplumundaki karakterlerin tasviri her zaman topluma dokunan ve onu etkileyen özellikleri oldu. Başrolleri oynayan, tiyatrodaki bilinen ve başarılı aktörler izleyicilerin ilgisini çekerek, sevgisini kazandı. ’’Kurnazlığın efendisi’’ (fakir Humphrey Bogart gibi) Mimis Fotopoulos, aristokrat Nikos Stavridis, en hareketli şamatacı ve cingöz ’’hödük’’ Kostas Hatzihristos, özel yüz ve beden hareketleriyle (eller belde, göbek dışarıya doğru çıkmış ve yüzde bir hoşnutsuzluk ifadesiyle) Vasilis Avlonitis, çirkinliğiyle Georgia Vasileiadou, boyunu daha uzun göstermek için karakteristik havalı yürüyüşüyle küçük Nikos Rizos, Fred Astaire gibi oynayan soylu, hiperaktif ve mahcup Dinos İliopoulos, türlü şeylere

yetişmek için sürekli koşan Thanasis Veggos, tutucu ama belirgin insanlığıyla Vasilis Logothetidis¹⁹, ve diğer birçok karakteristik tip, hepsi kendine zglğyle, Yunan sinema topluluğunun dev antropolojik yapbozunu oluşturdu. Ve bütün hepsi antik Aristofenes ve daha yeni olan Karagöz’n köken ve yeteneğini çekerek, kendi silahlarına, tiyato kökenlerine ve aynı zamanda halk geleneğinin kaynaklarına bağlı bir Şekilde pek çok zaman doğalayarak tanidik yüzler haline geldiler. Bu yüzler ışıltılarıyla gözleri kamaştırdı, dönemin filmlerindeki zayıf yanları, eleştirel bir gözün yokluğunu ve hatalı kamera çekimlerini oyunculuklarındaki dalgalandırıcı yorumlarıyla kapatmayı başardılar. Bu yükselişten sonra tür, düşüşe geçti. Ticari sinema, tekrar tekrar ürettiği ve toplumun geleneksel kurallarını gerçekçi bir yolla anlattığı konu altyapısıyla, tematik bir yenilenme gösteremedi. Aktörler ise çoğunlukla doğaçlama yapıyorlardı. Eleştirel sinemanın filmlerine gelince örnekler arasında “*Acı Ekmek (To pikro Psomi)*”(1950) , “*Yalınayak Tabur (Ksypolito Tagma)*”(1953), “*Stella*”(1955) , “*Pazarları Asla (Pote tin Kyriaki)*”(1960). sayılabilir. Bu fimler, ya Grigoris Grigoriou, Stelios Tatasopoulos, Greg Talas’ın ynetmenliklerinde neorealizm akımını takip etmişlerdir ya da Nikos Koundouros, Mihalis Kakoyiannis, Takis Kanellopoulos gibi yaratıcılara aittir. Bazıları kamuoyunda popüler olmayı başarmış fakat çoğunluğu gişede başarısız olmuş ve bu da film yapımcılarının bu yöndeki çabalarına devam etmelerini engellemiştir.

1950’li ve 60’lı yıllar Yunan sinemasının ekonomik, niceliksel ve estetik gelişim gördüğü, aynı zamanda geleneksel film türlerinin hkimiyeti altında olduğu yıllardır. Bu manzara entellektüeller ve devlet tarafından unutulmuş olan Yunan sinemasının halk için gösteri ve eğlence amacıyla işlev gördüğü bir zamanı gösterir. İç Savaşın bittiği ve halkın çeşitli katmanlarının, özellikle işçi sınıfının, yeni oluşan koşullara uyum sağlamaya çalıştığı bir dönemdir. Sinema bu yıllarda Yunanların eğlence ve eğitiminde çok önemli bir boşluğu doldurdu. Ekonomik gelişme ve geniş tüketimin yeni gerçeklerinin halk kültürüne uyarlanmasına yardım etti. 1950’lerin başında yılda 13 olan film sayısı 1960 yılında 52’yi buldu. Film sektörünün herkes için (yapımcılar, aktörler, yönetmenler, teknisyenler vb.) yeni koşullarda kolay yatırım ve

¹⁹ Bir zamanlar nl Yunan müzisyen Dionisis Savvapoulos, geniş halk kabulünü yorumlayarak “Logothetidis, bizi babamızla uzlaştırıyor.” demiştir.

hızlı zenginleşmenin bir fırsatı olarak görülmesinden sonra film yapım şirketleri hızla çoğaldı. Aynı zamanda Yunan sineması kişilere resmi istihdam alanları dışında yeni istihdam alanları da açtı. Bu dönemde yüzden fazla şirket kuruldu fakat bunlardan sadece dördü (Finos Film, Tzal, Novak, Anzervos) on filmi geçebilirken, altmışı sadece tek bir film yapabildi. Yapımcılar, filmlerin ilk gösterimlerini kontrol eden dağıtımıcılarla çok yakın ilişki içerisindeydi ve yapımlarının başarısını garanti altına almaya çalışıyorlardı. Filmlerle ilgili herşey giderek tamamen yapımcılar tarafından kontrol edilir oldu. Buna rağmen bazı istisnalar da vardı. Yönetmen Koundouros'un bağımsız yapımı "*Büyülü Şehir (I Magiki Poli)*"'i (1955) gibi sanatsal birkaç film, popüler filmler arasında yer alabilmeyi başardı. Halk sinemasının altın çağı olan 1960'larda üretim büyüdü ve Yunanlı bilet sayısı – nüfus ilişkisinde dünyanın en sinemasever seyircileri arasına sokarak on yıl içinde toplamda bin filme ulaştı. Bu durum Yunan sinemasının halk gösterisi olarak işlediğini ve toplum tarafından geniş kabulünü sağladığını açıklar. Bu dönemde gözlenen toplam üretim ve başarılı bir şekilde büyük bir film pazarının kurulması, geniş bir kitle tüketimiyle birleşti. Bu dönem, yapımcıların konuyu, oyuncularını, yönetmeni, dağıtımıcıları hemen hemen herşeyi kontrol ettiği, sistemin ve ürünlerin boğucu kontrolünün zirveye ulaştığı, aynı zamanda yıldız oyuncular diye anılan sembolik oyuncuların ortaya çıkması ile "yıldız sisteminin" sağlandığı bir dönem oldu. Alike Vuyuklaki, Ceni Karezi, Zoi Laskari, Nikos Kourkoulos, Rena Vlahopoulou, Lambros Konstantaras, Thanis Veggos, Kostas Voutsas, Nikos Ksanthopoulos, Martha Vourtsi gibi oyuncular bu yıldız oyuncu sisteminin örnekleri oldular. Yapımcılar oyuncularını bağlayıcı her türlü yetkiye ve güce sahiplerdi. Örneğin, 1993'te Alike Vuyulaki bir televizyon röportajında kendisine sorulan "*Neden yurtdışında başka ülkelerde kariyer yapma imkânınız olmasına rağmen denemediniz?*" sorusunu tek bir cümle ile "*Finos bana izin vermedi*" diye yanıtladı.

1970'li yıllarda ise işler değişmeye ve sinema yapımcılarının gücü sona ermeye başladı. Finos'un yapımcılığını Nikos Foskolos'un yönetmenliğini ve dönemin en büyük yıldızı olan Alike Vuyuklaki'nin başrolünü üstlendiği "*Teğmen Nataşa (Ypolohagos Natassa)*" (1971) 750.000 bilet satışına ulaşmasına rağmen filmlerin ve kesilen biletlerin sayısı sürekli olarak azaldı. 1979'a gelindiğinde film sayısı senede

onbeşe kadar düştü. Yapım şirketleri de kademeli olarak azalmaya başladı ve Finos'un üstünlüğü bitti. Televizyon da dinamik ve toplu gelişimine başladı ve popüler dizi "*Bilinmeyen Savaş (Agnostos Polemos)*" (izlenme oranlarında %83'lere ulaşır) zamanın ticari sinema izleyicilerini özel eğlencenin yeni bir biçimi olan televizyonların karşısına geçirdi.

Takip eden yirmi yıllık süreçteki en popüler televizyon dizilerini Nikos Foskolos ve Giannis Dalianidis gibi sinemanın eski yönetmenlerinin yönetmesi şans eseri değildir.

Res. 19 Şikagolu teyze, 1957. 142.459 biletli izleyiciye ulaştı.

7.1 1950 ve 1960'ların Sinema Türleri

Melodram ve komedi türleri, halk sineması alanında etkili olmuş başlıca iki türdür. Sinemada hüküm süren bu iki türün yanına alt türler olarak sosyal drama, foustonella, müzikal, polisiye, savaş macerası, dönem filmi ve dönemin sonlarına doğru da seks ve porno filmleri grupları eklenmiştir. Bu farklı sinema türleri birlikte gelişip değişip, etkileşime girseler de, toplumca kabul edilen benzerlik ve farklılıklarıyla kolayca ayrılmalarını sağlayan belirli ve kesin bir anlatım yapısını da inşa etmişlerdir. Aynı zamanda yönetmenler ve yapımcılar belirli türlerde uzmanlaşmaya başlamışlardır. Bu dönemin Yunan sinemasında fark ettiğimiz, etkili olmuş özellikler aşağıdaki gibidir:

- 1- Bu dönem boyunca Yunan sineması, kendisiyle aynı sosyal katmanlara hitap eden başka bir baskın halk gösterisi olan tiyatral muzikli komedilere paralel veya karşıt olarak işlenmiştir. Geniş tüketim sineması; müzikal skeçler, gölge tiyatrosu gibi geleneksel popüler oyunları geride bırakmış ve rebetiko ile çağdaş halk müziğinin tınılarını yapısına yerleştirmiştir. Ayrıca oyuncularını, senaryo yazarları ve en önemlisi sinema tekniğini bu geleneksel türlerden alarak ilerlemiştir ve bu durum Yunan sinemasının ifade araçlarını sınırlandırmıştır: Hareketsiz kamera, tiyatral çekimler ve diyaloglar senaryo ve hikâyedeki eksikler, karakterlerin yokluğu zayıf dekor izlenebilecek sonuçlardır. Hikâye açıkça gösterilmek yerine karakterler tarafından sözselsel olarak tasvir edilmiştir.
- 2- Bu dönemde sinema, kaba güldürüden hicve bütün şekilleriyle dönemin tiyatro komedileri, müzikal skeçler ve operettaları ile doğrudan ilişki içindedir. Başarılı tiyatro eserleri, aynı ekiple (tiyatro yönetmenleri, tiyatro oyuncularını, tiyatro yazarları) sinemaya uyarlanmıştır ve böylece senaryo yokluğu ya da sıradanlığı problemi çözülmüştür. 1950'li yıllarda komediler baskın tür olmuş ve özellikle bilet sayısında diğer türlere üstünlük sağlamıştır. Tiyatronun bilinen komedi oyuncuları tiyatro sahnesinde canlandırdıkları ayyaş, laternacı, falcı, ebe, kabadayı, düzenbaz gibi tiplere ve karakterleri yeniden üreterek

daha da tanınır hale gelmiştir. (Vasilis Avlonitis, Vasilis Logothetidis, Nikos Rizos, Georgia Vasileiadou, Orestis Makris, Nikos Stavridis, Mimis Fotopoulos, Dinos İliopoulos, Kostas Hatzihristos). 1960'lı yıllarda zenginleşen Yunan toplumunun ekonomik ve sosyal olarak gelişmesiyle halk komedileri kaba güldürülere dönüşmüş ve genel olarak günlük hayatta Yunanistan insanının sıkıntılarından kaçma çabasını ifade etmiştir. Esasen komedi deli, normal olmayan, aptal ve uyumsuz karakter rollerini işleyerek yeni hayat koşullarına adapte olmakta zorlanan halkın çelişkilerini yansıtmıştır. Sürpriz son, kaba güldürüde yer edinmiş en önemli kurgu öğesi olmuştur.

3- Dağ macerası (foustanella)²⁰ filmleri, özellikle 20. yüzyılın başlarında Yunanistan'da etkili olan taşra hikâyesi ve dramatik romantizmin geleneğini devam ettirmiştir. Bu özel tür, daha çok geleneksel toplumu resmederek, modern çağdan etkilenmemiş olan halkın ve kırsal bölge insanının değerlerini, şehirli toplumun yeni değerleriyle karşılaştırmıştır. Gerçekte Yunan toplumunda geleneksel-modern karşıtlığı çok uzun zaman önce sona ermiş olmasına rağmen, sinema gösterimlerinde bu ayrım belirgin bir şekilde hissedilmiştir. Bunun, hem şehirleşmekte olan kırsal tabakaların şehrin yeni durumundan korkularını yansıtması hem de iç savaş ve ülkenin ekonomik olarak yeniden inşası sürecinde yaşanan iç göçle sert bir şekilde koptukları geleneksel hayat alışkanlıklarına dair hatıralarını ve nostaljilerini göstermesi bakımından güçlü bir toplumsal gerçekliği vardır.

4- Melodram türündeki filmler, dönemin duygusal halk hikâyeleriyle ilişkilendirilmiştir ve esasında bu özel edebi türün sinemadaki karşılığını oluştururlar. Bunun dışında pek çok melodram filmi, Yunanistan'da aşk öykülerinin en önemli yazarı İoanna Bukuvala-Anagnostou'nun duygusal aşk romanlarına dayanır. Melodramın karakteristik şans ve kaderin baskınlığı, duygusal kutuplaşmalar, duygusal uyarımlar şeklindedir. Anlatım yapısı,

²⁰ Foustanella Yunan asker ve gerillalarının 19. yüzyılda giydikleri geleneksel bir kıyafettir. Sinema tarihçileri bu dönem ile ilgili yapılan savaş ve macera filmlerini foustanella olarak adlandırmıştır.

hikâyenin gelişimi ve içindeki entrikalar ile filmin ana söylemi ve dili bakımından duygusal halk hikâyeleri ve romanlarının sinemadaki eşdeğeri olarak kabul edilebilir. Melodramlarda başrolü oynayan fakir halk kahramanları, zenginlerin hovarda yaşamındansa çalışmayı ve yeni gerçekliğe karşı ayaklanmaktansa uyum sağlamayı tercih ederek dürüst kalmışlardır. Melodram sineması savaş sonrası Yunanistan'ın kırsal katmanlarına hitap etmiş ve halkın "tesellisi" olarak işlev görmüştür. Devamında ise daha çok şehirleşmiş bir nüfusta karşılık bulmuş ve 1960'ların yeni gerçeklikleri olan yeni hareketlilik ve zenginleşme fırsatları, yeni hayat ve davranış tarzının oluşması, geleneksel sınıflardan yükselen tabakaların kabul edilme sancısı gibi konuları yansıtmıştır. Yunan toplumunun ekonomik ve kültürel gelişimi, yurtdışındaki Yunan göçmenlerin dönüşü, turizm gibi yeni hareketlilik ve zenginleşme fırsatlarının oluşması, melodramı kendi konu alanında etkileyici bir değişikliğe götürmüş, aynı zamanda bu türü izleyen izleyicinin çeşitliliğini artırmıştır.

- 5- Diğer sinema türleri gelişimlerini 1960'lı yıllarda tamamlamıştır. Geçen on yılın melodram, komedi ve dağ maceraları yerini kaba güldürü, müzikal komedi, polisiye dram, müzikal, savaş macerası, seks filmleri gibi yeni türlere bırakmıştır. Bu türlerin çoğunluğu, kendilerinden önce gelen ve etkili olmuş türlerin anlatım yapılarını, kodlarını ve ifade araçlarını korumuşlardır. Böylece, örneğin savaş filmleri, Yunan ulusunun her türlü işgalciye karşı birlik içinde savaşağını göstererek, askeri diktatörlüğün ilk yıllarında büyük övgülerle karşılanmışlardır. Müzikaller, diğer taraftan, kendisine eş Hollywood modellerinden ilham alınarak Yunan gerçekliğine uyarlanmıştır.
- 6- İncelenen dönemdeki neredeyse bütün Yunan "ticari" sineması filmlerinde politik içeriğe rastlanmamaktadır. Sıkı devlet sansürü ve özellikle sinema üreticilerin otosansürü dönemin siyasi ve sosyal olaylarının esaslı bir eleştirisinin yapılmasını önlemiştir. Diğer taraftan, iç savaştan sonra sinema türlerinin gelişimi, politik anlatımdan kaçınılarak, günlük konular ve kurmaca üzerine kurulmuştur. Sonuç olarak Yunan filmleri, özellikle komediler, 1960'lı

yıllarda dönemin politik gerçekliğini yüzeysel olarak yorumlamış ve adam kayırma, vatandaş ve politikacılar arasındaki rüşvet gibi durumları alaycı bir şekilde eleştirmişlerdir. Sinemacılar, resmi iktidar ve onun politik görüşleriyle çatışmadan kamuoyu ile iletişim kurabilmenin yollarını bulmuşlardır. Politika kurumları güçlü ve dokunulmaz olarak sunulmuştur ve bunu sinemada değiştirmeye yönelik herhangi bir çaba başarı kazanamamıştır. Genel olarak, Yunan sinemasındaki türlerin tarihi ve 1950-1967 döneminin geniş tüketimi, doğrudan Yunanistan'da aynı dönemdeki sosyal ve politik gelişmelere bağlıdır.

Sinema, bir kitle iletişim aracı olarak yüksek iş bölümü, büyük bütçeler, yüksek nitelik ve özellikle kendi kimliği ve ideolojisini kabul ettirebildiği bir seyirci topluluğu gerektirir. Sinema, kültürel bir ürün olarak kitlesel dağıtım ve kitlesel ideolojik kabullenme gerektirdiğinden toplumun kimlik oluşumu için bir araçtır ve bu yönüyle topluma ortak stereotipleri ve ortak davranış modellerini benimsetir. Yunan sineması, iç savaşın sonuçlanmasıyla, 1960'ların sonunda zirveye ulaşmıştır. Bu şatafatlı dönem, askeri cuntanın 1967'de iktidarı ele geçirmesi, televizyonun hüküm sürmeye başlaması, yeni değer ve standartların güçlenerek benimsenmesi ve anıldığı ismiyle Yeni Yunan sinemasının (Neos Ellinikos Kinimatografos - NEK) yaygınlık kazanmasıyla sona ermiştir.

7.2. Yapım Şirketleri

1950'li yıllarda, Avrupa teknik ekipmanlar, öncelikle 1953'te ilk kez optik ses kayıt cihazını getiren Finos'un ilgisiyle yavaş yavaş Yunan stüdyolarında görülmeye başladı. Bu döneme kadar uzunca bir süre Yunanlı teknisyenler tarafından üretilen ev yapımı makineler kullanıldı. Başlarda stüdyo denilen yer, büyük depolar, bir tiyatronun fuayesi ya da bir stadyum alanı iken, 1950'li yılların sonlarına doğru sinema kullanımı için özel binalar inşa edilmeye başlandı. Böylece, iyi bir sinema işi için dikkate değer ve tatmin edici teknik donanıma sahip olan "Anzervos" stüdyosu, "Alfa" stüdyosu, Yunan üretimi makinelerle çalışan "Faros" stüdyosu ve Spata'da

en iyi donanımlı Yunan stüdyosu olan “Finos Film” inşa edildi. Finos Film, 1970’lerin başında patlayan sinema krizine yakalanmayıp, normal şekilde çalışmaya devam edebildi.

Finos Film, 1943’te Filopimin Finos tarafından kurulmuş ve kurucusunun 1977’deki ölümüne kadar kesintisiz çalışmış bir Yunan film yapım şirketidir. 1943 – 1977 sürecinde sektörde Doğu Akdeniz’in en büyük şirketlerinden biri, Yunanistan’ın ise en büyük şirketidir. Filopimin Finos 1907’de doğdu. Siyasal ve hukuki bilimler okudu, mesleğini hiç uygulamamış, geçimini başta oyuncu ve sonrasında yönetmen ve teknisyen olarak sinemadan sağladı. Doktor olan babası, aynı zamanda sinemayla da ilgilenmişti. Filopimin bu şekilde sinemayı tanıdı ve sevdi. 1928’de eğitimini bitirir bitirmez babasının sinema salonlarının yönetimini devraldı. Yunanca ses

Res. 20 Finos Film

kaydının olması için Yunanistan’daki ilk ses kayıt makinesini ve bunun için tasarladığı özel motorlarla filmin üzerine ilk çağdaş ses kaydını titreşimli ışıklı ampullerle ilk yapan kişiydi. 1939’da hayalini gerçekleştirmeye karar verdi. Sahip olduğu herşeyi satıp *Yunan Sinema Stüdyoları*’nı kurdu. Ertesi yıl Lambros Konstantaras ve Lida Miranda’nın başrollerini paylaştığı “*Ayrılık Şarkısı (To Tragoudi tou Horismou)*” filmiyle ilk ve son yönetmenlik girişimini gerçekleştirdi. 1943’te Yunan Film Stüdyoları’nın Almanlarca yerle bir edilmesinden sonra Stournara Caddesi üzerinde Finos Film’i kurdu. 1957 sonunda sinema stüdyolarını Chios Caddesi 53 numaradaki yeni yerine taşıdı. 1960’a kadar bütün filmleri, özellikle dönemin günlük yaşam konuları ile ilgiliydi. (“*Şoförcük (Soferaki)*”, “*Atina’nın Güzeli (I Orea ton Athinon)*”, “*Laterna Yoksulluk Ve Gurur (Laterna, Ftohia ke Filotimo)*”).

Amerika için Hollywood, İtalya için Cinecitta neyse Yunanistan için de Finos Film oydu. Fantastik filmler, müzikaller, komedi, dram, sanat filmleri üretiliyordu. Sakellaros, Tsiforos, Foskolos, Dalianidis, Dimofilos gibi tiyatrodada, edebiyatta, gazetecilikte deneyimli pek çok sanatçı için burası güçlerini deneme ve başarıya ulaşmada altın bir fırsat gibiydi. 1960'ların başında Finos, daha kitlesel bir film üretimini deneme cesareti gösterdi. Sinema, Yunanistan'da neredeyse endüstri düzeyine geçmişti. Salonlarda yeni filmlere sürekli artan talep nedeniyle, Finos'un aldığı mesajlar cesaret verici oldu. “*Stefania (Stefania / Στεφανία)*”, “*Yokuş Aşağı (Katiforos)*”, “*Yoldaki Çıplaklar (Gymnoi sto Dromo)*” gibi güçlü dramlar çekmişti. Giannis Dalianidis'in “*Deniz Kızları Ve Serseriler (Gorgones ke Magkes)*”, “*Bazıları Soğuk Sever (Merikoi to protimoun kryo)*”, “*Öpülecek Kızlar (Koritsia gia Filima)*” gibi müzikallerine ciddi paralar yatırılmıştı. Damaskinos – Mihailidis'in şirketiyle “*Aliki Donanmada (I Aliki sto Naftiko)*” gibi ortak filmler yapmış, kendisi senaryonun ilk kelimesinden, filmin bütün çekim sürecine ve son montaja kadar bütün aşamalarında söz sahibi olmak istemişti. Filmlerin ilk seyircisi kendisi olmuş, cihazlarda bir arıza olduğunda ilk düzelten o olmuştu. 1960'lı yıllarda Finos Film, pek çok film üretti, yüksek ücretli oyuncu ve yıldızlarla çalıştı, moda ve stil yarattı. 1967 Nisan'ına kadar olan bu dönemde Yunanistan sanat alanında yaratıcı bir coşku içindeydi. Cunta ve diktatörlük, bu yaratıcılık patlamasını kesti. Seviye gitgide düşmeye başladı, büyük zenginlik ve refah, 1970'lerde yerini hayatta kalmak için eşit olmayan bir mücadeleye bıraktı. Finos'un yarattığı yüksek ücretli sinema oyuncularını, Finos aynı yüksek ücretleri karşılayamadığı için tekrar beraber çalışmak istemediler ve büyük film yapımları da buna benzer nedenlerle azaldı.

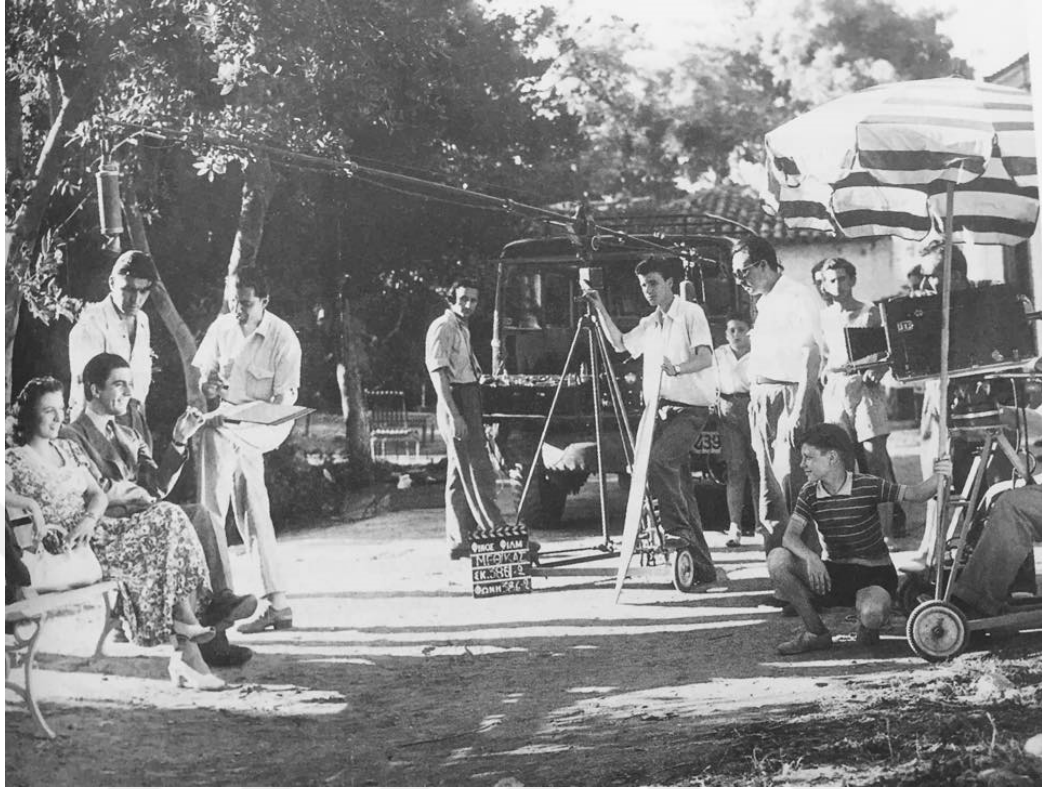
Finos, 1971'de Peania'da Balkanların en büyük film stüdyosunu kurdu. Aynı yıl, o dönemde 700.000 bilet satmış bir başarı olan “*Teğmen Natassa*” filmi çekildi. Film, şirketin gidişatını değiştirebilmek için küçük bir umut verse de boşunaydı. Şirketin yapımcılığını yaptığı 180'in üzerinde film vardı. Finos Film, içlerinde Aliki Vuyuklaki, Zoi Laskari, Rena Vlahopoulou, Alekos Aleksandrakis, Martha Karagianni, Ceni Karezi, Dimitris Papamihail, Dinos İliopoulos, Georgeia Vasileiadou'nun da bulunduğu pek çok büyük aktör ve aktrisle çalışmıştı. Yabancı film dalında Mihalis Kakogiannis'in “*Elektra*”(1962) ve Vasilis Georgeiadis'in

“*Toprak Kızıla Boyandı (To Homa vaftike Kokkino)*”(1965) filmleriyle iki kere Oscar’a aday gösterildi. Selanik Film Festivali’nde 1962’de ‘*Elektra*’ ile en iyi film ödülünü, 1967’de Dinos Dimopoulos’un “*Asfalttaki Ateş (Pyretos stin Asfalto)*” ve 1970’te Nikos Tzimas’ın “*Astropogiannos*” filmleriyle en iyi yapım ödülünü kazandı. Son filmi, zaten iflasın eşiğinde olan Finos Film’in mezar taşı olan Giannis Dalianidis’in başrolünü oynadığı “*Bay Giorgis Eğitiliyor (O kyr-Giorgis ekpedevete)*”(1977) filmiydi. Ona tiksiniç gelen televizyona hizmet etmeyi her zaman reddeden, Yunan sinemasının babası, Filopimin Finos 26 Ocak 1977’de vefat etti.

Res. 23 Yapımcı Filopimin Finos 1939–1977

Res. 24 Finos Film ekibi 'Ayyaş' çekimde

Karayannis – Karatzopoulos yapım şirketi 1966'da yönetmen Kostas Karayannis ve kameraman-editör Antonis Karatzopoulos tarafından kuruldu. Kostas Karayannis, Atina'da doğdu ve 1951'de aile işini devam ettirmek için dokumacılık eğitimi almak üzere Fransa'nın Lyon kentine taşındı. 1957'de Paris'te yönetmenlik okudu ve bu arada Athiniaki gazetesinde sanat muhabiri olarak çalıştı. Fransız yönetmen Claude Bernard Oberon'un dört filminde genel yardımcı olarak iş buldu. 1959'da kalıcı olarak Yunanistan'a dönmüş ve artık sinemada yeterli olan tecrübesiyle, ilk filmi olan "*Aşk Adası (To nisi tis Agapis)*"nın yapımcılığına başlamaya karar verdi. Antonis Karatzopoulos da Atina doğumlu olup, çok küçük yaşlardan itibaren sinemayla uğraşmıştı. Atina'nın Kifisia semtindeki "Boboniera" sineması babasına aitti ve babasının sinemacı olmasından dolayı, ilk yıllarında Finos Film'de çalışmış olan Macar sinemacı Joseph Hepp'i çok iyi tanıdı. Sinema konusundaki ilk bilgilerini de ondan aldı. Birkaç yıl içinde kamera satın alarak görüntü yönetmeni ve kameraman olarak çalışmaya başladı. 1957'de kardeşi ve babasıyla I. Karatzopoulos şirketinin kurulması ve "*Maria Pentagiotissa*" filmiyle film yapımcılığına başlamak üzere büyük bir karar aldı. Kostas Karayannis ile Damaskinos

Mihailidis, diğer küçük yapım şirketlerinin de olduğu Akademi Caddesi'nin Hollywood adlı binasında karşılaşmışlardır. Kostas Karayannis, kendi yapım şirketi olan "Kikos Film" kurmuş ve o zamana kadar 1963'te ilk ticari başarısı olan "*Kırmızı Işıklar (Kokkina fota)*" filmiyle

Res. 21 Kostas Karayannis ile oyuncu Ceni Karezi

birlikte yedi filmin daha yapımcılığını yapmıştı. Aynı katta Antonis Karatzopoulos'un da ofisleri vardı. Bu iki adam tanınıp, sinema pazarına daha güçlü bir şekilde girmek için ortak çalışmaya karar verdiler. 1960'lı yıllarda ticari filmler yapan tek şirket Finos Film idi. Bireysel olarak pek çok yapımcı çeşitli zamanlarda onunla rekabet etmeye çalıştı fakat iki üç yıl sonra işi iyi yapabilen personele sahip olmadıklarından şirketlerini kapattılar. Bunlara rağmen, özellikle Finos Film'in filmlerini oynatmayan pek çok sinema da mevcuttu.

Kostas Karayannis ve Antonis Karatzopoulos yılda on film yapma hedefiyle bu şirketi kurmaya karar verdiler. Dağıtım şirketi *Kourouniotis* ve görüntü yönetmeni Dimos Sakellariou'la işbirliği içinde yapılan ilk film, önemli hasılat başarısı kaydeden "*Para ve Fukara (o Paras ke o Foukaras)*" oldu. Hemen bunun ardından "Karayannis-Karatzopoulos"u kurmaya karar verdiler ve 1966'dan itibaren yapımlara başladılar. Kelimenin tam anlamıyla şirketi kurtaran ve Finos Film'in rekabeti karşısında ayakta kalmasına sağlayan; işe en uygun insanların en uygun şekilde görevler almasıydı. İşin teknik kısmıyla Antonis Karatzopoulos, yönetmenlik işleriyle Kostas Karayannis uğraşıyordu. Şirketin işletme ofisinin işlerini üstlenen ve belki de bu işi o yıllarda en iyi yapan Kostas'ın iki yaş küçük kardeşi Thodoris Karayannis'ti. Şirketin kuruluşundan sonraki ilk yılda çekilen bütün filmler, bütçelerindeki giderleri karşılamaya yetecek kadar bilet sattı. Kısa süre sonra

“Karayannis Karatzopoulos” hepsi kendi pozisyonuna yerleşmiş bu üç adamla birlikte, finanse edilmiş ortak yapımlar da dâhil edildiğinde, yılda yirmi film yapmayı başardı. Finos Film’in sözleşmeli oyuncularını Aiki Vuyuklaki, Rena Vlahopoulou, Kostas Voutsas gibi bazı sanatçıları kendi şirketlerine alabilmek için, ücretlerini artırdılar. Şirketin kuruluşundan sonraki yıl “*En Parlak Yıldız (To pio labro asteri)*” (1967) filmini çevirdiler ve “Finos Film” in üstünlüğünü ortadan kaldırarak yılın ticari filmleri listesinde birinci sırayı aldılar. 1973’ten sonra televizyon yayınının başlamasıyla, şirketin yapımları hızlıca düşüş gösterdi. Televizyon, bilet sayılarında ciddi bir azalmaya neden oldu ve böylece filmler daha düşük bütçelerle çevrilmeye başladı, sonuçlar da tatmin edici olmadı. Toplamda şirket, ortak yapımlarla birlikte yüz on film yaptı. Karayannis-Karatzopoulos’un filmlerinden bazıları Selanik Film Festivali’nde yer almış; en iyi erkek oyuncu dalında ödül almış, “*Blöfçü (O Blofatzis)*” (1969), resmi katılımcı olarak, “*Direnışte Bir Kadın (Mia Gyneka stin Antistasi)*” (1970), onur ödülü alan, “*Denizaltı Papanikolis (Ypovrihio Papanikolis)*” (1976) filmleriydi.

Res. 22 Karayannis-Karatzopoulos ekibi

Damaskinos – Mihailidis yapım şirketi Theofanis Damaskinos ve Viktoras Mihailidis tarafından 1946’da dağıtım şirketi olarak kurulan Yunan sinema şirketidir. Şirket yavaş yavaş ortak yapımlarla başladı ve 1959’da ilk filmi olan “*Amarillis, Aşkın Kızı (Amaryllis, to Koritsi tis Agapis)*”’nı çekti. 1970’e kadar bazıları Yunan sinemasının en önemlilerinden otuz bir filmin yapımcılığını ya da ortak yapımcılığını yaptı. Filmleri yurtdışında da başarılar kazandı; örneğin, ‘‘*Kırmızı Işıklar*’’ (1963), ‘‘*Toprak Kızıla Boyandı*’’(1965) en iyi yabancı film dalında Oscar’a aday gösterildi, pek çok film Cannes ve Berlin Film Festivallerine katıldı. Selanik film festivalinde çok sayıda ödül kazandı. Ayrıca ‘‘Finos Film’’ ile yedi filmin yapımını birlikte yaptılar. Bu filmler şunlardır; ‘‘*Sarı Eldivenler (Ta Kitrina Gantia)*’’ (1960), ‘‘*Kayıp Rüyalar (Hamena Onira)*’’ (1961), ‘‘*Aliki Donanmada (I Aliki sto naftiko)*’’ (1961), ‘‘*Toprak Kızıla Boyandı (To Homa vaftike kokkino)*’’ (1965), ‘‘*Teddy Boy Aşkım (Teddy boy Agapi mou)*’’ (1965), ‘‘*Gurur da Var (Iparhei ke Filotimo)*’’ (1965), ‘‘*Gökyüzünde Randevu (Randevu ston Aera)*’’ (1965) ve tarihi şirketin evrimini anlatan, Bugünkü Odeon. Damaskinos-Mihailidis’in en çok seyirci çeken filmi, Alekos Sakellarios’un oynadığı ‘‘*Benim Sosyalist Kızım (I Kori mou i sosialistria)*’’ (1966-1967) olmuştur. Bu yapım şirketinin en çok ödül olan ve yurtdışında da başarı kazanan filmi ise ‘‘*Kadın Eşine Saygı Göstermeli*’’ (*I de Gyni na Fovite ton Andra*)’’ (1965) filmidir.

Res. 23 Yorgos Konstantinou ile Maro Kondou
‘‘Kadın Eşine Saygı Göstermeli’’ filminde

7.3 Yunan Yeni Gerçekçiliğinin Temsilcileri

Yukarıda da kendisinden bahsettiğimiz kendi kendini eğitmiş yönetmen **Grigoris Grigoriou**, yönetmenlik kariyerine 1950’li ve 60’lı yıllarda devam etti. İkinci filmi “*Deniz Feneri’ndeki Fırtına (Thyella sto Faro)*”nın başarısından sonra yönetmen özgüven kazandı, tekniğin sırlarını çalıştı ve 1950’de uzun süredir düşündüğü bir senaryoyu çekmeye başladı. *Acı Ekmek*; yaşamak ve çocuklarını

Res. 28 'Acı Ekmek', 1951

işçinin kötü kaderinden korumak için sert bir mücadele veren bir işçi ailesinin hikâyesiydi. Fakat toplumsal çevrenin sert koşulları ve şans, ailenin başını kaldırmasına izin vermiyordu. Grigoriou, filmini çağdaş Yunan gerçekliğine yaklaşarak, her türlü güzelleştirme ve komik anlatılardan kaçınarak çekti. Ticari başarıyla ilgili kaygıları dikkate almadı. Gerçeklik ve ifadenin sadeliği filminin iki önemli özelliğiydi. “*Acı Ekmek*” eleştirilenler tarafından büyük bir heyecanla karşılandı ve Yunan sinemasının daha önce denenilen yollardan kaçınılarak yapılan ilk girişimi olarak tanımlandı. Fakat melodramlara alışık olan toplumun büyük bir kesiminin filme tepkisi olumsuz oldu. Filmin ticari başarısızlığında, bilgili toplum kesiminin gittiği sinema salonlarında gösterilmemesi etkili olmuştu.²¹ Artık hayatını sinemaya adayan Grigoriou, ticari filmler çekmemek için çaba gösterdi ve 1952’de yapımcı İlias Pergantis ile “*Büyük Yollar (Megali Dromi)*”ı çekti.

²¹ Soldatos G., *Istoria tou Ellinikou Kinimatografou, Tomos A'*, sayfa 122

Likourgos Stavrakos'la birlikte kurduğu ve bugün hala çalışan *Stavrakos Sinema Okulu*'nda yönetmenlik öğretmenliğine başlayan Grigoriou, Yunan neorealistik sineması için fikirlerini 1956'da "*Persefon'un Kaçırılışı (Arpagi tis Persefonis)*" filmi ile pratiğe döktü. Bu çabasında öğrencilerini ve en iyi oyuncularından oluşan bir ekibi kullandı. Vasilis Diamantopoulos, Orestis Makris, Aleka Katseli, Avretiz Dianellos vb. Filmde o zamanlar hala Grigoriou'nun öğrencisi olan geleceğin müthiş oyuncusu Kostas Kazakos da görölmekteydi.

Grigoriou ile birlikte genel bir seviye yükselişı gösteren Yunan sinemasının yeni bir çağı başladı. Küçük şehirlerde açılmış olan sinemalar, Yunan sinemasının onlara kısıtlı imkânlarla sunduğu ama genellikle bilinen hikâye unsurlarıyla tatmin olan bir toplum kesimini sinemaya topluyorken, yabancı filmlerin Yunan filmleriyle paralel olarak gösterilmesi toplumu daha kaliteli yapımlar ve farklı hikâye konuları izlemeye sevk etti. Yeni yapımcılar ortaya çıktı ve yapılan filmlerin sayısı günden güne katlanarak artmaya başladı.

Stelios Tatasopoulos, Dimitris Gaziadis'in yanında okuyup filmlerinde oynayan şevk ve coşku dolu gençlerden biriydi. Paris'te Essor Cine'de okudu, 1951'de Yunanistan'a döndü ve gönüllü birkaç teknisyen arkadaşıyla ortak olarak Naksos adasındaki Apeiranthos köyünün madenlerindeki sert yaşamı anlattığı "*Kara Dünya (Mavri Ghi)*" filmini çekti. Köyün bütün sakinlerinin ortaklığıyla Apeiranthos'ta çekilen film, Yunan sinemasının ikinci yeni gerçekçi filmi olup, ilki; maden işçilerinin hayatı ve sorunlarıyla ilgilenmekteydi. Bu filmin, "*Acı Ekmek*" ten farklı olarak Atina'nın en iyi sinema salonlarından üçünde oynaması planlandı, (Rex, Pantheon, Asti) fakat gösterimin seçimlerin olduğu hafta yapılması nedeniyle aldığı iyi eleştirilere rağmen film ticari başarı elde edemedi. Tatasopoulos 1954'te denizcilerin eşlerinin yalnızlığından esinlenerek "*Rüzgârlar Adası (To nisi ton anemon)*"'nı çekip daha sonra ticari sinemaya geri döndü, yönetmen ve yapımcı olarak pek çok film yönetti.

Yunanistan insanının mizacına uygun olan İtalyan yeni gerçekçiliği yerli üretimleri de etkiledi ve yabancı filmlerin genel toplumdaki başarısı Yunan

yönetmenlerinde de sanat filmleri yaratma arzusu uyandırdı. Sanatsal eğitimleri ve sinema bilgileri belki sınırlı olsa da coşku ve istekleri çok güçlüydü ve bu durum da ilginç sonuçların doğmasına neden oldu.

Edinburgh Film Festivali'nde “*Yalınayak Tabur (Ksipolito Tagma)*” filmiyle ilk ödülünü ve David O'Selznick'in “Altın Defne”sini kazanan **Greg Tallas**, uluslararası bir ödülle onurlandırılan ilk Yunan sinemacısıydı. Amerika doğumlu bir Yunan olan Tallas'ın Amerika'nın büyük stüdyolarında iş tecrübeleri ile tiyatro ve sinema çalışmaları vardı. Tallas, Yunanistan'a dönerek, Alman işgali dramından esinlenen “*Yalınayak Tabur*”u (1953) yazıp yönetti. Bu film, Almanların işgal sırasında çocuk yuvasından attığı 160 çocuğun çevredeki herkesi korumak için Almanları ve karaborsacıları soyan iyi kalpli ve kahraman bir çeteye dönüşmelerinin hikâyesiydi. Tallas, melodramın tuzaklarından kaçarak harika bir yeni gerçekçi film çekmeyi başardı. Film, Nazi terörünün belgeseli oldu. Amatörler oyuncular, çocuklar ve Selanik şehrinin sakinleriyle birlikte ifade ve biçimde bir istikrar yaratmayı başararak, sinema araçlarını kullanmayı Aizenştayn'ın çok iyi bildiğini gösterdi. Müzikleri, resim ve müziğin birbirine uydurulması gerektiği görüşünü benimseyen Yunan sinemasında tek müzisyen olan Mikis Theodorakis tarafından yapıldı.

Res. 29 'Yalınayak Tabur', 1953

Maalesef, ciddi yapımcılar, “*Yalınayak Tabur*”daki başarısına rağmen Tallas'ı değerlendiremediler ve Tallas, tekrar Amerika'ya dönmek üzere Yunanistan'dan ayrıldı.

7.4 En Önemli Yunan Yönetmenler

GPO Film Unit'te sinema okuyan ve Alberto Kavalkanti ile çalışan **Yorgos Zervos**, 1950 dolaylarında Londra'dan Yunanistan'a döndü ve *Denham* stüdyolarında "*Dört basamak (Tessera skalopatia)*" isimli Yunan sinemasında o zamana kadar en fazla bilet satan romantik komedi filmini çekti.

Res. 30 "Arzuların Gölü" filmi

Zervos ilk filmiyle Yunan duygusallığını, rahat bir sinemasal ifadeyle nasıl birleştireceğini çok iyi bildiğini ve İngiliz okulunun bütün öğretilerini nasıl çok iyi öğrenmiş olduğunu gösterdi. İşgal döneminden ilham alan ikinci filmi olan "*Kanlı Noel (Matomena Christougenna)*" (1951) filminde Zervos, daha büyük bir güvenle, önde gelen oyuncu Elli Lambeti'yi, aşkını direniş fikri için kurban eden genç bir kızın rolünde oynattı. Dönemin İtalyan sinemasından yoğun olarak etkilenmiş, yeni gerçekçilik biçiminde şiddetli bir erotik hikâye olan "*Arzuların Gölü (Limni ton pothon)*" (1958), Karlovy-Vary Film Festivali'nde Zervos'a ödül kazandırdı ve büyük ticari başarı elde ettirdi. Zervos'un yönetmenliği burada sona erdi. Onunla birlikte, en yaratıcı yönetmenleri kapsayan ve "Atina Ekolü" olarak adlandırılan akım ortaya çıktı.

Res. 31 "Dört Basamak" filmi

Yorgos Tzavellas ikinci kuşak Yunan sinemasının en önemli yönetmenidir. Hukuk okudu fakat doğrudan tiyatroyla uğraştı. Sinema salonlarında geçirdiği zamandan başka hiçbir sinema eğitimi almadı. Bunu “*Her filmi on – on beş kere izliyor ve filmin çevrilmesindeki her ayrıntıya, efektlere dikkat ediyor, her çekimi, her çekim hilesini, oyuncuların nasıl tepki verdiğini öğreniyor, her ayrıntıyı tekrar tekrar değerlendiriyordum. Benim eğitimim bu oldu.*” şeklinde ifade etmişti.

Res. 32 Yorgos Tzavellas 'Antigone' çekimde

Savaşın ve İşgal' in acı tecrübesiyle Arnavutluk cephesinden döndükten sonra, Tzavellas, dönemin birkaç diğer genciyle birlikte sinemayla uğraşmaya karar verdi. İşgal dönemindeki sessizlikten konuşmaya geçilen bu dönemde Yunanistan'da ne cihazlar ne de modern teknik imkânların bulunduğu bir stüdyo vardı. Filopoimin Finos ve Mavrikios Novak, eski radyolarda, fotoğrafçılarda çeşitli aksesuarları arayarak,

Res. 33 “Sahte Lira” filmi

neredeysi kendi üretimleri olan cihazları bir araya getirmeyi başardılar. Mavrikios Novak, “Attik” lakabıyla anılan, kendine has sanatçı Kleonas Triandafillou’dan esinlemiş olan Tzavellas’ın ilk filmi “*Alkışlar (Hirokrotimata)*”nın yapımcısı oldu. Attik, hayatının son dönemlerindeydi ve filmde kendini oynamaktaydı; Kendi yaratıcılığına âşık, geride kalmış başarılarını elde tutmak için çabalayan, çökmekte olan bir karakterdi. Fakat yoksulluk ve yaşlılık çöküşünü daha da zor bir hale getirmişti. Sekiz yıl sonra, 1952’de, bu konunun başka bir versiyonu yaratıcılığına âşık olmuş, yaşlı ve çökmekte olan bir sanatçının yorumlandığı Charlie Chaplin’in “Limelight” filminde görüldü. Tzavellas’ın filmi ilkel araçlarla çevrilen ilk filmin bütün dezavantajlarına sahip olmasına rağmen, melodram tuzağına düşmemişti ve Tzavellas’ın yönetmenlikte ilerleyiş yönü hakkında ipuçları vermekteydi. 1940’lı yılların ortalarına kadar *Dafnis Ve Kloe* filmi istisnası dışında, Yunan oyuncular, dayanılmaz bir teatral abartı ile oynuyorlardı, konuşmaları yavaştı ve gözleri sürekli seyirciyi arıyordu. İyi bir yönetmenin ilk önceliği oyuncularını yönetmek olsa da, Tzavellas, tüm dikkatini oyunculuk ifadelerine vermiştir. O dönem çok genç olmasına rağmen Dimitris Horn, Tzavellas’la beraber harika bir şekilde çalışmıştı, çünkü bir film yönetmeninin gerekliliklerine derhal uyum sağlamış ve büyük bir ustalıkla sahneden perdeye geçebilmişti. Tzavellas, daha önce bahsedilen filmlerden 1946’da “*Unutulmuş Yüzler*”i, 1948’de “*Marinos Kontaras*”ı ve 1950’de “*Ayyaş*”ı çevirdi. *Ayyaş*’tan sonra kendi sinemasal ifade biçimini kurdu, kamerasını daha esnek bir biçimde yönlendirebildi ve öykülemesinin çatısını nasıl oluşturacağını iyi bilir duruma geldi. Finos Film ile dört film daha çevirdi: “*Limanın Saf Kızı (I Agni tou Limaniou)*”, “*Uğursuz (Grusuzis)*”, “*Şoförcük*” (1953) ve “*Çoban Kızın Sevgilisi*” (1955). 1954’te dönem filmlerinin modeli dışında farklı bir film çevirmeye karar verdi. Fakat yapımcılar ve dahası arkadaşı ve ortağı olan Finos, böyle bir filmin toplumda ilgi görmeyeceğini söyledi. Sadece başarılı yapımları hisseden yapımcı Antonis Zervos, Yunanistan dışındaki Yunan toplumu için yapılmış ünlü filmi “*Sahte Lira (Kalpiki Lira)*”yı (1955) finanse etmeyi kabul etti. İnsan psikolojisinde derinlere giren bir film olan “*Sahte Lira*”, otuz yabancı ülkede gösterildi, pek çok sinema festivalinde yer aldı ve yapımcısına çok büyük bir ekonomik kazanç getirdi. Filmde bir sıra oyuncu (komik, romantik, hiciv) bir sahte liranın sahibi olunca insanın verdiği tepkilerini göstermekteydi. Zeki manipülasyon ve espriyle büyük oyuncuların varlığı (Dimitris

Horn, Elli Lampeti, Vasilis Logothetidis, Orestis Makris, İlia Livikou, Mimis Fotopoulos) Tzavellas'ı sinema alanında iyi bir noktaya taşımıştı. 1956'da ''*Sahte Lira*''dan büyük başarı elde eden Zervos, prestijinin en üst seviyelere çıktığını görerek Tzavellas'tan bir tiyatro başarısı olan ve daha sonra sinemada da büyük başarı kaydeden ''*Kıskanç Kedi (O Ziliarogatos)*''nin Vasilis Logothetidis'in başrol oyunculuğuyla sinemaya uyarlanmasını istedi. Tzavellas, kariyerinin devamında bir komedi filminde en favori oyuncusu Dimitris Horn'la başrolü paylaşacak bir yabancı yıldızın getirilmesi planıyla Finos Film'e geri döndü. ''*Bir Hayatımız Var (Mia Zoe tin ehoume)*'' (1958) filminin senaryosu, İtalyan sinemasından etkilenmiştir; Bir bankanın dar gelirli basit bir memurunun zengin bir kadına kendini kaptırmasını anlatır. Memur, Horn, zengin kadın ise Yunan kökenli İtalyan oyuncu Yvonne Sanson oynadı. 1965'te Tzavellas, ünlü filmi ''*Kadın Eşine Saygı Göstermeli (I de Gyni na Fovite ton Andra)*''yı Yorgos Konstantinos ve Maro Kondou'nun başrolleriyle çevirdi. Film, ticari başarısının dışında, uluslararası jüri tarafından Pietro Tzermias'a benzetilen Tzavellas'a 1. Şikago Film Festivali'nde yönetmenlik ödülünü (1965) de getirdi. Daha pek çok film çeken olan Tzavellas, bir gençlik rüyasını da gerçekleştirerek Sofoklis'in Antigon'unu (Antik tragedya) da yönetmiş ve filmleriyle Yunan sinemasının Atina Ekolünün yaratıcı bir temsilcisi olmuştur.

Gazeteci, sinema eleştirmeni olan ve yeni gerçekçilik akımından yoğun bir şekilde etkilenen olan **Friksos İliadis**'in ilk filmi olan bir aşk ve kan davası hikâyesi ''*Ölü Devlet (Nekri Politia)*''in (1951) senaryosunu yazıp Finos'un yapımcılığında çekti. Film, tamamen güney Yunanistan'ın Mistras şehrinde, doğal dekorlarda çekildi. Yeni gerçekçilik akımının bütün dış özelliklerine sahipti. ''*Ölü Devlet*'', Cannes Film Festivali'nde gösterilen ilk Yunan film oldu ve uluslararası jürinin dikkatini önde gelen aktris İrini Pappa çekti. Filmin müziklerini Manos Hacidakis yazdı. Hacidakis, kendisine Oscar ödülü kazandıran ve Yunan müziğinin bütün dünyada yayılmasına katkıda bulunan parlak kariyerine bu filmle başladı.

''*Ölü Devlet*'', Cannes Film Festivali'ndeki reklamı ve pek çok iyi oyuncunun varlığına rağmen gişede düşük bir hasılat yaptı. Film için oldukça çok para harcayan Finos, Yunan toplumunun henüz deneysel işlere açık olmadığını düşündü.

Res. 34 'Ölü Devlet' çekimlerinde

Friksos İliadis, 1957'de Pan Film'in borçlarını kapatmak için "*Barbagiannis Kanatas*" ve "*Sokak Çocuğu (To Pedi tou Dromou)*" adlı gişe filmlerini ticari amaçlarla çekti. 1963'e kadar sermayeleri olmadığı için, filmin sadece ticari başarısından pay alan küçük yapımcılarla filmler çekilmişti. İliadis, sinema ile olan bağını tamamıyla koparmadı, yönetmenliği bıraktıktan sonra film eleştirmenliği yaptı ve sinemanın gazetecilik ve sinema tarihiyle ilgilendi.

Vasilis Georgiadis, filmlerinin en iyi yabancı film dalında Oscar'a iki kere aday olduğunu görme şansını elde etmiş ilk Yunan film yönetmenidir. Bunlar, "*Kırmızı Işıklar (Ta kokkina Fanaria)*" (1963) ve "*Toprak Kızıla Boyandı (To Homa Vaftike Kokkino)*" (1965) filmleridir. Aynı zamanda Hollywood Yabancı Basın Derneği Altın Küre Ödülü'ne de "*Güneşteki Kızlar (Koritsia ston Ilio)*" (1969) filmiyle aday gösterilmiştir. Ayrıca, filmleri gösterimdeyken sinema salonları dolmuş, çektiği dizi filmler televizyonda çok yüksek izlenme oranlarına ulaşmıştır.

Georgiadis ilk filmi "*Stadın Asları (I assi tou Gipedou)*"'nı 1956'da İtalyan yeni gerçekçiliğinin öğretilerini değerlendirerek çekti. Bunu "*Karagöz*" (1958), "*Dolaşan Yahudiler (Periplanomeni Ioudaioi)*" (1959) ve "*Kolepetinitsa'da Tatil (Diakopes stin Kolopetinitsa)*" (1959) adlı komediler izledi. "*Kristallo (Kristallo)*"

(1959), ''Flüt ve Kan (Flogera ke Ema)'' (1961), ''Ananın Laneti (I Katara tis manas)'' (1961) filmleriyle Yunan sinemasının foustanellelerini western öğeleriyle zenginleştirerek yenileme girişiminde bulundu. 1962'de ''Öfke (Orgi)'' ile dramatik ve psikolojik durumların ele alınışında ve sinema anlatımında artık iyice ustalaştığını gösterdi.

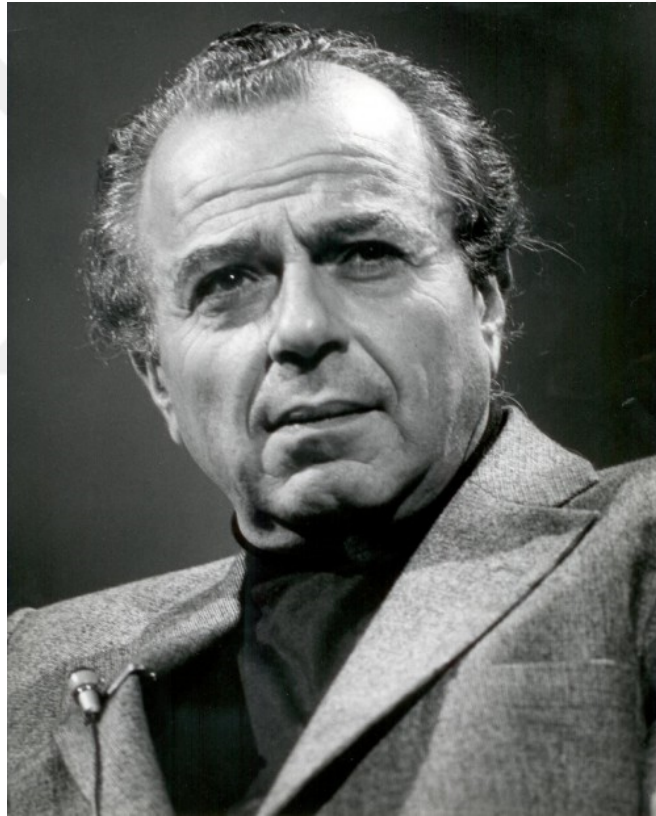

Res. 24 'Kırmızı Işıklar', 1963

1963'te zirveye ulaştığı yapıyı ''Kırmızı Işıklar''ı yönetti. ''Toprak Kızıla Boyandı'' (1965) filminde ise yönetmenin yer ve zamandaki yaratıcı müdahaleleri çok önemli ve neredeyse şiirseldi.

Yunanistan için bu hırslı üretim fazlasından bir yıl sonra, Georgiadis, küçük çaptaki amaçlarına odaklandı ve bunları başarılı bir şekilde gerçekleştirdi. İakovos Kabanellis ile ortak olan ''Yaratılışın Yedinci Günü (I Ebdomi Mera tis Dimiourgias)'' (1966) basit ama çok önemli bir film oldu. Bunu duygusal macera ''Bilinmeyen Kadınla Randevu'' (1968), komedi ''Blöfçü'' (1969) ve Yunan sinemasının bizlere hediye ettiği en tatlı hatıralardan olan ''Güneşteki Kızlar''(1969) izledi.

Mihalis Kakoyannis 11 Haziran 1921’de Kıbrıs Limasol’da doğdu. Sör Panayiotis Kakoyannis’in en büyük oğluydu. Londra’da hukuk okudu ama hiçbir zaman avukatlık yapmadı. BBC’nin Yunan servisinde ilk başlarda haber sunuculuğu ve daha sonraları kültürel programların yapımcılığını yaptı. Ayrıca Londra’daki Merkez Sanat Okulu’nda oyunculuk ve *Old Vic* Okulu’nda yönetmenlik eğitimi aldı. Oyunculuk kariyerine 1947’de başlamasından hemen sonra yönetmenlik yapmaya karar verdi. 1953 yılında Atina’ya kesin dönüş yapmasından bir yıl sonra çektiği ilk filmi “*Pazar Günü Uyanmaları (Kyriakatiko Xipnima)*” ile uluslararası kariyerine başarılı bir başlangıç yaptı.

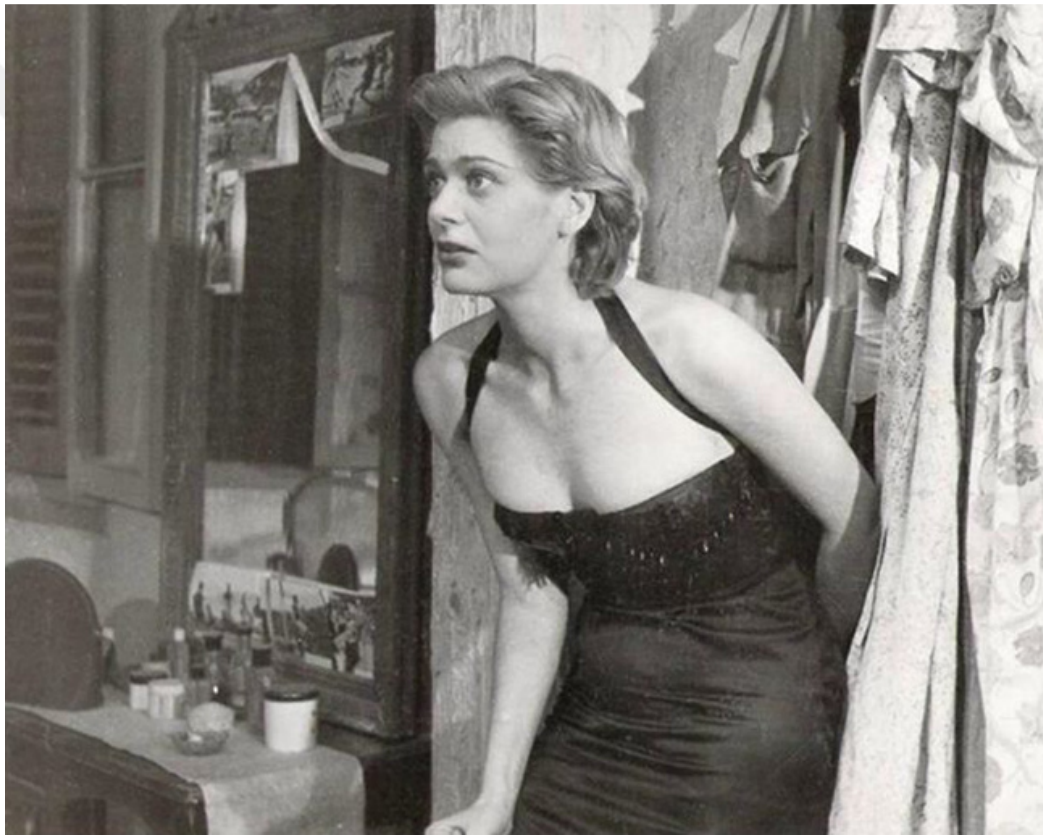

Res. 36 Mihalis Kakoyannis

Atina’ya taşınmak akıllıca bir karardı. Kadın oyuncu Elli Lambeti ve sinemaya geçmek için genç ve parlak yeni bir yönetmen-senarist arayan iki genç tiyatro yıldızı Dimitris Horn ve George Pappas ile tanıştı. Kakoyannis’in senaryosunu da yazdığı bir loto kuponu ile ilgili olan hafif romantik komedi filmi *Kyriakatiko Xipnima (Pazar Günü Uyanmaları)* filmi çok uygundu. Filmin bütçesi sadece 35.000 Dolar idi. Kakoyannis’in daha önce deneyimi olmadığından birçok tekrar ve hatadan sonra film çekmeyi öğrendi. Bu süreç iki yıl sürdü. Fakat bu filmin yüksek kalitesi hemen fark

edildi çünkü genç aktris Elli Lambeti'nin cazibesinde yardımıyla Atina görüntülerini çok iyi bir şekilde sinemaya aktarabilmişti.

Kokoyannis'ın sonraki filmi “*Stella*” (1955) oldu. Film birlikte olduğu erkekleri sürekli terkedip daha sonra başka bir erkekle yine aynı şekilde devam eden Atinalı bir pavyon şarkıcısının hikâyesini tüm çıplaklığıyla ve sarsıcı bir şekilde anlatıyordu.

Res. 37 Melina Mercuri 'Stella' rolünde

Stella , Avrupa'da çekilen filmler arasında en ünlü filmlerden biridir. Filmin başrol oyuncusu Melina Mercuri'nin olağanüstü oyunculuğunun yanısıra yönetmen Mihalis Kakoyannis'in çalışması da etkili oldu. Bu film ayrıca sinemada ilk defa feminizmin önemini gösteriyordu. O güne kadar Yunan filmlerinin hiçbirinde genel konuların dışına çıkabilmeyi başarabilmiş bir yapım bulunmamaktaydı. *Stella* filmi gösterime girdiğinde, döneminin çok önünde bir bakış açısına sahip olan film seyircide bir şok etkisi yaratmayı başardı. Seyirci daha önce buna benzer bir Yunan filmi görmemişti.

Stella 1955'te Cannes Film Festivali'ne katıldı. Aynı yıl Hollywood Basın Derneği tarafından verilen en iyi yabancı film Altın Küre ödülünü aldı.

Mihalis Kakoyannis üçüncü filminde “*Siyah elbiseli Kız (To Koritsi Me Ta Mavra)*” tekrar Elli Lambetti'yi oynattı. Film *Stella* gibi bir başarı daha gösterdi. Yönetmen ilk defa İngiliz görüntü yönetmeni Walter Lassally ile çalıştı. Yunan tarihi trajedilerinin ruhunu modern bir yolla belgelediler. 1956'da Cannes Film Festivali'ne katıldı. Aynı yıl Hollywood Basın Derneği tarafından verilen en iyi yabancı film Altın Küre ödülüyle ve 1958'de Moskova Film Festivali'nde Gümüş ödülü aldı.

Daha sonraki “*Son Yalan (To Telefteo Psema)*” (1958) filmi gözden düşmüş varlıklı bir ailenin yaşam biçimlerini korumaya çalışmak için gerekirse kızlarını (Elli Lambetti) zengin bir kocayla evlendirmelerini anlatıyordu. Film 1958'de Cannes Film Festivali'ne katıldı. Mihalis Kakoyannis daha sonra 1960'ta “*Eroica*” filmini çekti ve Selanik Film Festivali'nde en iyi yönetmen ödülünü kazandı.

1961'de çektiği “*Serseri (Hameno Kormi)*” film çok başarılı olmadı fakat 1962'de çok büyük başarı elde eden “*Elektra*” filmini ile yönetti. *Elektra* filmi Euripides'in meşhur trajedisi Elektra'dan sinemaya uyarlanmıştır. Genç kadın oyuncu Irene Papas bu filmden sonra Yunanistan dışında da bilinen bir oyuncu haline geldi. Bu rolde çok iyi bir oyunculuk sergiledi. *Elektra* filmi 1962'de Cannes Film Festivali'ne katıldı Ayrıca *Elektra* aynı yıl Oscar'a en iyi yabancı film kategorisinde aday gösterildi. *Elektra* filmi uluslararası festivallerde toplamda yirmi beş ödül almıştır.

Elektra filmini Kakoyannis'in kariyerini en yüksek noktaya taşıyan “*Zorba*” (1964) filmi izledi. Nikos Kazantzakis'in romanından uyarlanan ve yedi dalda Oscar adaylığı ile en iyi erkek oyuncu, en iyi sanat yönetmenliği ile en iyi görüntü yönetmenliği ödüllerini alan filmin ayrıca beş dalda Altın Küre adaylığı da vardı. Film Anthony Quinn'in sahilde sirtaki dansı yaptığı sahne ile hatırlanır.

Kakoyannis 1967 ve 1999 yılları arasında yedi film daha çekti ve bu filmlerin en önemlisi en iyi yabancı film kategorisinde Oscar'a tekrar adaylık şansı yakaladığı

“*Ifigenia*” (1976) oldu.

Kakoyannis’in birlikte çalıştığı görüntü yönetmeni Walter Lassally tarafından da desteklenen, kendine has güçlü imgesel hisleri olan bir tarzı vardı. Filmlerinin kurgusunu Rus sessiz sinemasından etkilenerek yaptı. Kakoyannis Yunan ve uluslararası film yapımları dışında birçok tiyatro ve opera eserini başta Yunanistan olmak üzere Amerika Birleşik Devleti’nde, Fransa’da ve İngiltere’de de yönetti. Kakoyannis ayrıca birçok tiyatro eseri yazdı ve birçok tiyatro oyunuyla senaryoyu tercüme etti. Bunların yansıra birçok bilinen Yunan şarkılarına da söz yazdı.

Res. 38 Zorba filmin en meşhur sahnesi

Nikos Koundouros, Girit’in Agios Nikolaos şehrinde 1926’da doğdu. Siyasetçi bir aileden gelmektedir. Mimarlığı sevse de, Atina’da Güzel Sanatlar Yüksek Okulu’nda heykel ve resim okudu. Politik düşünceleri nedeniyle dört yıl Makronissos’a sürgün edildi ve orada 28 yaşındayken sinemayla ilgilenmeye karar verdi. Daha sonra orada, Thanasis Veggos ve Manos Katrakis adlı oyuncularla tanıştı.

1954'te ilk filmi olan “*Büyülü Şehir (Magiki Poli)*”i çekti. O dönemin Yunan sinemasının düşük bilgisine rağmen, film, Avrupa sinemasının yeni akımları arasına dahil edildi. Aynı yıl kısa metrajlı filmler olan “*Adalarımızın Trajedisi (I Tragodia ton nision mas)*” ve “*Thessalia*” filmlerini çekti.

İki yıl geçtikten sonra 1956'da sadece Yunan sineması için değil Avrupa sineması için bir dönüm noktası kabul edilen “*Dragon (O Drakos)*”u yönetti. Bugün hala yabancı film arşivlerinde filmin kopyaları bulunmaktadır. “*Dragon*”, Koundouros'u dönemin yönetmenleri içinde zirveye taşıyan bir film oldu. “*Dragon*” melodram öğeleri içeren sade bir hikâyedir. İlk bakışta

Res. 39 'Dragon', 1956. Yunan sinemasının en önemli filmlerinden biri.

insanın kibri ve yalnızlıkla ilgilidir. İncelendiğinde, bundan daha fazlasını, kibir ve yalnızlığın nedenlerini de içerdiği görülür. İkinci Dünya Savaşı ve İç Savaş'tan sonra Yunanistan'da yaşayan düşünceli bir insanın filmi olarak, toplumdaki bu sorunların nedenlerini araştırmaktadır. Polis devleti, izolasyon ve yabancılaşma Koundouros için filmin konularıdır. Dinos İliopoulos'un oynadığı ve canladığı karakter, yönetmenin elinde sadece öyle olduğu için değil, toplum öyle olmasına neden olduğu için ölüme

sürüklenen bir piyon olarak canlandırılmıştır. Koundouros yönetmenlik açısından da yenilikler yapmıştır. Gerçekçi ve sessiz sahneler, yakın çekimler oyuncunun rolünü iddialı hale getirmektedir. Yönetmenliğiyle yaşanan gerçek bir anın, zor ve vahşi bir toplum için kederli hissiyatını film aktarmıştır. Müzik ve gerçekliğin bileşimiyle, bir film noir atmosferi yaratılmış ve görünmez bir tehdit için bir korku hissi oluşturulmuştur.

“*Dragon*” sonuçta siyasal bir dram filmiydi. Siyasi ama politika anlamıyla değil, politikanın sonuçlarını günlük hayatında yaşayan ve deneyimleyen vatandaş, insan olarak siyasi olduğunu gösterdi. Bazen film, yavaş ve daha önce bu tarzda bir film izlememiş olan seyirciler için yorucu gelebilir. Fakat film, izleyicide pek çok farklı düşüncelere yol açan trajik bir finalle sonuçlanır.

Koundouros, 1958’de “*Yasadışılar (Paranomi)*” filmini çevirdi. Film, Berlin Film Festivali’nde Altın Ayı için aday gösterilse de, İç Savaş’tan dolayı bir şekilde olsa bile ilk defa bahseden Yunan filmi olduğundan sansürlendi ve hiç gösterime girmedi.

1960’ta çektiği “*Nehir (To Potami)*” filmi de benzer bir talihe sahiptir. Koundouros, montajın son şekliyle ilgili olarak Amerikalı ortak yapımcılarıyla anlaşmazlık yaşadı ve bu durum Selanik Yunan Filmleri Haftası’nda aynı yıl içinde filmin iki farklı versiyonunun gösterilmesiyle sonuçlandı. Film en iyi yönetmen ödülü almasına rağmen, ticari sinemalarda gösterime girmedi.

Yönetmen 1961’de üç kısa metrajlı film yaptı; *Geleneksel Yunan Dansları Ve Şarkıları*, *Aristofanis (Aristofanis)*, *Halk Şarkıları (Laika Tragoudia)*. Esasen yedi yıldan sonra yeni filmi Vasilis Vasilikou ve senaryosunu Kostas Sfikas’ın yazdığı “*Genç Afroditler (Oi Mikres Afrodites)*” (1963) oldu. Bu filmle uluslararası tanınırlığı daha da arttı. Berlin Film Festivali’nde en iyi yönetmen dalında Altın Ayı ve FIPRESCI ödülleri aldı. Koundouros, bu filmde bahsederken “*Afrodit’in İşareti (To Simadi tis Afroditis)*” ismini tercih etti.

Birkaç yıl sonra, 1966'da Nikos Koundouros "Vortex" ya da "Medusa'nın Yüzü (To Prosopo tis Medousas)"nü (yeniden uyarlama 1971) çekti. Film "Roza Bonaparte" olarak da bilinmekteydi. Bu filmi de ticari sinemalarda gösterilemedi. Filmin çekimleri, askeri cuntanın dayatmalarıyla aynı döneme denk gelmişti. Sonuçta, film yurtdışında tamamlanarak, Fransız film arşivlerinde 1971'de gösterildi. Yedi yıl sonra da yarışma dışı olarak Selanik Film Festivali'nde ve yine aynı yıl Yunanistan Film Arşivlerinde gösterildi. 1967'de Berlin Film Festivali'nde Altın Ayı için aday gösterildi.

Res. 40 Genç Afroditler filmi, 1963

7.5 Yunan Sinemasının Altın Çağının Bestecileri

Yunan sinemasında genellikle yapımcı ya da yönetmen, bir tavernada ya da eğlence mekânında çalınan müzikleri, eski ya da yeni plakları, klasik ya da modern parçaları içeren ses bantlarını kullandı. Bu elbette yaratıcı bir iş değildi. Halk müziği yapılan ve buzukicilerin olmadığı bir sahne içeren film, çok nadir olarak bulunmaktaydı. Bir halkın coşkulu Akdeniz mizacıyla şarkı söyleyip oynadığı, bu şekilde bazen hüznünü bazen neşesini ifade ettiği fakat aynı zamanda da kültürünü ve kültürel kodlarını tanımlandığı böyle halk atmosferinin olmadığı çok az film vardı. Bu durum sonuç olarak sinema için müzik ve şarkı yazan besteciler ve özellikle şarkı yazarlarının (halk şarkıları olsun ya da olmasın) filmlerdeki varlığını artırdı. Doğal olarak önemli ve dikkate değer müzikler içeren filmler de yok değildi. Büyük bütçeli Yunan filmlerinde film müzikleri eğitilmiş bestecilere emanet edildi ve Yunan sinemasında bu şekilde birçok besteci yer almıştır. Uluslararası tanınırlığı olan Manos Hacidakis “*Pazarları Asla (Pote tin Kyriaki)*”, “*Madalena (Madalena)*” ve Mikis Theodorakis “*Zorba*”; Kostas Kapnisis (*Papaflissas, Teğmen Nataşa*), Stavros Ksarhacos (*Güneşteki Kızlar, Kırmızı Işıklar, Lola, Diplopenies*), Nikos Mamagkakis “*Peri Ve Delikanlı (I Neraida ke to Palikari)*”, “*Hanımefendi Ve Serseri (I Arhodissa ke o Alitis)*”, Yorgos Katsaros “*(Korfu Kontesi (I Komissa tis Kerkyras)*”, Mimis Plessas “*Mavi Boncuklar (Oi thalassies oi Hadres)*” bu sanatçılardan bazılarıdır.

Res. 41 Manos Hacidakis ile Alikı Vuyuklaki

Büyük besteci **Mikis Theodorakis**'in kişiliği ve yaratıcılığı, sadece Yunan sinemasının sınırları içinde kalmamış, sinemada da kendi izlerini bırakabilmiş uluslararası büyük sinema yapımlarıyla birlikte küresel sinemaya geçmiştir. 1925'te doğmuş ve en önemli çağdaş Yunan bestecilerinden biri olmuştur. Fakat uluslararası seviyede çok fazla eseri olmasından dolayı sadece Yunan sinemasına katkılarına odaklanacağız. Theodorakis, Greg Tallas'ın yeni Yunan sinemasında savaş karşıtı dramı “*Yalınayak Tabur*”uyla 1953'te sinemayla ilgilenmeye başlamıştır.

Res. 42 Mikis Theodorakis

1960'lı yıllarda müziklerini yaptığı ve göze çarpan filmler şunlardır:

- Alekos Aleksandrakis'in “*Rüya Mahallesi (Sinikia to Oniro)*” filmi (1961): Grigoris Bithikosis'in efsanevi sesiyle birlikte filmin şarkı ve müzikleri Mikis Theodorakis'in ilk sinema müziği başyapıtını oluşturmaktadır.
- Mihalis Kakoyannis'in “*Elektra*”sı (1962): 1962 Selanik Film Festivali'nde en iyi müzik ödülünü kazanmıştır.
- Jules Dassin'in “*Fedra*” filmi (1962): Uluslararası sinema çevrelerinde yükselişi başdöndürücü olmuştur.
- Mihalis Kakoyannis'in “*Zorba*” filmi (1964): Zorba'nın efsanevi sirtakisi küresel bir müzik ve folklor sembolü haline dönüşmüş ve Mikis Theodorakis

1966'da Grammy Müzik Ödülleri'ne aday gösterilmiştir.

- Kostas Gavras'ın 'Z' filmi (1969) (Senaryo: Jorge Semprun): Film şok edici bir etkiye sahip olup, müzikleri dünyayı dolaşmıştır. 1970'te BAFTA en iyi müzik ödülüyle şereflendirilmiştir. Z filminin müzikleri 68 kuşağı öğrenci hareketlerinde ve diğer halk mücadelelerinde direniş ve başkaldırının evrensel sembolü olmuştur.

Yunan sineması kendi lirizmi, romantik ve müziksel tarzıyla onlarca filmin müziğini yapan büyük besteci **Mimis Plessas**'tan oldukça etkilenmiştir. Plessas, 12 Ekim 1924'te Atina'da doğmuştur. Atina Üniversitesi Fizik ve Matematik Bölümünde okudu ve devamında öğrenimini sürdürmek üzere Amerika'ya gitmiştir. Çok küçük

Res. 43 Mimis Plessas

yaşta Yunanistan Radyosu'nda piyano solisti olmuştur. 1952'de henüz daha 27 yaşındayken Minnesota Üniversitesi'nde ilk müzik ödülüyle onurlandırılmış ve ertesi yıl ABD'nin 5. en iyi piyanisti olmuştur. 1952'de ayrıca bestecilikle de uğraşmaya başladı ve 1956'dan itibaren maestro ve besteci sıfatını almıştır. Sanat ve bestecilik faaliyetleri, son elli yılda, müziğin bütün alanlarını, tiyatroyu, sinemayı, radyo ve televizyonu kapsamaktadır. Pek çoğu onun şarkılarıyla ortaya çıkmış birçok başarılı sanatçıyla ortak çalışmıştır. Aynı zamanda 104 film ve 70 tiyatro oyunu için müzik bestelemiştir. 1958'de Paris'te yaptığı tiyatro ve sırasıyla 1964 ve 1965'te Edinburgh

ve ABD’de yaptığı sinema müzikleriyle fark edilmiştir. Bunları sayısız Yunan ve yabancı yapım film izlemiştir. 1960’ların Yunan filmlerine damgasını vurmuş karakteristik müzik yapımları şu şekildedir:

Grigoris Grigoriou’nun “*Günaydın Atina*” (*Kalimera Athina*) (1960),

Iakovos Kambanellis’in “*Pamuk Prenses Ve Yedi Cüceler (I Hionati ke ta 7 Yerodopalikara)*” (1960),

Nikos Katsouridis’in “*Perde Arkasındaki Cinayet (Eglima sta Paraskinia)*” (1960),

Errikos Andreou’nun “*Kabus (Efialtis)*” (1961),

Orestis Laskos’un “*Fakirler Ve Paralar (Ftohadakia ke Leftades)*” (1961),

Vasilis Georgiadis’in *Toprak Kızıla Boyandı* “*(To Homa vaftike Kokkino)*” (1966),

Yiannis Dalianidis’in “*Bazıları Soğuk Sever (Meriki to protimoun Kryo)*” (1962),

Yiannis Dalianidis’in “*Deniz Kızları Ve Düzenbazlar (Gorgones ke Magkes)*” (1968),

Yiannis Dalianidis’in “*Öpülecek Kızlar (Koritsia gia Filima)*” (1965),

Yiannis Dalianidis’in “*İkisine Bir Kız (Ena Koritsi gia dyo)*” (1963).

Manos Hacidakis 23 Ekim 1925’te İskeçe’de doğmuştur. Müzik eğitimine dört yaşındayken Ermeni kökenli piyanist Altunyan’dan aldığı piyano dersleriyle başlamıştır. Buna paralel olarak keman ve akordeon da çalışmıştır. 1932’de annesiyle babasının ayrılmasından sonra temelli olarak annesiyle birlikte Atina’ya taşınmıştır.

Res. 44 Manos Hacidakis

Birkaç yıl sonra, 1938'de bir uçak kazasında babasının ölmesi ve İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi aileye büyük ekonomik zorluklar getirmiş, Hacidakis'i oldukça küçük yaşlardan itibaren çalışmak zorunda bırakmıştır. Asla tamamlamayacağı Atina Üniversitesi'ndeki felsefe eğitimine devam ederken, müzik bilgisini 1940-43 döneminde Menelaos Pallantios'la birlikte yaptığı teorik derslerle genişletmiştir. Aynı dönemde Nikos Gatsos, şairler Yorgos Seferis, Odisseas Elitis, Angelos Sikelianos ve ressam Giannis Tsarouhis'in de aralarında bulunduğu dönemin sanatçı ve entelektüelleri ile bağlantılar kurmuştur. Sinema kariyerine 1946'da "*Köleleştirilmemiş Köleler (Adouloti Sklavi)*" filmiyle başlamıştır. Daha sonra "*Kızıl Kaya (Kokkinos Vrahos)*", "*Laterna, Fakir Ve Gururlu*", "*Stella*", "*Sahte Lira*" filmleri için müzikler yazmıştır. 1960'ta Jules Dassin'in filmi için yaptığı "*Pire'nin Çocukları (Ta Pedia tou Pirea)*" şarkısıyla Oscar ile ödüllendirilmiştir.

Hacidakis, filmografisinde görüldüğü gibi hem sıradan hem de Yunan ve dünya sinemasının tarihinde yer etmiş filmler için müzikler yapmıştır. Bu durumda, kendisinin ve annesinin yaşamak için ekonomik ihtiyaçlarının etkisi olmuştur. Fakat bütün bu filmler için yaptığı müzik ve şarkılar, Yunan sineması tarihinde iz bırakmıştır. Bu, bize Hacidakis'in yaratıcı tarafının önemini göstermektedir. Kendisinin bahsettiği şekliyle, önemsiz şarkıları bile Yunanistan'da kuşaklarca sevilmiştir. Hacidakis'in müziklerini yaptığı filmler çok fazladır ve hepsinden ayrıntılı bir şekilde bahsedebileceğimizi düşünmemiz gerçek dışı olacaktır. 1960'lı yıllarda müzik yaptığı filmlerden bazıları şunlardır:

Giannis Dalianidis'in "*Genç Kızın Maskarası (To Koroidaki tis Despinidos)*" (1960),
 Roviros Manthoulis'in "*Bayan Belediye Başkanı (I kyria Dimarhos)*" (1960),
 Dinos Dimopoulos'un "*Klotsoskoufi (To Klotsoskoufi)*" (1960),
 Jules Dassin'in "*Pazarları Asla*" (*Pote tin Kyriaki*) (1960),
 Dinos Dimopoulos'un "*Mandalena*" (1960),
 Sokratis Kapsaskis'in "*Aşk Ve Fırtına (Agapi ke Thyella)*" (1961),
 Alekos Sakellarios'un "*Kayıp Rüyalarda (Hamena Onira)*" (1961),
 Dinos Dimopoulos'un "*Liza Ve Diğeri (I Liza ke i alli)*" (1961),
 Alekos Sakellarios'un "*Aliki Donanmada*" (*Aliki sto Naftiko*) (1961),

Alekos Sakellarios'un "*Gençlere Yazıklar Olsun (Alimono stous Neous)*" (1961),
Alekos Sakellarios'un "*Sıralardaki Heyecanlar (Htypokardia sto Thranio)*" (1963).

Kendi rengini silinmez bir şekilde sinemada bırakan büyük bestecilerden biri de **Stavros Ksarhacos**'tur. 14 Mart 1939'da Atina'da doğmuş ve orada büyümüştür. Atina Konservaturarı'nda okumuş, Paris ve New York'ta öğrenimine devam etmiştir.

Res. 45 Stavros Ksarhacos

Stavros Ksarhacos'un yapıtlarında kendine has bir müzik tarzı olup yaptığı çeşitli müziklerde stili fark edilmektedir. 1962'de 23 yaşındayken, Dinos Dimopoulos'un "*Yolculuk (To Taksidi)*" isimli filmi için müzikler besteleyerek eser vermeye başlamış ve 42 filmi müziklerini yapmıştır. 1960'lardaki en büyük ve önemli filmlerden bahsederek şunları sayabiliriz:

Dinos Dimopoulos'un "*Yolculuk (To Taxidi)*" (1962),

Vasilis Georgiadis'in "*Kırmızı Işıklar (Ta kokkina Fanaria)*" (1962),

Dinos Dimopoulos'un "*Cennette Bir Hafta (Mia Evdomada ston Paradeiso)*" (1964),

Dinos Dimopoulos'un "*Lola*" (1964),

Alekos Sakellarios'un "*Modern Külkedisi (Moderna Stahtopouta)*" (1965) (Grigoris

Bithikotsis'in sesiyle döneme damga vuran şarkısı "*Sabır (Ypomoni)*",
Yorgos Skalenakis'in "*Diplopenies*" (1965),
Vasilis Georgiadis'in "*Güneşteki Kızlar (Koritsia ston Ilio)*" (1968). "*Bir Sabah (Ena Proino)*" şarkısı müzikte kendi tarihini yazmış, Stavros Ksarhacos şarkılarından biridir.

8. Atina sinema salonları tarihi özeti

Res. 46 Olympia Sineması

19. yüzyıl sonlarında, Atina'nın meydanlarında ilk açık hava sinema gösterileri yapılmıştır. Bu seyyar açık hava sinemaları özellikle yaz aylarında şehirden şehire gitmekteydi. Atinadaki ilk açık hava sinemaları Syntagma Meydanının etrafındaki kafelerde ve Zappeio parkında arasına ve daha sonra on yıl boyunca sürekli olarak gösterimler yapmıştır.

Empros Dergisine göre 1907 yazında Atina'da otuzdan fazla sürekli gösterim yapan açık hava sineması vardı.

1910 yılı Atina'daki sinemalar için çok önemli bir yıl idi. Sinemanın rağbet görmesi bu yeni sanat dalına iş adamlarının yatırım yapmalarına sebep olmuştu.

1913 yılında İzmir'den gelen işadamı Mavrodimakis sadece ve özellikle sinema gösterimleri için bir bina inşa etti. Bu bina 1923'te yıkıldı, yerine başka bir bina

yapıldı. Aynı yıl Atina'da Neon ve Roziclair caddesinde iki sinema daha açıldı.

1920'de Atina'da beş kapalı sinema (*Attikon, Splendid, Pallas, Pantheon, Roziclair*) ve dört açık hava sineması (*Syntagma meydanında iki kafeterya, Zapeio parkında bir café-restaurant, Patission caddesinde canlı orkestralı bir restoran*) bulunmaktaydı.

Res. 47 Pallas Sineması, Atina

Ayrıca Omonia meydanındaki meşhur Kotopouli Tiyatrosu da açık hava sineması modasına uyarak film gösterimi yapıyordu.

Atina'da, 1928 yılında, onaltı adet kapalı ve on iki adet açık hava sineması, 1938 yılında yirmialtı kapalı salon ve altmış açık hava sineması vardı.

1930'lu ve 1940'lı yıllarda Rex Sineması ve Pallas Sineması gibi büyük ve lüks sinemalar inşa edilmiştir. Takip eden yıllarda sinemaların sayısına artsa da hiçbiri Rex ve Pallas kadar büyük ve lüks olmamıştır.

İkinci Dünya Savaşından hemen önce, 1939 yılının Eylül ayında Yunanistan'da bulunan ikiyüzseksen sinemasın yüz tanesi Atina'da bulunmaktaydı.

Savaşın başlamasından ve Almanların işgalinden önce Yunan izleyiciler daha çok savaş jurnallerini izlemeyle ilgiliydiler. Atina'da Cineak Sineması ve Asty Sineması sadece Yunanca ve İngilizce dillerinde savaş jurnalleri gösterildi.

Almanların 9 Nisan 1940'ta Selanik'i işgal etmesiyle bütün sinemalar gösterimlerini

durdurup sadece bir kaç zaman zaman gösterim yaptı. Almanların sinema sahiplerine ilk emirleri sinemalarını açık tutmalarıydı. Bu sayede Selanik'teki insanlara hayatın Almanları kendi yüksek korumasında yaşadığı izlenimi vermek istiyorlardı.

Atina'daki ve Selanik'teki sinemalar, Almanlar tarafından Alman askerlerini eğlendirmek için isimleri değiştirilerek kullanılmıştır. Selanik'teki Dionysia Sinemasının ismi Soldaten Kino, Pathe Sinemasının ismi Germania Kina, Pallas Sinemasının ismi Frontbuhne olarak değişmiştir. Atina'da ise Attikon Sineması Soldaten Kino Victoria, Appollon Sineması Kino Apollo isimlerini almışlardır. Ayrıca bütün sinemalara film isimlerini sadece Yunanca ve İngilizce değil Almanca ve İtalyanca da yazma zorunluluğu getirilmiştir. Bu yeni Alman kuralları sadece büyük şehirler için değil bütün Yunanistan için geçerli olmuştur. Alman işgali sırasında bütün sinemalar düzgün bir şekilde işletilerek çok çeşitli ve daha çok yabancı film göstermiştir. Tabii ki Alman politikasına karşı bütün filmler yasaklanmış ve gösterim programlarına Alman propaganda jurnalleri de eklenmiştir.

Res. 48 'Attikon' sineması 'Soldaten Kino Victoria' olmuştur

Res. 49 Selanik'teki 'Pathe' sineması

Alman işgali sona erdikten sonra, Yunan sinema endüstrisinde bir patlama olmuştur. Sinema ve izleyici sayıları günden güne artmış, bu artış 1960'lı yılların sonuna kadar sürmüştür. 1960'lı yıllarda, Atina'da üçyüzden fazla sinema çalışmaktaydı. Bunlardan ellisi filmlerin ilk gösterimlerini yapıyor ve ortalama haftada oniki farklı film gösteriyorlardı. 1966 yılındaki Eikones Dergisi Atina'nın dünyadaki en sinema delisi şehir olduğunu yazmıştı.

9. Sinemada Türk – Yunan İlişkileri

Sinemada Türk – Yunan ilişkilerinin kökleri çok eskilere dayanmakta olup, 1919’dan günümüze kadar devam etmektedir. Bu ilişkiler üç grupta açıklanabilir: Ortak yapımlar, Yunan oyuncuların Türk yapımlarına katılımı, Türk oyuncuların Yunan yapımlarına katılımı.

1919 yılına geri dönersek, Ahmet Fehim (1857-1930) ‘in “*Binnaz*” isimli filminde Binnaz başrolünü canlandıran Matmazel Blanş’ı bir Türk filminde oynayan ilk Yunan kökenli oyuncu olarak gördü.

Res. 50 Rum Matmazel Blanş ''Binnaz'' filminde, 1919

Matmazel Blanş (Mille Blanche) dönemin “Rum güzeli” olarak tanınmıştı ve İstanbul’un Batılı modern çevrelerinde oldukça ünlüydü.

Başbakanlığı döneminde İsmet İnönü’nün Atina’yı ziyareti ve Mustafa Kemal Atatürk ve Eleftherios Venizelos tarafından imzalanan barış anlaşması, sonuç olarak, Türk-Yunan ilişkilerinin normalleşmesini ve yeni bir zemine oturtulmasını sağlamıştır. İki ülke arasındaki ilişkilerin normalleşmesi sinemaya da yansımıştır ve böylece 1931’de ilk Türk-Yunan ortak yapımı “*İstanbul Sokaklarında (O Zitianos tis Stambul)*” Yunan oyuncuların da katılımıyla çekilmiştir. Bir bölümü Atina’da çevrilen bu film, iki ülke arasındaki ilk “sanatsal kucaklaşma” kabul edilmektedir fakat tamamen Türk-Yunan yapımı olmayıp, Mısırlı yapımcı ve oyuncular da filme katılmıştır. Filmin yönetmeni ve senaristi, ilk Türk yönetmenlerden, dönemin

dönemin en büyük iki Yunan aktrisi Marika Kotopouli ve Kiveli'dir. Bu film, ayrıca Vasilis Logothetidis, Hristos Tsaganeas, Nitsa Tsaganea ve Giorgos Gavriilidis'in ilk rol aldıkları sinema filmi olması bakımından da önem taşımaktadır.

Aynı yıl, İstanbul sinemalarında eş zamanlı olarak Türkçe ve Yunanca iki dilde Zozo Dalmas'ın başrolünde oynadığı “*Cici Berber (Sta Kymata tou Vosporou)*” müzikali gösterilmiştir. 1953 – 1955 yılları arasında Rum başrol oyuncularını, Kety Dalmas'ın “*Curcuna*” ve “*Her Yerde Tehlike*” filmlerinde olduğu gibi, Türk filmlerinin afişlerinde yer almıştır.

Res. 52 *Beyoğlu Güzeli*'nin Yunan afişi

1953 yılında, Yeni Film ve Yunan Sinema Organizasyonu Ajansı (Panellinos Promitheftikos Kinimatografikos Organismos) şirketleri tarafından çekilen bir Türk-Yunan ortak yapımı daha olan, Katia Linda ve Suha Doğan'ın başrolü paylaştığı ve Orestis Laskos ile Vedat Orfi Bengü'nün yönetmenliğini yaptıkları “*Beyoğlu Güzeli (I Orea tou Peran)*” filmi gösterilmiştir.

1954'te “Yunan Şarlo” olarak da bilinen Kimon Spathopoulos, Muharrem Gürses'in “*Şarlo İstanbul'da (O Sarlo stin Poli)*” isimli filminde başrolü oynamıştır.

Res. 53 Yunan Şarlo İstanbul'da filminin afişi

1955 Eylül'ünden ve 6 Eylül gecesinde İstanbul'da meydana gelen ve "Septemvriana" olarak anılan 6-7 Eylül olaylarından sonra iki ülke arasındaki ilişkiler sekteye uğramış ve uzun bir süre için soğuk kalmıştır. 1955'ten 1962'ye kadar, birkaç Rum oyuncunun Türk filmlerinde rol alması dışında hiçbir Türk-Yunan sinema yapımı bulunmamaktadır.

1950'li yılların sonu ve 1960'ların başında bir Rum yapımcı ve dağıtımçı Yoakim Filmeridis, Yunan sinemasını Türk toplumuna tanıtmıştır. O, Yunan filmlerini Türk sinema salonlarında moda yapan yolu açan ilk kişidir. Filmeridis, 1915'te İstanbul'da doğmuş, Zoğrafyon Rum Lisesinden mezun olmuş ve Türk Ordusundaki askerlik hizmetini tamamladıktan sonra fotoğrafçılıkla ilgilenmiştir.

Res. 54 Yön Dergisi - Aliki Vuyuklaki

Yeteneği hemen fark edilmiş ve böylece 1950’li ve 60’lı yıllarda ülkedeki bütün büyük yapım şirketlerinde çalışmıştır. Kardeşi Manasis’le birlikte birçok filmin yapımcılığını üstlendikleri, kendileriyle aynı ismi taşıyan film yapım şirketi “*Filmeridis Kardeşler*”i kurmuştur. 1950’li ve 60’lı yıllarda uzun süre birlikte çalıştıkları Türker İnanoğlu’nun yapım şirketi aracılığıyla Aliki Vuyuklaki’nin Türkiye’deki tanınırlığını ilerleten Filmeris kardeşler Yunanistan’da da bilinir hale gelmiştir. Yunan filmlerinin büyük bir hayran olan Türker İnanoğlu, Yunan sinemasını Türk toplumuna tanıtan ilk Türk yönetmen ve yapımcı olmuştur. 2004’te hem Türkiye’de hem Yunanistan’da çok büyük bir izleyiciye ulaşan ‘Niko ve Nazlı’nın aşkını anlatan ünlü televizyon dizisi “*Yabancı Damat (Ta Synora tis Agapis)*”ın da yapımcısı yine Türker İnanoğlu olmuştur.

Res. 55 Yoakim Filmeridis

Filmeridis'in Türkiye'ye getirdiği ilk Yunan filmlerinden biri, büyük gişe başarısı kaydeden “*Dayak Cennetten Çıkmadır (To Ksylo vgike ap'ton Paradiso)*” isimli filmidir. Bu başarı, Yunan yapımcı ve yönetmenlerin filmlerini Türkiye'ye getirmeye başlayan Muharrem ve Şevki Aktunç kardeşler gibi diğer Türk yapımcıları da Yunan sinema pazarına açılmaya itmiştir. Türkiye'ye ithal edilen filmler özellikle Alikı Vuyuklaki ve Zoi Laskari'nin filmleridir. Üç haftadan daha uzun süre sinemalarda kalan “*Alikı Donanmada (I Alikı sto Naftiko)*” ve “*Uçurum (O Katiforos)*” filmlerinin kaydettiği başarıdan sonra, dikkatler Yunan yapımlarına ve Yunan başrol oyuncularına çevrilmiştir.

Res. 56 'Uçurum' filminden bir sahne

Dönemin yönetmeni Süreyya Duru, Türkiye'deki Yunan filmlerinin başarısından hareketle, cesur bir adım atarak, Gizela Dali'yi Atina'dan Türkiye'ye getirmeye karar vermiştir. Nazlı ve tatlı Vuyuklaki'ye zıt olarak, Gizela Dali, çekici ve baştan çıkarıcı bir kadındır. Süreyya Duru'nun yönetmenliğinde Fikret Hakan'la “*İstanbul'da Aşk Başkadır (O Erotas stin Poli ine to Kati Allo)*” (1961) da başrolde oynamıştır.

Res. 57 Fikret Hakan ile Gizela Dali

1963'te biri Giorgos Dzikirikis'in yönetmenliği ve Maro Kondou, Giorgos Konstantinou ve Fikret Hakan'ın oyunculuğuyla “*Kibarlar (I Kathos Prepi)*” ve diğeri Alekos Sakellarios'un yönetmenliği ve Alikı Vuyuklaki ve Orhan Günşiray'ın oyunculuğunda “*Sıralardaki Heyecanlar (Htypokardia sto Thranio)*” isimli iki Türk-Yunan ortak yapımı gerçekleştirilmiştir. Sıralardaki Heyecanlar filmi Türk-Yunan filmleri açısından eşsiz bir örnek teşkil eder. Çünkü bu film Alekos Sakellarios'un yönetmenliğinde iki defa çekilmiştir. Bir versiyonunda Yunan başrol oyuncusu Alikı Vuyuklaki ile birlikte Yunan oyuncular, diğeri versiyonunda ise tekrar başrol oyuncusu Alikı Vuyuklaki ile birlikte Türk oyuncular oynadı. (Yunan versiyonunda Alikı Vuyuklaki'ye Dimitris Papamihail, Türk versiyonunda ise Orhan Günşiray başrole eşlik etti.) Filmde diğeri ilginç detaylardan biri de Alikı Vuyuklaki'nin filmin Türk versiyonunda diyaloglarına dublaj yapılmasına rağmen, kendi sesinden seslendirdiği bütün şarkılarını Türkçe söylemesidir.

Yunan sinemasının o yıllarda, Türkiye'de neden bu kadar popüler olduğunu açıklamaya çalışırsak, Küçük Asya Felaketi ve Kıbrıs Çıkarması'nın travmatik etkilerini daha az taşıyan Türk insanın Yunan filmlerine bakış açısının Yunanların Türk filmlerine bakış açısından farklı olduğu söylenebilir.

Türkiye'de sinema eğitimini başlatan ve yegane film arşivinin kurucusu olan Hocam Prof. Sami Şekeroğlu, eleştirmen Alexandros Romanos Lizardos'la olan ortak bir röportajımızda iki toplumun ortak yönleri üzerine şu açıklamada bulunmuştur:

“Sanatın dili yoktur, sanatın dini yoktur. Halklar sanatın dilini, özellikle de sinemanın dilini kolayca anlayabilirler. Daha somut olarak, 1960'lı yıllarda Yunan filmleri Türkiye'de çok tutuyordu. Hülya Koçyiğit, Yunan toplumunda nasıl seviliyorsa, Vuyuklaki de Türk toplumunda aynı biçimde seviliyordu. Akdeniz ülkelerinin ortak özellikleri de bunda büyük bir rol oynamaktadır. 600 yıl birlikte yaşadık, ortak resimlerimiz ve ortak deneyimlerimiz var. Aramızda özel farklılıklar yok, birbirimize çok yakınız. Beni Yunanistan'a, Bulgaristan'a ya da başka bir Balkan ülkesine davet ettikleri her seferde, evimde gibi hissettim. Göreceksiniz ki Balkan ülkeleri gelecekte film yapımında kendi aralarında çok daha fazla çalışacaklar. Çünkü hikâyelerimiz ortak.”

Mimar Sinan Üniversitesi Sinema-Televizyon Bölümü Başkanı Prof. Alev İdrisoğlu da yaptığımız röportajda: “Çok büyük bir farklılık, çok büyük bir ayrılık görmüyorum ben. Benim babaannem Güney Anadolu kökenli bir hanımdı. Benim de küçükken, saçlarım sapsarıydı. Babaannem bana ‘Alikı’ derdi. Çünkü Alikı Vuyuklaki o dönem -ben 1960 doğumluyum- özellikle Türkiye’de çok sevilen biriydi. Düşünün, Güney Anadolulu bir babaanne torununu Alikı diyebilecek kadar bir Yunanlı oyuncu sevebiliyor. Şu anda bu noktadan baktığımızda belki siz çok farklı görüyorsunuz ama benden önceki kuşaklar, benim kuşağım, biz çok uzak görmedik hiçbir zaman. Böyle bir ayrılık görmedik ki şimdi iki filmle (Sıralardaki Heyecanlar - Türk ve Yunan versiyonları) birleşiyor, birine yakın hissediyor, yani tarihsel bir uzaklık yok iki halk arasında” şeklindeki fikirlerini belirtmiştir.

Aynı düşünce yapısını, günümüzde Yunanistan’ın Türkiye’den ithal ettiği Türk pembe dizilerine kadar kişilerarası Türk-Yunan ilişkilerinin temsiliyetindeki bütün kültürel gelenekte az ya da çok olarak görünür. Özetle, “Sıralardaki Heyecanlar” filminin benzersiz durumu, sadece basit bir Türkçe dublaj olmadığı, Türk ve Yunan ortak sinema kültürünün birlikte ilerleyişinin ilk aşamasının doruk noktası da oldu. Bu ortak sinema kültürü, Venizelos ve Atatürk tarafından imzalanan 1930 anlaşmalarının getirdiği politik yaklaşımla aynı zamanda başladı ve 1974 Kıbrıs Çıkarması’na kadar sürdü. 1974’den sonra hiçbir Yunan ve Türk ortak sinema yapımı ile karşılaşılmaz.

10. Yabancı Festivallere Katılan ve Ödül Alan Yunan Filmler (1949 – 1969)

1949

Marinos Kontaras (Marinos Kontaras); Yönetmen: Yorgos Tzavellas. Brüksel Film Festivaline katıldı.

1950

1. **Teleftea Apostoli** (Son Misyon); Yönetmen: Nikos Tsiforos. Cannes Film Festivaline katıldı.

2. **Methistakas** (Ayyaş); Yönetmen: Giorgos Tzavellas; Atina Sinema Eleştirmenleri Birliği (Critics Union Cinema of Athens) ödülü kazandı.

1951

Nekri Politia (Ölüm Şehir); Yönetmen: Frixos Eliadis; Cannes Film Festivaline katıldı.

1952

Matomena Christougenna (Kanlı Noel); Yönetmen: Giorgos Zervos; Karlovy-Vary (Çekoslovakya) Film Festivaline katıldı.

1954

1. **Ksipolito Tagma** (Yalınayak Tabur); Yönetmen: Greg Tallas. Edinburgh Film Festivalinde birincilik ödülü kazandı.

2. **Kyriakatiko Xipnima** (Pazar Günü Uyanmaları); Yönetmen: Mihalis Kakoyannis; Edinburgh Film Festivaline katıldı ve onur ödülü kazandı.

1955

1. **Kalpiki Lira** (Sahte Lira); Yönetmen: Giorgos Tzavellas; Karlovy - Vary Film Festivaline katıldı.

2. **Stella** (Stella); Yönetmen: Mihalis Kakoyannis; Cannes Film Festivaline katıldı

ve beğeni kazandı. En iyi yabancı film kategorisinde Hollywood Yabancı Basın Derneği tarafından verilen Altın Küre ödülünü kazandı. En iyi kostüm kategorisinde Oscar'a aday gösterildi.

3. **Magiki Poli** (Büyülü Şehir); Yönetmen: Nikos Koundouros; Venedik Film Festivaline katıldı.

1956

1. **O Drakos** (Dragon); Yönetmen: Nikos Koundouros; Venedik Film Festivaline katıldı.

2. **To Koritsi Me Ta Mavra** (Siyah Elbiseli Kız); Yönetmen: Mihalis Kakoyanis; En iyi yabancı film kategorisinde Hollywood Yabancı Basın Derneği tarafından verilen Altın Küre ödülünü kazandı. Moskova Film Festivalinde Gümüş Ayı ödülü kazandı. 1957 yılındaki Cannes Film Festivaline de katıldı. *Sunday Times* ve *Daily Telegraph* tarafından 1956 yılının en iyi 10 filmi arasına girdi.

3. **Kalpiki Lira** (Sahte Lira); Yönetmen: Giorgos Tzavellas; Bari ve Venedikteki Yunan Filmleri Festivaline katıldı.

1957

Protevousianikes Peripeties (Başkentlerin Macerası); Yönetmen: Yannis Petropoulakis; Berlin Film Festivaline katıldı.

1958

1. **To Amaxaki** (Küçük Araba); Yönetmen: Dinos Dimopoulos; Karlovy-Vary Film Festivaline katıldı.

2. **I Limni Ton Pothon** (Arzuların Gölü); Yönetmen: Giorgos A. Zervos; Cork (İrlanda) Film Festivaline en iyi film kategorisinde aday gösterildi ve kazandı. Aynı yıl Karlovy-Vary ve San Sebastian Film Festivaline katıldı.

3. **To Telefteo Psema** (Son Yalan); Yönetmen: Mihalis Kakoyannis; Cannes Film Festivaline katıldı.

4. **I Paranomi** (*Yasadışı*lar); Yönetmen: Nikos Koundouros; Berlin Film Festivaline

katıldı.

5. **To Nisi Tis Siopis** (Sessizlik Adası); Yönetmen: Lila Kourkoulakou; Venedik ve San Francisco Film Festivallerine katıldı.

1959

1. **Matomeno Eliovasilema** (Kanlı Güneşbatımı); Yönetmen: Andreas Lambrinos; Cannes Film Festivaline katıldı.

2. **Astero**; Yönetmen: Dinos Dimopoulos; Berlin Film Festivaline katıldı.

3. **To Telefteo Psema** (Son Yalan); Yönetmen: Mihalis Kakoyannis; Melbourne ve San Francisco Film Festivallerine katıldı.

1960

1. **Pote Tin Kyriaki** (Pazarları Asla); Yönetmen: Jules Dassin; Filmin başrol oyuncularını, Melina Merkouri ile Jeanne Moreau Venedik Film Festivalinde en iyi kadın oyuncu ödülü paylaştılar. Brüksel Film Festivalinde AET (Avrupa Ekonomik Topluluğu)'nin dışında bir Avrupa ülkesinde yapılan en iyi film ödülü kazandı.

2. **To Potami** (Nehir); Yönetmen: Nikos Koundouros; Boston Film Festivaline katıldı ve en iyi yönetmen ödülünü kazandı.

3. **Eroica** (Eroika); Yönetmen: Mihalis Kakoyannis; Londra ve Berlin Film Festivallerine katıldı.

1961

1. **Antigone** (Antigoni); Yönetmen: Giorgos Tzavellas. Londra Film Festivalinde Film Eleştirmenleri'' ödülünü kazandı. Irene Pappas en iyi kadın oyuncu ödülünü aldı. Berlin Film Festivalinde en iyi yönetmen ve Manos Katrakis' in aldığı en iyi erkek oyuncu ödülleri kazandı. San Francisco Film Festivalinde Manos Katrakis en iyi erkek oyuncu ödülü kazandı. Hollywood Yabancı Basın Derneği tarafından yılın en iyi filmlerinden biri olarak seçildi.

2. **To Xilo Vyike Ap' Ton Paradiso**; (Dayak Cennetten Çıkmadır); Yönetmen: Alekos Sakellarios; Edinburgh Film Festivaline katıldı.

3. **Madalena**; Yönetmen: Dinos Dimopoulos; Cannes Film Festivaline katıldı.
4. **Hameno Kormi** (Serseri); Yönetmen: Mihalis Kakoyannis; Cannes Film Festivaline Kıbrıs yapımı olarak katıldı.
5. **Katara Tis Manas** (Ananın Laneti); Yönetmen: Vasilis Georgiadis; Venedik Film Festivalinde gösterildi.
6. **Aliki Sto Naftiko** (Aliki Donanmada); Yönetmen: Alekos Sakellarios; Cannes Film Festivalinde gösterildi.

1962

1. **Elektra**; Yönetmen: Mihalis Kakoyannis; En iyi Yabancı Film kategorisinde Oscar ödülüne aday gösterildi. Cannes Film Festivalinde ‘Uluslararası Gençlik Birliği’ tarafından verilen en iyi film ödülünü, ayrıca en iyi uyarlama ve en iyi ses ödülleri kazandı. Edinburgh Film Festivalinde ‘Diploma of Merit’ ödülü ve en iyi müzik ödülünü (Mikis Theodorakis) kazandı. Akapulko Film Festivalinde Kakoyannis en iyi yönetmen ödülü aldı. Belçika Film Festivalinde ‘Prix Femina’ ödülünü kazandı. Berlin Film Festivalinde de birinci ödül kazandı.
2. **O Ouranos** (Gökyüzü); Yönetmen: Takis Kanelopoulos; Londra Film Festivaline katıldı.
3. **Hameno Kormi** (Serseri); Yönetmen: Mihalis Kakoyannis; Cannes Film Festivaline katıldı.

1963

1. **Elektra**; Yönetmen: Michalis Kakoyannis; Berlin Uluslararası Film Festivaline katılıp ‘David O. Selznick Gümüş Çelenk ödülünü kazandı. Brüksel Film Festivalinde ‘Femina’ ödülü kazandı.
2. **Mikres Afrodites** (Genç Afroditler); Yönetmen: Nikos Koundouros; Berlin Film Festivalinde en iyi yönetmen kategorisinde ‘Gümüş Ayı’ ödülüyle FIPRESCI en iyi film ödülünü kazandı.
3. **Enas Delikanis** (Bir Delikanlı); Yönetmen: Manolis Skouloudis; San Francisco Film Festivalinde Ilia Livikou en iyi yardımcı kadın oyuncu ödülü kazandı.
4. **Kokkina Fanaria** (Kırmızı Işıklar); Yönetmen: Vasilis Georgiadis Cannes Film

Festivaline katıldı.

5. **Ouranos** (Gökyüzü); Yönetmen Takis Kanellopoulos; Napoli Film Festivalinde ödül kazandı. Cannes Film Festivaline katıldı. Berlin ve New York Film Festivallerinde gösterildi.

1964

1. **Zorba The Greek** (Aleksis Zorbas); Yönetmen: Mihalis Kakoyannis; en iyi film, en iyi yönetmen, en iyi senaryo ve en iyi erkek oyuncu (Anthony Quinn) kategorilerinde Oscar'a aday gösterildi, üç dalda Oscar kazandı: En iyi görüntü yönetmeni (Walter Lassally), en iyi yardımcı kadın oyuncu (Lila Kedrova), en iyi Sanat Yönetmeni/Set Tasarımcısı (Vasilis Fotopoulos).

2. **Ta Kokkina Fanaria** (Kırmızı Işıklar); Yönetmen: Vasilis Georgiadis; En iyi yabancı film kategorisinde Oscar'a aday gösterildi.

3. **O Ouranos** (Gökyüzü); Yönetmen Takis Kanellopoulos; New York Film Festivaline katıldı.

1965

1. **I De Gini Na Fovite Ton Andra** (Kadın Eşine Saygı Göstermeli); Şikago Film Festivalinde Giorgos Tzavellas en iyi yönetmen ödülü kazandı. Berlin Film Festivaline katıldı.

2. **To Homa Vaftike Kokkino** (Toprak Kızıla Boyandı); Yönetmen: Vasilis Georgiadis; En iyi yabancı film kategorisinde Oscar'a aday gösterildi.

3. **Prodosia** (İhanet); Yönetmen: Kostas Manousakis; Moskova Film Festivalinde Sovyet Barış Komisyonu'nun verdiği barış için özel ödülünü kazandı. Cannes Film Festivaline katıldı.

4. **Dihasmos** (Bölme); Yönetmen: Errikos Andreou; Şikago Film Festivalinde en iyi film ödülünü kazandı.

5. **Epitafios Yia Ehtrous Ke Filous** (Düşman ve Arkadaş için Cenaze); Yönetmen: Giri Sekens; Berlin Film Festivaline katılıp en iyi yapımcı ödülünü kazandı.

6. **I Nei Theloun Na Zisoun** (Gençler Yaşamak ister); Yönetmen: Nikos Tzimas;

Moskova Film Festivaline katıldı.

7. **Elektra**; Yönetmen: Michalis Kakoyannis; Varna'da ilk Balkan Film Festivaline katıldı (Bulgaristan).

8. **Diogmos** (Kovma); Yönetmen: Grigoris Grigoriou; Berlin Film Festivaline katıldı.

1966

1. **Mehri To Pleio**); Yönetmen: Alexis Damianos; Hyeres'teki Yeni Sinema Filmleri Festivalinde (Fransa) Damianos en iyi yönetmen olarak ödül kazandı.

2. **To Homa Vaftike Kokkino** (Toprak Kızıla Boyandı); Yönetmen: Vasilis Georgiadis; Karlovy-Vary (Çekoslovakya) Film Festivaline katıldı.

3. **O Fovos** (Korku); Yönetmen: Kostas Manousakis; Berlin Film Festivaline katıldı. Cannes Film Festivalinde gösterildi.

4. **To Bloko** (Abluka); Yönetmen: Athonis Kirou; Cannes Film Festivaline katıldı.

5. **Antigone**, (Antigioni) ve **I De Gini Na Fovate Ton Andra** (Kadın Eşine Saygı Göstermeli); Yönetmen: Giorgos Tzavellas; Tzavellas bu iki filmle Moskova Film Festivalinin Yunan Film Haftasına katıldı.

6. **Diplopennies** (Diplopennies); Yönetmen: Giorgos Skalenakis; Cannes Film Festivaline katıldı.

1967

1. **Silhouettes**; (Siluetler) Yönetmen: Kostas (Kostis) Zoes; Melbourne ve Sidney Film Festivallerinde iki onur ödülü aldı.

2. **Mehri to Pleio** (Gemiye Kadar); Yönetmen: Alexis Damianos; Fransa'daki Yeni Sinema Festivalinde, Damianos en iyi yönetmen ödülü kazandı.

3. **To Prosopo Tis Medousas** (Medusa'nın Yüzü); Yönetmen: Nikos Koundouros; Berlin Film Festivaline katıldı.

4. **I Thalassies i Hadres** (Mavi Boncuklar); Yönetmen: Yannis Dalianidis; Cannes Film Festivalinde gösterildi.

1968

1. **Sta Sinora Tis Prodosias** (İhanetin Sınırlarında); Yönetmen: Dimis Dandiras; Cambridge Film Festivalinde Ilia Livikou en iyi yardımcı kadın oyuncu ödülünü kazandı.
2. **Anihtı Epistoli** (Açık Mektup); Yönetmen: Giorgos Staboulopoulos; Berlin Film Festivalinde FIPRESCI ödülünü aldı. Lugarno Film Festivalinde katılıp Eleştirmenler ödülünü kazandı.
3. **Kierion** (Mum); Yönetmen: Dimos Theos (Demosthenis Gerasis); Venedik Film Festivalinde sadece film gösterimlerinde yer almasına rağmen, 'Özel Mansiyon' ödülü verildi.

1969

1. **Koritsia Ston Ilio** (Güneşteki Kızlar); Yönetmen: Vasilis Georgiadis; Fas Film Festivalinde 'Altın' ödülü kazandı. En iyi yabancı film kategorisinde Oscar Ödülüne aday gösterildi. Romanya'daki Balkan Film Festivaline katılıp 'Altın Tabak' ödülü kazandı.
2. **Trikimia Mias Kardias** (Bir Kalbın Fırtınası); Yönetmen: Philippos Filaktos; Panama Film Festivalinde iki ödül kazandı: En İyi Siyah/Beyaz Sinematografi ve En İyi Erkek Oyuncu (Christos Politis).
3. **Sta Sinora Tis Prodosias** (İhanetin Sınırlarında); Yönetmen: Dimis Dandiras; Cambridge ve Massachusetts Film Festivallerinde oyuncu Ilia Livikou en iyi yardımcı kadın oyuncu ödülünü kazandı.
4. **Dama Spathi** (Dama Spathi); Yönetmen: Giorgos Skalenakis; Şikago Film Festivaline katıldı.

Yunanistan'da Yıllara Göre Sinema Filmi Üretimi			
YIL	FİLM SAYISI	YIL	FİLM SAYISI
1914	1	1942	-
1915	-	1943	5
1916	-	1944	2
1917	1-2*	1945	4
1918	-	1946	5
1919	-	1947	4
1920	-	1948	7
1921	-	1949	7
1922	2-3*	1950	6
1923	1-2*	1951	13
1924	-	1952	14
1925	2-3*	1953	17
1926	7	1954	20
1927	1-2*	1955	15
1928	1-2*	1956	22
1929	5-6*	1957	30
1930	11	1958	40
1931	8	1959	62
1932	4	1960	71
1933	4	1961	49
1934	3	1962	78
1935	-	1963	85
1936	-	1964	87
1937	2	1965	86
1938	3	1966	97
1939	3	1967	96
1940	-	1968	99
1941	-	1969	97

* İlk yıllardaki film sayısı bazı kaynaklara göre farklıdır.

SONUÇ

Yunan sinemasının başlangıcı 1896 yılında Atina'da kamuya açık alanlardaki ve şans oyunu salonlarındaki ilk gösterimlerle olmuştur. Bu ilk sinema gösterimlerinin yabancı sinemacıların eserleridir. Yunan toplumunda sinema ilk defa ortaya çıktığında izleyiciler birçok farklı tepki vermiştir. Kimine göre sinema büyük hayranlık uyandıran bir yenilik, kimine göre de dinden aforoz edecek şeytani bir iş olduğu düşünülüyordu.

Yunanistan'da ilk hareketli görüntü çekimi çalışmalarının başlaması ise yine bu döneme rastlamıştır. İlk başta yabancı film yapımcıları ve yabancı yönetmenlerin yansira buna paralel olarak daha çok günlük yaşam konularını işlemiş olan Yunan sinemacıları da ortaya çıkmıştır. Ayrıca Yunan sinemasının başladığı bu ilk yıllarında, Yunanistan'ın dönüşüm hareketleri de aynı zamana denk geldi ve günlük yaşam konuları dışında konuların işlendiği film çekimlerine de başlandı. Bu ilk film denemeleri genellikle kişisel çabaların ürünüydü. Filmlerde başrol oyuncusu, senaryo yazarı, yönetmen, yapımcı tek bir kişi olmuştur. Sinemanın yeni bir ticari alan haline gelmesi de buna benzer birçok girişime sebep olmuştur. Yunanistan'daki bölünme hareketleri ve savaşın başladığı dönemde Yunan sinemasında ilk uzun metrajlı filmin çekildi. Bu ilk uzun metrajlı film bir tiyatro eserinin sinemaya uyarlanmasıydı. Bu dönemde Yunan sinemasında buna benzer birçok ilk yaşanmıştır. Dönemin zor şartları ve kaotik ortamına rağmen sinema çalışmaları yapılmaya çalışılmıştır. Bu dönemde de güncel olayları anlatan filmler çekilmiştir. Ayrıca film çekmek amacıyla şirketlerin kurulmuş ve bu şirketler dönemin politik ve ekonomik şartlarından etkilenmiş çoğu başarısız oldular. Bunun sebepleri sinemacıların devlet tarafından desteklenmeyişi ve vergilerin çok fazla olması gibi nedenlerdi. 1920'li yılların başlarında artık savaşın bitişi ve yirmi yıl daha sürecek olan barış döneminin başlamasıyla Yunan sinemasının yeni bir döneme girmiş ve profesyonel film yapımcılığı da başlamıştır.

1920'li yıllarda Yunan sineması daha çok komedi ve melodram konularını işlemiştir. Bunun sebebi küçük Asya felaketinin sonucunda gelen göçmen ailelerin

ve bu büyük olaylarla yorulmuş olan Yunanlıların ucuz bir eğlence arayışı içinde olmalarıdır. Bu dönem Yunan yapımlarının başarısı oldukça görecelidir. Çünkü yabancı filmlere aşina olan Yunan izleyicisi kötü oyunculuk ve filmlerin düşük kalitesi daha çok yabancı filmleri tercih etmiştir. Sonuç olarak birçok Yunan film yapım şirketi başarısız olmuş ve kapanmıştır. Fakat sinema yine de büyük sayıda izleyici kitlesini çekebilmiştir. Bu dönemde film yapım şirketleri genellikle amatör imkânlarla çalışmıştır. Daha sonra profesyonel film yapım şirketlerinin kurulmasıyla Yunan izleyicisinin Yunan filmlerine olan ilgisi de artmış ve oldukça başarılı yapımlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Dönemin sonlarına doğru sesli sinemayla birlikte Yunan sineması tekrar zor bir döneme girmiştir. Yabancı yapımların sesli çekilmesi Yunan film yapım şirketlerinin kendi yerel imkânlarıyla sesli film çekimi denemeleri yapmalarına yol açmıştır. Bu ilk denemeler teknik imkânların kısıtlı olması nedeniyle başarılı olmamıştır. Fakat bu çabalarla Yunan sinemasının yeni gelişmeler karşısında ayakta kalma ve yok olmama çabası gösterdiği anlaşılır.

1930'larda başlayan bir diğer teknik gelişme olan renkli film için de aynı şekilde Yunan sineması bazı başarısız çalışmalar yapmıştır. Bu teknik gelişmelere ayak uydurma başarısızlıklarına rağmen bu dönemde oldukça başarılı yapımlar ve başarılı yönetmen ve oyuncular da ortaya çıkmıştır. Tüm bu gelişmelerin devam edeceği ve gittikçe iyi yapımların üretileceği düşüncesine rağmen Alman işgaliyle birlikte Yunan sineması tamamen susmuş ve o yıllarda Yunan sinemasının elindeki tüm teknik altyapı yok edilmiştir. 1943 yılının başlarında işgalin sonlarına doğru ilk Yunan işgal filminin ortaya çıkmasıyla sinema çalışmalarına tekrar başlamıştır. Ancak işgal sonrası Yunan ekonomisinin tamamen yıkılmış olması ve yaşanan politik sorunlar sinemanın gelişimini zorlaştırmıştır.

İşgal dönemi sonrasında Yunan sinemasında genellikle melodram ve komedi filmleri ağırlıkta olmuştur. İşgal dönemini anlatan ya da dolaylı bahseden filmlerin yasak olması ve sansür nedeniyle filmlerin konuları melodram ve komedi unsurları üzerine çekilmiş olduğu görünür. Fakat melodramda da oldukça başarılı işler ortaya çıkmıştır. İşgal dönemi sonrasında ve genel olarak 1940'lı yılları değerlendirdiğimizde Yunan sinema filmlerinin film noir'dan etkilenmiş ve Yunan gerçekliğinden

uzaklaşmış olduğu görünür. Ayrıca dönem oyuncularının tiyatro kökenli olmaları filmleri bugün değerlendirdiğimizde oyuncuları abartılı bulmamıza neden olmaktadır.

1950-60'lı yıllar Yunan sinemasının altın çağı olarak nitelendirilir. İkinci Dünya Savaşı sonrası yaşanan insan kayıpları ve ekonomik çöküşten sonra Yunan sinemasının tekrar toparlanması ve yükselişe geçmesi çok zor olmuştur. Yaşanan acılar Avrupa'da yeni gerçekçilik gibi akımların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu dönemde Yunan sinemasında etkin olan iki akım görünür. Bunlardan biri filmlerin pazarlanabilirliğini dikkate alırken, diğeri ise daha çok sosyal eleştirilerde bulunmuştur. Ticari sinema da aynı şekilde dönemin sosyolojik faktörlerinden olan işsizlik, fakirleşme, şehirleşme ve yabancı hayranlığı gibi konuları işlemiştir. Filmler konularını gerçek hayattan alsalar da özellikle komedi ve kaba komedi tercih edilmiştir. Bu dönemde birçok oyuncu seyirci tarafından oldukça benimsenmiş ve bu oyuncuların oluşturduğu bir antropolojik doku ortaya çıkmıştır. Oyuncuların performansları senaryodaki, yönetmenlikteki, çekimlerdeki kusurların önüne geçmiş ve filmleri başarılı kılmıştır. Eleştirel filmler her ne kadar başarılı yapımlar olsa da gişede aynı başarıyı sağlayamamıştır. 1960lı yıllar Yunan filmlerinin ekonomik, niceliksel ve estetik gelişim gösterdiği yıllardır. Bu durum sinemanın halk açısından bir eğlence aracı olduğunu da göstermektedir. 1950-60'lı yıllarda film sayılarında oldukça hızlı bir artış görünür ve bu dönemde birçok yeni yapım şirketi kurulmuştur. Büyük bir sinema pazarı oluşmuş ve buna paralel olarak tüketim hızla artış göstermiştir. Bu dönemde film yapımcılarının çok etkin ve güçlü olduklarını görmekteyiz. Film yapımcıları yönetmen, senaryo, dağıtımcılar, hemen hemen her şey üstünde her türlü yetkiye sahip olmuştur. Bu sebeple Yunan sinemasında yıldız oyuncular dönemi yaşanmıştır. Bu sistem 1970'lerde televizyonun yaygınlaşmasına kadar devam etmiştir. 1950-60'lı yıllarda Yunan sinemasında birçok farklı türde film çekilmiştir. Dönemin başlıca sinema türleri komedi ve melodramdır. Sinemada ki tüm bu gelişmelere rağmen bu dönemde neredeyse hiç bir Yunan filmde politik içerik yer almamıştır. İç savaştan sonra sinema türlerinin gelişimi politik içerikten arınmış ve daha çok günlük konular ve kurgu hikayeler üzerine olmuştur.

Tüm bu incelenen konuların ışığında Yunan sinemasının politik, ekonomik ve sosyolojik olaylardan birçok defa etkilendiği hatta günümüzde bile yaşanan ekonomik ve sosyal kriz neticesinde Yunan film yapımcılığının sıkıntılı bir döneme girdiği görünmektedir.

KAYNAKLAR

- Athanasatou, G. Ellinikos Kinimatografos, Laiki Mnimi ke Ideologia (Yunan Sineması, Hatıra ve Ideolojisi). Atina: FINATEC, 2001.
- Gasparinatos, K. I viomihania tis Megalis Othonis (Sinema Endüstrisi). Eleftherotipia gazetesi, 18/11/2000.
- Grigoriou, G. Mnimes se Aspro ke se Mavro (Siyah-beyaz Hatıralar). Atina: Aigokeros, 1996
- Goutos, K. / Noulas, K. Leksiko Skinotheton tou Ellinikou Kinimatografou (Yunan Sinemasının Yönetmenleri), Atina, Aigokeros, 1996.
- Iliadis, F. O Ellinikos Kinimatografos 1906-1960 (Yunan Sineması 1906-1960). Atina: Fantasia, 1960.
- Karalis, V. A History of Greek Cinema. New York: The Continuum International Publishing Group, 2012.
- Kolliodimos, D. Leksiko Ellinikon Tainion (Yunan Filmleri Sözlüğü 1914-2000). Atina: Militos, 2001.
- Lazaridis, G. To Hollywood tis Plateias Kaniggos (Kaniggos Meydanındaki Hollywood). Atina: I. Sideris, 2003.
- Mikelidis, N. F. Istoría tou Kinimatografou: 100 hronia ellinikes tainies apo to 1897 mehri simera. (Sinema Tarihi: 1897'den bugüne kadar 100 yıldır Yunan filmleri). Atina: Maniateas, 1997.
- Mitropoulou, A. Ellinikos Kinimatografos (Yunan Sineması). Atina: Papazisis, 2006.
- Mouratidis, E. O Palios Ellinikos Kinimatografos 1905-1967 (Eski Yunan Sineması 1905-1967). Atina: Eneken, 2009.
- Papamihail, G. Eho ena Mystiko (Bir sırım var). Atina: Livanis, 2008.
- Rouvas, A. / Stathakopoulos H. Ellinikos Kinimatografos (Yunan Sineması). Atina: Ellinika Grammata, 2005.
- Soldatos, G. Enas aionas Ellinikos Kinimatografos (Yunan Sinemasında Bir Asır). Atina: Savalas, 2002.
- Soldatos, G. Istoría tou Ellinikou Kinimatografou, Tomos A' (Yunan Sinema Tarihi, 1. Bölüm). Atina: Aigokeros, 2002.

Theodosiou, N. O Metanastis Kinimatografos - I Ellines sta prota hronia tou Kinimatografou (Göçmen Sinema – Sinemasının ilk yıllarındaki Yunanlar). Atina: Neaniko Plano, 2003.

Theodosiou, N. Sta palia ta Sinema (Eski Sinemalarda). Atina: FINATEC, 2000.

Triantafyllidis, I. Tainies gia filima (Öpülecek Filmer). Atina: Eksandas, 2000.

Tzavalas, T. Greek Cinema -100 Years of Film History 1900-2000 (Yunan Sineması – Film Tarihinin 100 yılı 1900-2000). Los Angeles: Hellenic University Club of Southern California, 2012.

Valoukos, S. Filmografia tou Ellinikou Kinimatografou: 1914-2007 (Yunan Sinemasının Filmografi: 1914-2007). Atina: Aigokeros, 2007.

Zervas, M. Finos Film 1939-1977 – O Mythos ke i Pragmatikotita (Finos Film 1939-1977 – Efsaneler ve Gerçekleri) Atina: Agkyra 2003.

İnternet siteleri

Yunanistan'ın Film Arşivleri www.tainiothiki.gr

Finos Film Film yapım şirketi www.finosfilm.com

Karagiannis-Karatzopoulos Film yapım şirketi www.karagiannis-karatzopoulos.com

Ta Nea gazetesi www.tanea.gr

H Kathimerini gazetesi www.kathimerini.gr

To Vima gazetesi www.tovima.gr

Yunan tarihi sitesi www.mixanitouxronou.gr

ERT (Yunan Devlet Televizyonu) arşivleri www.ert-archives.gr

Turkiyedeki Yunanlar www.omogeneia-turkey.com

Athinorama dergisi www.athinorama.gr

CNN www.cnn.gr

Wikipedia www.wikipedia.com

ÖZGEÇMİŞ

Stavrianna LITSA

Stavrianna Litsa 1983 yılında Atina’da doğdu. Ionio Üniversitesi, Yabancı Dil bölümünde yabancı diller ve tercümanlık eğitimi aldı. Yunanca dışında ayrıca dört farklı yabancı dil daha konuşabilmektedir: İngilizce, Almanca, Türkçe ve İspanyolca. 2012’de Başbakanlık Türkiye Burslarından Yüksek Lisans Öğrenim bursuna hak kazanıp Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sinema Tv Anasanat Dalı, Sinema Tv Programında yüksek lisans yapmaktadır. Yaklaşık 10 yıldır serbest olarak tercümanlık yapmaktadır. Ayrıca *Ezel*, *Aşk-ı memnu* gibi birçok popüler Türk dizisini Yunanistan televizyon gösterimi için Yunanca altyazı çalışmaları yaptı. 2015’te mültecilerle ilgili Midilli adasında bir kısa belgesel filmi çekti ve birçok Yunan ve uluslararası festivalere katıldı. Yunanistan’ın en büyük kısa film festival olan *Drama* Film Festivalinde ödül aldı.